

מעריב
סופשבוע
חרדים: שנאת אחים
ריגול, עסק משפחת
תמר אלאור,
גשר צר מאוד
ט"ז בכסלו, תשמ"ט 25.11.1988
הרבה גבינות חושבות שהן נפוליאון...
נפוליאון תנובה
אבל גבינת השמנת נפוליאון הוכיחה כבר
שגבינת שמנת אמיתית יש רק אחת:
נפוליאון תנובה, באיכות צרפתית.
עכשיו לבחירתכם:
נפוליאון בטעם טבעי, בטעם רוקפור,
עם שום-שמיר, עם בצל,
והלהיט האחרון: נפוליאון עם זיתים.
תנובה

לנו זה מובן-ואתה מוזמן

לרשת בית המזגן

מייצגת את היצרנים המובילים בשוק-תדיראן ואחרים.

• יעוץ מקצועי לבחירה והתקנה לכל סוגי המזגנים • אחריות נוספת לכל מזגן.

לפני שאתה מחליט-קבל הסבר מקצועי מה מסתתר מאחורי כל יצרן ומזגן, שלא תופתע לאחר מכן.

* לתתקנה סטנדרטית (עד 2 מ' צנרת)

בית המזגן

הנהלה ראשית - אחוזה 1, 052-910520

ת"א • חולון • רמת גן/גבעתיים • פ"ת • ראשל"צ • רמת השרון • רעננה • רחובות • נתניה • ירושלים • חיפה • באר-שבע • אשדוד • טבריה • הרצליה • נהריה • חדרה • לוד • קרית-מוצקין

הלבשה עליונה ותחתונה
נעליים ונעלי ספורט
גרביים וגרבונים
צעצועים
משחקים

עד 20% הנחה

חנוכיות 25% הנחה

הנחות על כל המבחר כולל מוצרי האיכות MARKS & SPENCER St Michael

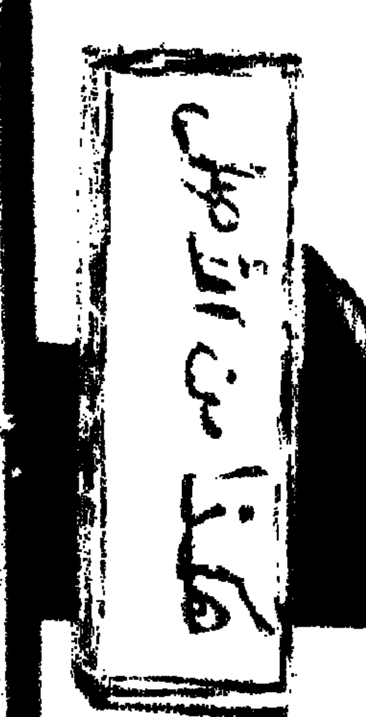
יום ראשון 27.11.88	יום שני 28.11.88	יום שלישי 29.11.88
מכנסיים לנשים ולגברים, לא כולל ג'ינס – 20% הנחה	חולצות לנשים גברים וילדים – 20% הנחה	נעליים לגברים – 20% הנחה

הצעה מיוחדת

נעלי ספורט (תוצרת קוריאה) – 20% הנחה

אביזרי אופנה: תיקים•חגורות•צעיפים•עניבות•מטריות לנשים גברים וילדים – 15% הנחה

שרות ללקוחות המשביר לצרכן קניה באשראי עד 12 תשלומים · פרטים בבתי הכל-בו

סופשבוע

ט"ז בכסלו, תשמ"ט 25.11.1988

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

בשער: הזמר ארם וידידים. כתבה בעמוד 30. צילום השער: שמואל רחמני.

התנצלות

לפי פסק דינו של בית־המשפט המחוזי בירושלים בת.א. 1935/86 מערכת מעריב מתנצלת בזה על לשון הרע שהוציאה על עו"ד בניהו תובב מירושלים בכתבה על עיסקאות טיעון, שפורסמה ביום 31.10.86.

המערכת

ג'ון ווקר. למען הכסף

תמר אלאור. רחוקה אבל מבינה

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטיין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

שנאת אחים

מאת לוי יצחק הירושלמי

מערכת הבחירות הסתיימה, אבל המלחמה לא תמה. בשום מקום בארץ מלחמה הזו עזה, מרה ורווית שנאה כמו בין המחנות היריבים ברחוב החרדי. באווירה של פחד ואיומים נמשכות השמצות הדדיות על אדמו"רים ורבנים וראשי־ישיבות ונזרע אור חשדנות. אפילו שידוכים שהוסכם עליהם לפני הבחירות – מתבטלים. השנאה מגביהה חומות, יוצרת תהומות, קורעת משפחות, הופכת ידידים לאויבים, משפיעה על כל תחומי החיים בתוך המחנות היריבים מסכימים שהחילונים, אפילו בעוד אלף שנה, לא יידעו לשנוא את החרדים כפי שהחרדים יודעים לשנוא אלה את אלה.

צילומים: יוסי זמיר וקלאודיו פיימבלט

ה חילונים – אפילו בעוד אלף שנה לא ידעו ולא ילמדו לשנוא את החרדים כפי שאנשי המחנות החרדים שונאים אלה את אלה. התרשמות זאת שנוצרה אצלי לאחר שעשיתי בימים אלה במחיצתם של חרדים, חסידים מחצרות שונות ומתנגדים מזרמים שונים, העליתי בשיחה עם אחד מגדולי ראשי־הישיבות. פניו התכרכמו לרגע ואחר הרהור שהסגיר את לבטיו, אמר: "אולי אתה מגזים, אבל יש שנאה גדולה, בעוונותינו הרבים".

בעוונות מי במיוחד?

"עוונות רבים ובעוונותיהם של רבים, אבל לא נרבה דברים על כך, שמא חלילה נחטא בלשון הרע", השיב ראש־הישיבה בעצב, בניגון דיבור של שיעור בסוגיה סבוכה בתלמוד.

ראש־הישיבה אינו רוצה להרבות דברים. אבל ברחוב החרדי – בירושלים ובבני־ברק, וגם בריכוזים חרדיים בערים ובכפרים אחרים – מרבים אנשי המחנה האחד ועסקניו לשפוך קיתונות של שיטנה על אנשי המחנה האחר וראשיו. והשנאה הזאת זורעת ארס של חשדנות, מגביהה חומות, יוצרת תהומות, קורעת משפחות, הופכת חברים־ידידים משכבר לאויבים־בנפש, מדליקה אש־מחלוקת המתפשטת כמעט על פני כל שדות הפעולה של החרדים לגוניהם. השנאה העזה באה לידי ביטוי בדברים שבעל־פה ובכתב ומשפיעה גם על מציאות היום־יום של החיים הפרטיים והציבוריים.

המחשה: בביקורי במעונו של ראש־ישיבה אחר, שאני מכיר משנות ילדות, מצאתי אותו במצב־רוח קודר. האיש, תמיד נעים הליכות, מאיר פנים ושלו, היה נסער. "מעשה נורא, מעשה נורא..." – ליחשש והליט פניו.

איזה מעשה נורא?

"הגלגל חוזר לאחור", נאנח. "שוב מלחמות בין חצרות. זה עכשיו יצא ממני יהודי מכובד, ירא שמים ותלמיד־חכם. אתה יודע איך זה אצלנו בעניין שידוכים. ובכן, יש לו נכד שהתייתם בגיל ילדות, בחור מופלא, בר־תורה אמיתי, עילוי־שבעילוי. סיפר לי האיש שבזמן האחרון דובר על שידוך טוב לנכד עם בתו של אחד מבעלי־הבתים החשובים. הסבא ובתו, אם הבחור, כבר נפגשו עם הורי העלמה שהכל מדברים בשבחה, והיא בת ישראל כשרה ובעלת מידות טובות. בימים הקרובים אמור היה בן הישיבה להיפגש עם העלמה בבית הוריה. נראה היה כאילו העניין ייגמר בכי טוב. אך ברגע האחרון ביקשו הורי העלמה מהשדכן שיודיע לסבא של בן־הישיבה, כי השידוך פסול בעיניהם ואל יטרח החתן המיועד לבוא ולראות את הכלה המיועדת. ומדוע בן־הישיבה פסול לשידוך? רק בגלל המחלוקת הנוראה של הבחירות. ההורים שלה שייכים למחנה חרדי שהוא ביריבות עם המחנה שאליו שייכים הסבא והאמא של בן־הישיבה. עד כדי כך מידרדרים העניינים. זה חילול השם. אש המחלוקת משחיתה מידות טובות והרבה חלקות טובות."

ברחוב החרדי נלחשות שמועות על ביטול כמה וכמה שידוכים בגלל היריבויות והשנאות שנוצרו סביב הבחירות. "אנחנו הולכים בדרכי רבותינו, ויש לנו זכות להשתדך רק עם מי שלפחות אינם הולכים בניגוד לדרכי רבותינו", אומר אברך מישיבת "שפת אמת", ומוסיף: "חסיד גור ישתדל לשדך את בנו ואת בתו למשפחה חסידית של ויז'ניץ, או חב"ד, אבל לא למי שהולכים בניגוד לדעת רבותינו". דברים דומים, בכיוון הפוך, שמעתי גם מפי חסידים נלהבים של ראש זרם המתנגדים הרב אלעזר מנחם שך.

"אצלנו לא היתה מערכת בחירות, אלא מלחמת בחירות", אומר ר' עקיבא, הנושא בגופו ובנפשו את כאב הקרע שנוצר במשפחתו בגלל הבחירות. "בני למד אצל הרב שך בישיבת פוניבז' ומעל בשביל 'דגל התורה. חתני היה פעיל ב'אגודת ישראל' – ומאז יש נתק בין שתי המשפחות. לפני שבועיים נולד בן אצל בתי. חתני לא בא ל'ברית' של הרך הנולד. הלב כואב. אני משתדל להתגבר ועושה מאמצים לפייס ביניהם. אשתי סובלת מזה יותר ממני. שם, למעלה, יסתדרו ביניהם גם בכנסת ובממשלה וגם יגיעו להבנה בחלוקת כספים בין המוסדות. אבל הילדים הם תמימים ומקבלים את הדברים ברצינות עד לכאב ולהשפלה".

ועוד המחשה: על הלוח בבית־המדרש של חסידי גור בירושלים, השוכן מול מחנה שנלר, הודבקה – לאחר הבחירות לכנסת – מודעה בכתב־יד שבה נקראים החסידים שלא לפקוד עוד את המקווה של

> **"כאשר בידי החרדים למחנותיהם יהיו יותר עמדות כוח, תקציבים ושטחי־פעולה, הקנאה עלולה לגדול, והמחלוקת – להעמיק".**

תמונות מהרחוב החרדי. את המקווה שבצילום, השייך לחסידי בעלז, נתבקשו חסידים שלא לפקוד יותר כדי שלא להכניס כספים לקופת מי שתמכו ב"דגל התורה", ולא ב"אגודת ישראל".

חסידי בעלז. כל חסיד נתבקש "לעשות חשבון כמה כספים נכנסים לקופת בעלז באמצעות המקווה". ומדוע מתבקשים חסידי גור "להחרים" את המקווה של בעלז? משום שבבחירות אלו תמכה בעלז, לפי הוראת הרבי, ב"דגל התורה" של הרב שך ולא ב"אגודת ישראל". בעיני גור זה חטא גדול – והנסיון להכות בכיס החצר הבעלזית על־ידי החרמת המקווה הוא עונש.

"ההשמצות בעיקרן מופנות כלפי הרב שך והרבי מלובאוויץ'. יש גם כתובות אחרות, פחות מפורסמות. לדוגמה: בירושלים מצויים שני גאונים שכמעט כל הציבור החרדי מכיר בהם כפוסקי־הדור: הרב יוסף שלום אלישיב (בעבר חבר בית־הדין הרבני הגדול ולאחר שהתפטר, עוד בתקופת הרב גורן, אינו נושא בשום תפקיד ובשום תואר רשמי), והרב שלמה זלמן אורבך. הראשון – חתנו של הרב אריה לוין ז"ל (רב האסירים) וחותנו של הרב קנבסקי מבני־ברק – מתגורר בדירה צנועה בסמוך למאה־שערים. השני, ראש ישיבה, נולד וגר בשכונת שערי חסד. כל ימיהם הקפידו השניים שלא להתערב בפוליטיקה. בבחירות האחרונות נענה הרב אלישיב לבקשת הרב שך והשתתף בכנס מטעם "דגל התורה". הרב אורבך שמר על נייטראליות ומהלכות שמועות שונות על הצבעתו.

בחוגים החרדים יש שאינם מוכנים לסלוח להרב אלישיב על חטא השתתפותו בכנס הבחירות. אף על פי שלא הורה לתלמידיו בעד איזו רשימה להצביע והשאיר את העניין להכרעתו של כל אחד – כבר נמצאו לשונות רעות ששילחו, בחשאי ובעילום שם, חיצים לעברו. אבל במקרה זה נעשתה פעולה מהירה ונמרצת להשתיק את המלעיזים. חוגים רחבים מאוד מבקשים לשמור על כבודו ועל מעמדו מכל משמר. רואים בו מועמד טבעי להיות – בבוא היום – יורשו הרוחני של הרב שך, ובגלל היותו רודף־שלום תולים תקוות שהוא יחד עם הרב אורבך יחזירו את האחדות בין כל חוגי החרדים, ליטאים וחסידים.

כשם שמקרה זה, שנסתיים בכי טוב, הוא יוצא־דופן – כך התקוות הן רק לעתיד הרחוק. בינתיים השנאה בין מחנות החרדים עזה ומטרידה ראשי־ישיבות ואנשי־ציבור. ראש ישיבה חשובה אומר: "גדולי התורה והמשפיעים הרוחניים חייבים לצאת בגלוי ובחריפות נגד השנאה הזאת. אנחנו הולכים לאורו של 'החפץ חיים', ר' ישראל מאיר הכהן מראדין

(המשך בעמוד הבא)

תורה תורה חגרי שק

באנו בזה בקריאה נרגשת מעומק הלב לעורר על ענין נשגב ...
לעשות כל מה שביכלתו להביא לידי תיקון.

אנא אחים חוסו נא

הרב יוסף שלום אלישיב (צילום: אסף קוטין), נחשב כמועמד טבעי להיות – בבוא היום – יורשו התורני של הרב שך. מימין, בכרוז: "הסט"א מצאה איזה פתח להתגנב בתוך אהלי תורה ולגרום לביטול תורה... ע"י שיחות ודיבורים בטלים בעניין הבחירות".

(המשך מהעמוד הקודם)

זכר צדיק לברכה. והרי הוא השאיר לנו בכתובים: 'אפילו איש אחד בחטא אחד יכול להכריע עצמו וכל העולם לכף חובה חלילה, וכל־שכן כאשר היצר הרע מתגבר להחטיא כמה אלפים בישראל בעוון לשון הרע ומחלוקת וחילול ה', מי יודע מה יוכל להיוולד מזה. השם ירחם".

ובאמת, רק ה' ירחם. קריאה נרגשת ראשונה לעקירת השנאה ולהשרשת אהבת ישראל יצאה מעיר הקודש בני־ברק. בכרוז שפירסמו בימים אלה 17 (במניין טוב) רבנים ואבות בתי־דין, מתנגדים וחסידים, נאמר בין השאר: "... מה היה לנו נפרצו גודרים, איש ברעהו ישלח חציו ויד איש באחיו בגלוי ובסתר, מגלים מידות רעות שבלב ועוברים על לאו דאורייתא לא תשנא את אחיך בלבבך במידה שבלב הכתוב מדבר, לבד חומר האיסור של חילול השם ר"ל ועל אחת כמה וכמה להזיק חברו בגופו או בממונו. (ובהדגשה) להט חרב שנאת אחים מתהפכת אפילו בבתי כנסיות, במוסדות חינוך ותשב"ר ומשחתת לב הילדים בשנאה ורדיפות, מעוות לא יוכל ליתקן... אנחנו פונים במיוחד למלמדים, מורים ומורות, להשתדל להחדיר אהבת ישראל בתלמידים כולם, להרבות ללמד ולהקפיד בזה, כי היא מצווה". בין החתומים הרבנים שמואל הלוי וואזנר (אב"ד ור"מ זכרון מאיר), משה יהודא לייב לנדא (רב אב"ד דבני ברק), נסים קרליץ (רב אב"ד רמת אהרן), שלמה וילברשטיין (רב דחסידי גור בבני ברק) ואחרים.

הקריאה הנרגשת מהדהדת – ועדיין לא נקלטה בחוגים הרחבים. שנאה, כאש, מתפשטת במהירות, ונעקרת באיטיות, אם בכלל. כל עוד לא יאמרו את דברם הברור בעלי הסמכות העליונה – האדמו"רים מגור ומלובאוויץ', הרב עובדיה יוסף והרב אלעזר מנחם שך – לא תיכבש השנאה.

ובינתיים – ברחוב החרדי מוסיפות הלשונות הרעות להשתלח.

אנשים שונים – פעילים ואוהדים פאסיביים, "עמך" ואנשי־עסקים – מדברים סרה במחנה זה או אחר בלי לבחור במלים. מסביב לשולחנות במסעדה הצמחונית של גרליץ בשכונת גאולה, שאליה צמודה קונדיטוריה המושכת קהל חרדים מכל הזרמים וגם חילונים שבאים משכונות הדרום, עדיין מתנהלות שיחות על המלחמות שלפני הבחירות ולאחריהן. כטוב לבם של הסועדים במאכלים ובמשקאות בשפכות המלים ללא מעצורים. אצל שולחן אחד שותו, וסעדו, אנשי־עסקים חרדים מזרמים שונים ומנוגדים. לאחר שגמרו את הביזנס החליפו ביניהם דברים – גם בלשון בוטה – על העניינים הפוליטיים.

שיחות דומות, אגב, נערכות במקומות אחרים – בחצרות בתי־כנסת, במבואות לישיבות, במקוואות, בתורים במרפאה, בחנויות ספרים, ליד דוכני הקסטות והגרעינים.

נקלעתי למקום מיפגש ציבורי שם התפתח רב־שיח ספונטאני בין חרדים – בתוכם אברכים, אנשים העוסקים בחינוך (העצמאי, כמובן), ואנשי עסקים. חלק מאמרות־החשפר רשמתי מלה במלה:

אברך א': מה רוצה שך?

איש־חינוך: דרך ארץ! בלי חוצפה! תגיד לפחות הרב שך.

אברך א': טוב, שיהיה הרב שך. אבל כל מנהגו הוא אליליות וסתימות.

אברך ב': איזה אליליות יש אצל הרב שך? הרבי היושב בברוקלין הוא כולו משיחיות שקר. הוא מנהיג כת משיחית.

איש־עסקים: זו עזות פנים! אתה ושכמותך מחללים שם שמים!

איש חינוך ב': מה שעשה הרב שך הוא פשע. הוא פילג את היהדות החרדית.

אברך ב': אלה שבונים מוסדות לא דואגים לכלל הציבור, אלא כל אחד דואג קודם כל ל'מיר' (באידיש: לעצמו).

איש עסקים (מחסידי ר' אהרל'ה, שהם, כ"נטורי קרתא", אינם משתתפים בבחירות בהוראת הרבי: "יהודי המאמין בתורה אינו משתתף בבחירות הטמאות"): הוכנסו הרבה דברים פסולים להיכל היהדות החרדית. צריך לקרוע קריעה.

אברך ב': שמעתם על הרוטאציה החדשה? תהיה רוטאציה ב"התגלות" (משיחית). בין שני אדמו"רים – שנתיים הרבי מלובאוויץ' ושנתיים הרבי מגור.

כמה מהמסובים פרצו בצחוק. איש החינוך קפץ ממקומו כמי שהכישו נחש. "זה עובר כל גבולו כך מחנכים אתכם? אוי לכם ואבוי למחנכיכם!" – הזדעק ועזב את המקום.

האחרים המשיכו.

אברך ג': מאימתי הרבי מלובאוויץ' הוא "אגודת ישראל"? הרי כל השנים פעל נגד החינוך העצמאי. הוא הלך לממ"ד (ממלכתי־דתי). הוא יושב בברוקלין ויגיד לנו מה לעשות כאן?

איש עסקים ב': מה שנכון נכון. "אגודת ישראל" האמיתית הלכה לאיבוד. "מועצת גדולי התורה" איבדה הרבה מכוחה. הרבי יכוון את העניינים מברוקלין.

סוחר זעיר בגיל מתקדם נכנס לתוך דבריהם ופסק מעין פסוק של בדיחותא: אצל האמריקנים היו בחירות ויש להם בוש – אצלנו יש בושה.

ראוי לציין שאנשי העסקים שבחבורה, אלה שהמחלוקת ביניהם בענייני הצרות ופוליטיקה חריפה ביותר, ניהלו את הביזנס באווירה טובה, כשהם נעזרים בעורכי־דין לאו דווקא חרדים, ואפילו חילונים. לשון משותפת בביזנס – ולשון יריבות בפוליטיקה.

פגשתי כמה חבורות של בני־ישיבות שלא בשעת הלימוד ושמעתי קטעי שיחות בינם לבין עצמם. הם הורו כי הם מרבים לעסוק בנושא זה. למה? כי "הנושא מטריד ומעסיק אותנו", אמר אחד מלומדי ישיבת גור "שפת אמת". כשאתה פוגש אותם בקבוצה – לשונם מתונה, לעתים גם חלקלקה. לא יוציאו מלה רעה על מחנות יריבים. אך כאשר הפגישה היא בארבע עיניים – הלשון משתחררת ומתפלפלת. אש וגופרית. לאחר שיחות כלליות, לא מתוכננות, עם כמה קבוצות קטנות של בני־ישיבות – חשתי במעקב. בפינת רחוב המתין לי אחד מהחבורה שביקש לדבר אתי ביחידות כדי "לא לעורר רושם מסולף כאילו הכל שפיר". במקום אחר ארב לי אברך – בשוי ואב לשלושה – כדי "לספר לי את האמת". והאמת, כלשונו, ש"המצב חמור ויש שטנה נוראה", ובעוד הוא מקונן על השטנה טרח והוסיף

(המשך בעמוד 42)

"אנו נהנים היום מיתרון על החילונים, הם אולי יודעים עלינו משהו, אבל לא מכירים אותנו. אנחנו מכירים אותם היום מכל צדדיהם".

אין דיאטות שמחות

עצוב, אבל זהו זה. אין קיצורי דרך. מי שרוצה לרזות צריך לאכול פחות. ופחות. ועוד פחות. לא על הלחם תעמוד דיאטה וגם לא על חישובים מסובכים של איך לאכול מה, מתי ועם מה. גם לא על משקאות עתירי חלבונים וגלולות וטבליות ושאר מוצרים שצצים חדשים לבקרים. כל מרזה־בפוטנציה חייב לחזור ולשנן את הכלל האחד שעובד באמת: בדיאטה כמו בדיאטה – חייבים להיות בדיאטה. אין מוצא מתחושת הרעב של הימים הראשונים, אי אפשר לברוח מהקרקורים בבטן, מהמלפפונים והפלפלים, הגבינה הכחושה, הלבן והסכרין. והעיקר לא לחטוף כלל בין הארוחות. הוא שאמרנו. אין דיאטות שמחות.

מאת יעל פרמלמר

נפתח באזהרה חשובה: למרות כל מה שייכתב להלן, למרות כל הפטנטים והטריקים והשיטות וההבטחות, יש כלל אחד שחייב כל מרזה־בפוטנציה לחזור ולשנן לעצמו בוקר, צהרים וערב. הכלל הזה אומר שבדיאטה כמו בדיאטה. חייבים להיות בדיאטה. אין מוצא מתחושת הרעב המלווה לפחות את הימים הראשונים. אין פתרון לכאבי־ראש פה ושם, לקרקורים בבטן, למלפפונים ולפלפלים, לסוכרזית ולגבינה הכחושה. ויותר מכל – אין מנוס ממחשבה אינסופית על אוכל טוב באמת, נוטף שומנים, מוקרם בגבינה צהובה, מכיל אלף קלוריות לכל שני ביסים.

אותנו, עושי הדיאטה הכפייתיים ואלה שזה מקרוב הצטרפו למועדון, אי־אפשר לרמות. לנו, שניסינו כבר הכל, היינו בכל הסרטים האפשריים, נדקרנו על־ידי מחטים בכל אברי הגוף, אכלנו רק אורז מלא ואחר־כך רק פירות וירקות ויותר מאוחר רק בשר וביצים קשות – אי־אפשר למכור את הגישה של אכול כפי יכולתך. אנחנו, או שאנחנו אוכלים כפי יכולתנו וכתוצאה מכך מעלים לפחות קילו לשבוע, או נכנסים למשטר של דיאטה ואז אוכלים כפי יכולתם של הרזים – לא יותר מאלף קלוריות ביום. אם זה היה תלוי בנו, היינו מחסלים את המיכסה הזו בארוחת צהריים אחת שמשביעה אותנו מקסימום לשלוש שעות.

צר לנו לאכזב אתכם, אבל אין קיצורי דרך בדיאטה. שום אדם שמן שצריך להפחית כעשרים קילו ממשקלו לא יכול לעבור ממצב אחד לשני עם שיר בלב ובטן מלאה. זו המצאה של הרזים. אנחנו חייבים לסבול.

ולמרות כל מה שנאמר, הרי שאצל עושי־הדיאטות האומללים שם המשחק הוא תקוה. כל החיים מחפשים את הדרך לפריצת דרך. וזה בדיוק המוטו המזין תעשייה אדירה שהתפתחה סביב הנושא הכאוב, המעצבן והכלתי־נסבל הזה. אין לך אדם שמן שאין לו בלב תקוה שיום אחד יקום משהו, או קוסם, ויגלה בעבורו את גן העדן האבוד. ולגן העדן בקונוטציה הנוכחית יש רק משמעות אחת: לאכול הכל הרבה, ובכל זאת לרזות. לכן גם כורעים מדפי חנויות הספרים בכל עונה תחת עשרות כרכים חדשים המתיימרים לתת את התשובה האחת והיחידה למחפשי אותו גן עדן.

התקוה הזו היא שמכניסה כסף כל־כך טוב לכל־כך הרבה כותבי ספרי דיאטות בכל רחבי העולם. הפרינציפ העומד מאחורי רובם בדרך־כלל זהה: לכל ספר דיאטות יש פרק הקדמה, בו מסביר/ה המחבר/ת את הראציונל העומד מאחורי השיטה שלו/ה. אוצר המלים בהקדמות הללו זהה לזה שבו מתואר גילוי אמריקה על־ידי קולומבוס ואנשיו. לפחות. עולם הדיאטות מתחלק ל"לפני" ו"אחרי" – לפני התגלית המרעישה, ואחריה. כך גם חייהם של המשתמשים בתגלית.

כלומר: אחרי שתתחילו למלא בקפדנות את ההוראות שלנו, שום דבר כבר לא יהיה כשהיה. חייכם ישתנו מן הקצה אל הקצה, ויותר אף פעם לא תצטרכו לעשות דיאטה. אנחנו מביאים לכם את המתכון האחד והיחיד האפשרי לאושר ולרזון. וכדאי גם שתשכחו כל מה שידעתם בנושא הדיאטות עד עכשיו, כי מדובר בשיטות שהמציאו אנשים חסרי־הבנה ותבונה שכל השנים הכשילו אתכם ולכן לא הצלחתם עד היום בשימת־חייכם – לרזות. בשיטה שלנו לא תהיו רעבים, לא תסבלו בכלל, ולמרות זאת הקילוגרמים ינשרו מגופכם בקצב מדהים.

בין הנציגים האחרונים של הגישה הזו מככבים, כמובן, הזוג מרילין והארווי דיאמונד, ממציאי שיטת "הדיאטה־לתמיד" שאני מסופקת אם קיים עושה דיאטות אחד שטרם הכיר אותה. הזוג דיאמונד מספרים לנו בהרחבה כיצד שניהם היו פעם שמנים ומדוכאים וחסרי־אנרגיה עד שנכנסה לחייהם תיאוריית ההיגיינה הטבעית עליה מבוססת תוכנית הדיאטה שלהם. הארווי מספר לנו על נעוריו האומללים כצעיר שמן וחסר מוטיבציה, וכיצד השתנו חייו בעקבות פגישה מקרית עם ה"כומר הגדול" של ההיגיינה הטבעית. מרילין מדווחת מצידה על חייה הקשים כגרושה שמנה, מדוכאת וחולה – עד שפגשה את הארווי שהחלה להפריד בין בשר לתפוחי־אדמה ולאכול עד הצהרים רק פירות. מאז ועד היום הם חיים באושר ועושר, מלאי אנרגיה, אף פעם לא חולים, תמיד עליזים ושמחים בחלקם.

אלא שזהו, רבותי, עובד. ובגדול. הספר הזה נהפך פחות או יותר לתנ"ך האחרון בסדרה של השמנים הרוצים לרזות. במשך חודשים ארוכים הוא עמד בראש רשימת רבי־המכר בארה"ב, ואחר־כך גם אצלנו. הזוג דיאמונד, מספרים, נהפכו בזכותו למיליונרים. הרבה לילות שישי פיצחו אנשים גרעינים, אכלו עוגות עם קפה וסיפרו בשבח הפרדת המזונות וניקוי הגוף

(המשך בעמוד הבא)

מה שמנה, מלפפונים, חסה ולבן כבר אמרנו (צילום: שמואל רחמני)

(המשך מהעמוד הקודם)

מרעלים. יש בו משהו, בספר הזה, שגורם ללכת אחריו, להאמין בו עד הסוף. אני מכירה עשרות (אין כאן גוזמה) אנשים, שמנסים כבר חודשים ארוכים להתאים את חייהם לכתוב בספר.

רות קרייצר־רביב, ריאטנית מוסמכת שלא מכבר הוציאה ספר בשם "התיאוריה והקלוריה", לא נמנית על מעריציהם הרבים של בני הזוג ריאמונד. כך גם שתי דיאטניות מוסמכות אחרות שביקשו שלא להזדהות. לא נוח להן, אמרו, להעביר ביקורת. רות קרייצר טוענת שמדובר בסיפור אופנתי שאין לו כל ביסוס מדעי, והרבה דברים בו מצוצים מהאצבע.

"הספר הזה נותן לרוצים לרזות פילוסופיה להיאחז בה וגם תחושה שהם מבינים מה עומד מאחורי הפילוסופיה הזו. הוא נותן להם ידע, ולמרות שהידע הזה אינו נכון, הוא גורם להם לחשוב שהם יודעים. ה'קונסיומר־רפורט' האמריקני, עתון הצרכנות הפופולרי והאמין, הכתיר את הדיאטה הזו כ'דיאטה הגרועה ביותר של השנה', ונימק את החלטתו ב'השתוללות של מימצאים בלתי נכונים' שיש בספר שיכולים – בנסיבות מסויימות – אפילו לגרום נזק. בכשרון כתיבה בלתי רגיל הצליחו בני הזוג ריאמונד למכור לאנשים דיאטה שחסרים בה מרכיבים תזונתיים הכרחיים.

"כך, למשל, ההתנגדות הטוטאלית שלהם למאכלי חלב. מלבד לאותם בני־אדם מאוד מסויימים שקיבתם אינה מסוגלת לעכל מאכלי חלב, איפה הוכח שזה מזיק? מדובר במרכיב תזונתי חשוב ועשיר מן המעלה הראשונה, שמכיל חלבונים וסוכרים הכרחיים. הימנעות מאכילת מוצרי חלב לאורך זמן עלולה לגרום לנזקים בריאותיים בלתי־הפיכים. בדיאטה של 'רזה לתמיד' חסרים מינרלים וחסרים ויטמינים חיוניים.

"ולגבי הגישה של הפרדת מזונות: במשך השנים קמו הרבה תיאוריות שדיברו על הפרדת מזונות כבסיס להרזיה ולבריאות. במחקרים שנעשו הוכח במפורש שמיצי העיכול מופרשים בהתאם למזונות שנכנסים למעיים. הם מופרשים מן הלבלב, ואין אנזים אחד שמופרש מפריע לאחר להיות מופרש אף הוא. לכן אין שום צורך בהפרדה בין סוג מזון אחד לשני. ויש בתיאוריה שלהם גם אבסורדים: הם, למשל, מאוד ממליצים על קטניות. קטניות מורכבות מחמישים אחוז פחמימות וחמישים אחוז חלבונים. אז איפה כאן ההפרדה? הרי לדבריהם, כדי לעכל קטניות צריכים להיות מופרשים שני אנזימים".

"עוד טעות עקרונית שלהם, שעליה מבוסס חלק נכבר מן השיטה, היא טענתם שתהליך העיכול בגופנו מתחלק לפי שעות היממה. זה פשוט מצוץ מן האצבע. לא קיים דבר כזה בגוף. כל מזון שנכנס למעיים נעכל ונספג תוך פרק זמן מסויים, ואין שעות מיוחדות לתהליך הזה. זה קורה בצורה זהה בכל שעות היממה. לא קיימת מחזוריות של עיכול וספיגה, וזה בדוק עד הסוף".

ובכל זאת יש הרבה אנשים שהחליטו ללכת על השיטה של הזוג ריאמונד וירדו יפה מאוד. איך את מסבירה את זה?

"ברגע שאנשים מחליטים שהם נכנסים לאיזשהו משטר של דיאטה, ולא משנה איזו דיאטה, הם מיד מקטינים את כמות המזון שהם אוכלים. אנשים משמינים בדרך־כלל רק בגלל מה שהם אוכלים בין הארוחות. אני שומעת הרבה מציינטים שמספרים איך חבריהם הרזים אוכלים המון בארוחה ולא משמינים. אחד ההבדלים המרכזיים בין רזים לשמנים נעוץ בכך שאנשים רזים לא חוטפים בין הארוחות. אין להם צורך בזה. ארוחת צהרים מלאה, גדולה ומשביעה, שמכילה בשר או דגים, פחמימות, ירקות מבושלים וחיים, יכולה להסתכם ב־400 קלוריות, ואפילו פחות. פרוסת עוגה אחת שחוטפים בין הארוחות יכולה להכיל לבדה 500 קלוריות. ה'חטיפה' הזו היא בין הסיבות המרכזיות להשמנה.

"ברגע שנכנסים למשטר דיאטה אוכלים בארוחות, ומורידים את כל הרגרים המשמינים: פיצוחים, גבינות שמנות, נקניקים, חטיפים, עוגות, גלידות וכדומה. גם לא אוכלים ברחוב את כל ה'פאסט־פוד' המשמין. הדבר הכי חשוב בדיאטה הוא המשטר, ומספר מבוקר של קלוריות. אם אדם יאכל – כהמלצת הזוג דיאמונד – כמה פירות שהוא רוצה, הוא בהחלט עלול להגיע עם זה גם לאלפיים קלוריות, והוא לא ירזה. לא יעזרו פה שום תיאוריות ופטנטים. הכלל היחידי שעובד בדיאטה הוא שאדם חייב לשרוף יותר קלוריות מאלה שהוא מכניס לגופו. בקילו אחד של פירות יש כאלף קלוריות. אדם ששורף רק אלף קלוריות ביום לא יירד לפי שיטת 'רזה לתמיד'. זה בכלל לא נתון לוויכוח. קלוריה היא קלוריה, לא משנה מאיזה סוג מזון היא באה – ובאיזו שעה".

ספר אחר שמתרוצץ עכשיו בשוק וגם הוא פופולרי מאוד – "הדיאטה לבנות 35+". גם פה מתייחסות המחברות אל עצמן ברצינות תהומית, מדברות על הדיאטה שלהן כעל תגלית עולמית מרעישה, מסבירות מדוע עד עכשיו לא הצלחנו ואיך מעתה הכל יהיה קל ופשוט ונעים, נאכל הרבה וטוב, ונרזה הרבה וטוב. גם פה יש הקדמה שמתארת את חייה הקשים־מנשוא של המחברת בימים שהיתה שמנה, ואיך הכל השתנה כבמטה קסם. החלום האמריקני על אושר ועושר שמושג לפתע, אם רק נפלת על הדבר הנכון, עובד בספרים הללו שעות נוספות.

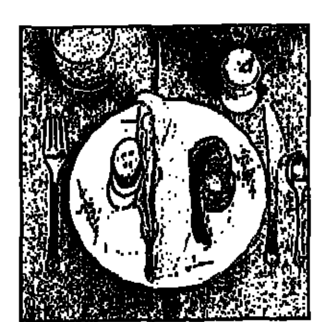
וזה המסר חסר־הפשרות: בנות ה־35+ – תשכחו כל מה שאמרו לכן עד עכשיו. תשכחו מן האזהרות בדבר אכילת בשר, ושצריך להתרכז בסלטי פסטות, (אנחנו עוד נחזור לפסטות), ושמותר לאכול תפוחי־אדמה. חיזרו לבשר. באורח מבוקר, לא בשר שמן, בכמויות מדודות, אבל בשר. נוסף לכך, נשים בגיל מבוגר זקוקות לדיאטה מיוחדת להן, אחרת לא תרדנה. אנחנו פיתחנו עבורכן את הדיאטה היחידה שבה תרדו. מי שתעשה בדיוק מה שכתוב בספר, אבל בדיוק – תרד במשקל.

וכאן בדיוק טמונה הבעיה של הספר הזה ואחרים מסוגו. יכול להיות שתוכנית הדיאטה המוצעת בספר אכן היתה מביאה לנו את הישועה. יכול להיות שבאמת מדובר כאן בבשורה מרעישה. אבל בלתי־אפשרי לבצע את התוכנית אלא אם כן ניקח חודשיים חופשה מן החיים, ניכנס למטבח, לא נצא משם ולא נעשה כלום חוץ מאשר לבשל אוכל דיאטטי. מספר דוגמאות לארוחות צהריים שמציע הספר יבהירו במה מדובר:

הצעה ראשונה: "180 גרם אומצת בשר צלויה במרינדה, עגבניה אפויה, שעועית ירוקה וגזר מבושל במרק, סלט תרד טרי עם פטריות ונבטים, רוטב סלט לפי בחירה".

אם קשה לך לבצע את התפריט הזה, אולי תמצאי נחמה בהצעה הבאה: "כוס מרק עוף עם שבבי גזר וסלרי, כדורי בשר ברוטב חמוץ־מתוק, כרוב מאודה, סלט ברוטב ויניגרט". ובכך עוד לא תמה הצרה. איך שאת גומרת עם ארוחת־הצהרים, מיד עליך לרוץ לכיריים ולהתחיל להכין את האורז המטוגן עם הדגים לארוחת ערב.

הוא שאמרנו: אם אין לך פיליפינית שגם מבשלת, או אם אינך פנסיונרית – אין שום אפשרות לעמוד בתוכנית המסובכת של 35+. הגישה שדיאטה צריכה להיות מסע תענוגות – לא עובדת. דיאטה, כמו שאמר פרופסור בלונדהיים, מומחה לתזונה מבית־החולים הדסה בירושלים, זה פרוייקט שאדם לוקח על עצמו לפרק זמן מוגבל. אחר־כך הוא משמין חזרה, ושוב נכנס לדיאטה, וחוזר חלילה. דיאטה זה ארוחות מסודרות, אלף קלוריות ביום, בלי חטיפות בין הארוחות, עם הקפדה על כל אבות המזון. אין מנוס מעוף מכובס מן המרק, מגבינת כחושה ומטוגנה במים, לא בשמן.

"הדבר הכי חשוב בדיאטה הוא המשטר, ומספר מבוקר של קלוריות. אם אדם יאכל כמה פירות שהוא רוצה, הוא בהחלט עלול להגיע גם ל־2000 קלוריות, והוא לא ירזה".

כמה עצות: עם ירקות, בלי לחם

כמה עצות קטנות, מועילות ולא יקרות, איך בכל זאת לשמור על דיאטה מבלי להישבר סופית. העצות ניתנו לי על־ידי רות קרייצר־רביב, ולמרות שהן מותאמות לי באופן אישי, נדמה שגם אחרים יכולים להנות מהן:

מי שרעב מאוד בערב וסתם סלט ירקות לא יעלה חיוך על פניו, יכול לפתוח קופסת פטריות, לטגן קצת על טפלון עם בצל ירוק, להוסיף לזה ביצה אחת ושני חלבונים – ולהנות. אם הוא יגמור את המנה הדיאטטית הזו ועוד יישאר רעב – יש לו בעיה אמיתית. הכמות – אדירה.

מי שתוקף אותו הרעב אחרי הצהרים ויש חשש שכל הדיאטה תתפספס לו, טוב יעשה אם יבשל לעצמו במינימום מאמץ דיסת קוקר: חצי כוס חלב רזה, חצי כוס מים, שלוש כפות קוקר (מן הקופסה ועליה ציור האיש בעל הכובע הרחב), וסוכרזית. אפשר להוסיף קינמון. טעים וסותם את התאבון להרבה זמן.

תמיד להשאיר בהישג יד שתיה מוכנה: תה נמס, לימונדה מלימון וסוכרזית. זה טוב לרגעי משבר וגם עושה נפלאות לעור הפנים ולעוד כמה איברים חיוניים בגוף.

זכרו תמיד שבפרוסת לחם אחת יש רק שבעים קלוריות. פחות מאשר בגביע לבן. אם לוקחים לחם מקמח מלא, זה אפילו מאוד בריא. לא תמיד כדאי להעדיף סטייק על לחם. לפחות לא מבחינת הקלוריות.

רוצה להיות רזה? קודם תהיה עשיר

הולכים ומתרבים הסימנים שבשביל להיות בריאים ורזים חייבים בראש ובראשונה להיות עשירים. בחודשים האחרונים צצו עוד ועוד אפשרויות להשקיע את הכסף במקום במיקרוגל – בדיאטה.

כך, למשל, נפתחו לא מכבר בארצנו לפחות ארבעה מכונים שמעניקים למבקש לרזות ארוחות דיאטטיות מוכנות, בהתאם לתפריט יומי שנקבע בין המציינת לדיאטנית של המכון. באים למכון פעם בשבוע, נשקלים, משוחחים עם הדיאטנית ויוצאים עם סל מלא מגשונים. כל מגשון מכיל ארוחה. צריך רק להכניס למיקרוגל או לטוסטר־אובן – ולחמם. אצל כמה מחברי הטובים אסור בימים אלה לפתוח את דלת המקרר, שמא יפלו לך על הראש כמה מגשונים כאלה, בגדלים שונים ובתכולות מגוונות.

"דיאט־סטייל" – מכון מן הסוג הזה ברמת־השרון – ממוקם במקום הכי פחות מתאים לשמנים, ממש מעל קונדיטוריה מלאה שמפיצה ניחוח עוגות טריות לרדיוס של קילומטר. זה, כנראה, מה שמרגיש תלוי כשמדברים בנוכחותו על חבל. אבל אם מתגברים על המיכשול הזה ומטפסים במדרגות בלי לחטוף איזו עוגה, מגיעים למקום מסודר ונעים שיש בו חדרים לפגישות אישיות, אולם הרצאות וחדר עמוס מקררים ששומרים על מאות המגשונים.

לטובת חשיטת הזו, בה מכינים בעבורך את הדיאטה, חושבים בשבילך, סופרים במקומך את הקלוריות – היא היעילה ביותר. כל שצריך הוא להוציא מגשון, לחמם ולאכול. אין סירחות במטבח, אין קניות, אין פיתויים. השאלה היא רק של מחיר: 192 ש"ח לשבוע עולה סל מזון, בתוספת ביקור אצל הדיאטנית, ביקור בקבוצה וכן קלטות וחומר כתוב. חשבון מהיר מקפיץ את המחיר לכמעט 800 ש"ח לחודש, ואם יש חודשים עם חמישה שבועות, זה כבר מתקרב לאלף. מי שיכול להרשות לעצמו את הלוקסוס, ימצא בשיטה הזו פתרון נוח. אנחנו עדיין סבורים שמדובר בהרבה מאוד כסף.

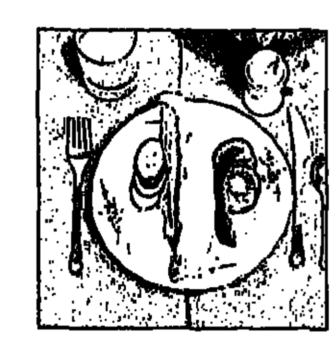
אם אינכם מעוניינים בתפריט שבועי אלא בארוחות דיאטטיות מוכנות מדי פעם, גם לכך יש פתרון, חברת "דיאט־דלי" שמקום מושבה בהרצליה פתחה לפני שבועות מספר שירות כזה. היא מספקת אוכל דיאטטי מוכן במגשונים קפואים, ואם תתעקש תוכל אפילו לעשות הזמנה בטלפון ויביאו לך אותם הביתה. המבחר מגוון מאוד, ובחברה מבטיחים שהאוכל – למרות היותו דיאטטי – טעים ומזין. ניסינו מספר פשטידות וכלשון המעטה – לא התפעלנו. אבל הם לא אשמים. אנחנו עדיין דבקים בגישה שלאוכל דיאטטי פשוט קשה להיות טעים. אם לא מכניסים לפשטידת תרד כמות נכבדה של גבינה צהובה טובה ומשמינה – למה שהיא תצא טעימה? גם כאן, אגב, המחירים לא נמוכים. מגשון עם פשטידה יעלה לכם שישה שקלים. מנה עיקרית – תשעה.

אם אתם מבקשים לבלות חופשה נעימה וגם לחזור ממנה רזים ובריאים, תוכלו לעשות זאת במלון "מגדל דניאל" בהרצליה, שמציע תוכנית לעשרת ימי דיאטה יחד עם טיפולי יופי ופעילות גופנית. המחיר: כ־220 דולר ליום לאדם בחדר זוגי. את חשבון הכדאיות תעשו לבד. עוד שילוב של דיאטה עם חופשה עושים, למשל, במלון "מצפה הימים" שמעל ראש פינה. גם דרך אנשי "בריאות 2000" המוזכרים בכתבה אפשר לנסוע לטבריה, להתאכסן באחד מבתי המלון בעיר, לאכול בריא, לשמוע הרצאות על שינוי הרגלי אכילה, להתעמל ולהשאיר למפנקים אתכם מאתיים דולר ליום.

ודיאטה, אם תרצו או לא, זה גם פגישות מסודרות עם דיאטנית מוסמכת. יש מעט מאוד אנשים שמנים, אם בכלל, שמסוגלים להכניס את עצמם למשטר דיאטה (והמשטר הוא סוד ההצלחה) ולעמוד בו לאורך זמן בלי עזרה מבחוץ, רצוי מקצועית. ויש עוד פחות אנשים שיודעים מה טוב בשבילם ומה מזיק להם. נכחתי בפגישה של לרות קרייצר עם פציינטית שעשתה על דעת עצמה את דיאטת ה"רזה לתמיד" על כל פירותיה, והקפיצה לעצמה את רמת־הסוכר לרמות הרסניות.

רות: "בעידן השפע יש מעט מאוד אנשים שאפשר לומר עליהם שהם בריאים לחלוטין. אם אין לך כולסטרול גבוה, אתה ודאי סובל מעצירות, או גזים, או צרבת, או לחץ דם גבוה, או כאבי־ראש. ואם למשל אתה סובל מגזים והרבה באכילת קטניות כפי שמציעות ריאטות מסויימות, אתה אבוד. בדיאטה נכונה אפשר לטפל בכל הבעיות הללו, ודיאטה, לפי הכרתי, צריכה להיות פשוטה מאוד. אם אפשר לפתוח קופסת טונה, או לקנות עוף בגריל, או לקחת חבילה של לקט ירקות קפואים ולהכין ממנה מרק לכל השבוע, למה לא לנהוג כך? לדעתי המיגוון של האוכל בדיאטה חייב להיות מצומצם כדי שהמרזים לא יטיילו כל היום בסופרמרקטים ויקנו באותה הזדמנות גם מה שאסור. בזמן שעושים דיאטה צריך לבלות כמה שפחות במטבח וכמה שפחות להתעסק עם אוכל, ללכת על תפריט שמצד אחד יספק במינון הנכון את כל אבות המזון, המינרלים והוויטמינים, ומצד שני ידרוש מינימום מאמץ. וזה אפשרי. דיאטה לא צריכה להיות מעניינת. לא צריכה להיות מסע קולינרי. היא צריכה להיות נכונה".

בשנים האחרונות הופקעה הדיאטה מידיהם הבלעדיות של השמנים המבקשים לרזות, והפכה לנחלת קהל גדול של אנשים שמבקשים לשפר באמצעותה את בריאותם ואת איכות חייהם. בארה"ב, למשל, זהו שגעון שמחזיק מעמד הרבה יותר מכל שגעון אחר, ואין שום סימנים שהוא עומד לחלוף. לא תמצאו שם יאפי'ז המכבדים את עצמם שאינם מקפידים על אוכל נכון.

"הכלל היחידי שעובד בדיאטה הוא שאדם חייב לשרוף יותר קלוריות מאלה שהוא מכניס לגופו. וקלוריה היא קלוריה, לא משנה מאיזה סוג מזון היא באה – ובאיזו שעה".

ברברה גיבונס, מחברת ה'דיאטה לבנות 35+': "בעשר השנים האחרונות חברו יחד כמה גורמים שהביאו לשינוי יסודי בהרגלי האכילה האמריקנים... בני הנוער המרדניים של שנות השישים התבגרו. דור חדש של אנשים משכילים יותר, סקרנים, אפיקורסים, עם ערנות צרכנית בוגרת. הם הביאו עמם סלידה ממזונות מלאכותיים, החשדנות כלפי יצרני מזון, והתנגדות למסור את בריאותם בידי רופאים ותרופות. בעידן החדש אנשים לקחו לידיהם את האחריות על בריאותם על־ידי שינוי סגנון החיים. הארוחה נעשתה קשורה לאופן הרגשתך, למשקלך, לאורך חייך ולאיכותם...".

המהפך בחשיבה בכל הקשור למזון והרגלי אכילה העמיד לא מכבר את הפסטה ותפוחי־האדמה בשורה אחת עם הלבן והמלפפונים. בארה"ב נהפכו סלטי הפסטה למזון לא רק טעים ומשביע אלא גם אופנתי, דיאטטי ובריא. אצלינו עדיין מרימים גבה כששומעים שפסטה זה דיאטה. לא לאורך זמן. בקרוב עומדת רות סירקיס להוציא ספר מתכוני דיאטות המבוססים על מיטב מאכלי הפסטה. בהקדמה מובאת עדותו של רופא שממליץ על דיאטת הפסטה משום היותה דלה בכולסטרול ולא משמינה. המחברת, מצידה, טוענת שאפשר לאכול פסטה כל יום ועדיין להפחית במשקל.

רות סירקיס: "הגישה השלטת היום בקליפורניה, למשל, גורסת שהאוכל צריך להיות בכמויות קטנות,

(המשך בעמוד 32)

מקררים עמוסי אוכל דיאטטי מוכן מצפים למרזים שמוכנים לשלם לאלה שיטרחו למען אבדן הקילוגרמים שלהם, כמו במכון "דיאט סטייל" [illegible]

גשר על מים חרדים

שנתיים וחצי חילקה תמר אלאור, אנתרופולוגית, את חייה בין ביתה החילוני שבשיכון דן לביתה החרדי של חנה בלוך בקריית חידושי הרי"ם בנוה שרת. פעמיים בשבוע גרבה גרביים כהים, לבשה שמלה ארוכה, כיסתה שערה ועברה לעולם האחר שנמצא במרחק כמה דקות נסיעה מעולמה. מערכת היחסים המופלאה והאינטימית שהתפתחה בינה לבין חנה הותירה אותה, היא אומרת, בתחושה שכניסת יותר חרדים לפוליטיקה תהפוך אותם, אם ירצו או לא, לחלק מהמדינה, והצורך של החילונים להגדיר לעצמם את החילוניות שלהם יעמיד אותה במבחן מגבש. התהליך, לדעתה, יהיה חלק מהתבגרות המדינה ויעניק לה זהות ברורה. והוא קשה וכואב, אבל אפשרי.

מאת סימה קדמון   צילמה: אירית זילברמן

תמר אלאור: "בלילות, אחרי שהייתי אצל חנה, הייתי נכנסת למכונית, יוצאת מהשכונה, תולשת את המטפחת מהראש, מדליקה את הרדיו חזק ומחפשת בהיסטריה מוסיקת רוק. זה היה צורך נורא להגיד לעצמי שחזרתי לעולם שלי".

שנתיים וחצי חייתה תמר אלאור בשני עולמות. והמצוקה הכי גדולה שלה, היא אומרת, היתה לחיות שם, ולבחון את מה שקורה לה שם – בקריטריונים של כאן. ולהיפך. וזה בכלל לא משנה שה"שם" וה"כאן" נמצאים מטרים ספורים זה מזה.

שנתיים וחצי, לפחות שלוש פעמים בשבוע, היתה תמר אלאור, בת שלושים ושלוש, נשואה ואם לשני בנים, גורבת גרבי ניילון, לובשת שמלה ארוכה ורוכסת ביסודיות את הצווארון. לאט לאט היתה מתלבשת. ופתאום, אל מול המראה, היתה מגלה שמחשוף השמלה שעד לפני חודש וחצי נראה לה בסדר, כבר לא כל כך בסדר. בטיול לאירופה קנתה צווארוני בטיסט לבנים שהיתה דוחפת אותם מתחת לחולצה. בחודשים הראשונים היתה קושרת את המטפחת סביב ראשה, במכונית, ביציאה משכון דן. אחר־כך כבר היתה עושה את זה מול המראה שבביתה, אוספת את השערות, הדוקות הדוקות, ומסדרת מעליהן בקפידה את המטפחת הלבנה.

בנסיעה אטית היתה נכנסת לקריית חידושי הרי"ם שבנוה שרת הסמוכה לביתה שבשכון דן. מהלך הנסיעה הקצר הזה, היא אומרת, היה למין טקס מעבר. "ושם", היא אומרת, "הייתי אחרת. לא אחרת לחלוטין, אבל אחרת. דיברתי שפה אחרת. לא בלשון התל־אביבית הסלנגאית. עברית אחרת. ויידיש. החלפתי את כל הלך המחשבה. שם צריך לחשוב על כל מה שאתה אומר. להיות בררן, לא להגיד הכל. לא לפגוע. ולשתוק. הרבה מאוד לשתוק".

בלילות היתה חוזרת לביתה הרוסה. "הייתי נכנסת למכונית, יוצאת מהשכונה, תולשת את המטפחת מהראש, מכניסה את האצבעות לשערות ופורעת אותן בכוח. מדליקה את הרדיו חזק חזק ומחפשת בהיסטריה איזו מוסיקת רוק. ושרה. זה היה צורך נורא להגיד לעצמי שחזרתי לעולם שלי. לצרוח את המוסיקה שלי. באנגלית. מוסיקה מאמריקה. לא יהודית, לא ישראלית. וברגע שהייתי מגיעה הביתה, אותם הבגדים שלא היו חמים לי דקות ספורות קודם לכן להטו עלי. כאילו נישרפתי. הייתי תולשת אותם מעלי ולובשת גופיה".

שנתיים וחצי חילקה תמר אלאור את חייה בין ביתה החילוני שבשכון דן לבין ביתה החרדי של חנה בלוך בקרייה החרדית שבנוה שרת הקרוייה על שם האדמו"ר הראשון מגור. בימים אלה היא מסיימת את התזה שלה במסגרת לימודי התואר השלישי בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה. התזה עוסקת בפן האינטלקטואלי של נשים חרדיות. אפשרותן של נשים חרדיות להשיג ידע ולהשתמש בו. העבודה ניקראת: "משכילות ובורות", ומתארת את החברה החרדית כחברה שמתמודדת בפרדוכסים.

"רוקטורנטים", אומרת אלאור, "נוטים להיות רגישים בכל מה שנוגע לעבודה שלהם. יש שלב פגיע שבו עבודתם טרם הוגשה ואושרה. ויחד עם זאת, יש משהו שהיו רוצים לחלוק עם אחרים. וזמן רב אני מנהלת דיאלוג יגע עם אנשי תקשורת שהיו רוצים שאתחלק איתם ועם הקוראים בחוויות שלי. דחיתי אותם, ולא בכחש. עכשיו עבודת המחקר נסתיימה, אבל מן ההיבט הריגשי עדיין קיימת עכבת ההיחשפות.

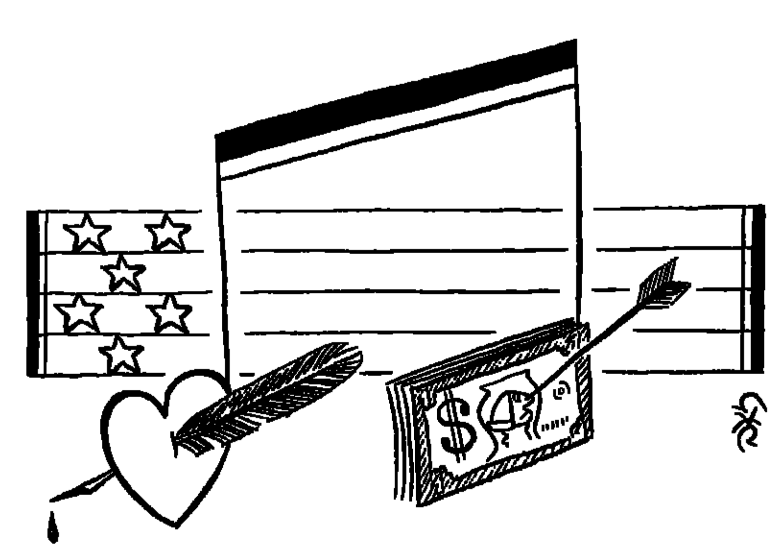
"בבוקר שלאחר הבחירות, כמו נהפכתי מאנתרופולוגית שעשתה עבודת שדה אכזוטית בקרב קבוצה שולית, לחוקרת של קבוצת כוח מרכזית בחברה הישראלית. תל־אביבית של מקומונים אני. נחשפת לקבוצות שדומות לי, בקפטריה בקמפוס, במאבים ספציפיים. ההסכמה שלי להיחשף לציבור גדול והטרוגני היא אולי הרצון לדבר על מפגש אפשרי. מפגש על בסיס יהודי, ישראלי. אנושי. מפגש בין אשה אחת לנשים אחרות. ההסכמה שלי היא הרצון לדבר על התנסות. על תחושות, יותר מאשר על עובדות. המסקנות שיוסקו מהיחשפות זו יכולות, אולי, להיהפך לחומרים פוליטיים, לחלקים חדשים בפאזל של תמונת החברה בישראל. ואולי" היא אומרת, "אולי רק לרכילות".

המפגש האפשרי הזה כמעט שניראה גם לה, בעבר הלא רחוק, כבלתי אפשרי. היא רק ידעה שזה מה שהיתה רוצה לעשות. "חוקר בוחר נושא לעבודה או מתוך אילוץ, כתנאי לקבלת מילגה, או מתוך בחירה חופשית, משהו שהוא אומר לעצמו כל השנים: כשאגדל – זה מה שהייתי רוצה לעשות. ואני ידעתי שזה מה שאעשה. המורים שלי אמרו לי שאשכח מזה.

(המשך בעמוד 19)

יהונתן גפן

ארץ החלומות של רנדי

"בָּרַחְתִּי מֵהַיְלָדִים שֶׁלִּי,
בָּרַחְתִּי מֵאִשְׁתִּי,
וַאֲנִי אֲבָרַח גַּם מִמֵּךְ, מֹתֶק,
אַתְּ עוֹד מְבִירָה אוֹתִי.

(רנדי ניומן, "ארץ החלומות")

לעתים רחוקות אתה רוכש תקליט שאתה שומע אותו יותר מפעם אחת. וכשיצא התקליט החדש של רנדי ניומן, ידעתי שיש לי תקליט לערבי החורף הזה, ועד שהימין והדתיים יהרסו לנו את החיים, יש לנו לפחות שירים. יתכן מאוד שלשמאל לא היה מעולם יותר מזה. שירים וחלומות.

את רנדי ניומן הכיר לי אריק איינשטיין, בשנות השבעים, ואני זוכר באיזו דבקות והזדהות שמענו את השירים האלה. ניומן לא שר, ובוודאי לא נראה ככוכב רוק. ניומן, איש רחב וגבוה, במשקפיים ושפתיים דקות שתמיד מחביאות חיוך, נראה כמו רואה־חשבון שבמקרה התיישב ליד הפסנתר, אבל השירים שלו הם אולי האמיתיים ביותר שיצאו אי פעם מאמריקה הגדולה. שירים אמריקנים על החלום האמריקני ושיברו, על האיש הקטן, על הילד השמן, על ריגשי האשמה, על האהבה הנכזבת, על הגזענות ועל שלטון הכסף.

רנדי ניומן

בכל התקליטים שלו אתה שומע את המוסיקה המיוחדת של ניומן שנעה בכל הקשת שבין רוקנר'ול לבלוז, והשירים תמיד נוגעים בשני הקטבים הרחוקים כל כך זה מזה: שירים סאטיריים על מצבו של האדם בעולם ציני וקר, ולצידם – בהפתעה גמורה – שירי אהבה ליריים ורגשיים. שיר על אלוהים שאוהב את המין האנושי ובגלל זה הוא הורג אותו לאט לאט, לצד שיר על מארי האהובה: "לעולם לא אשכח איך פגשתי אותך / שערך אסוף מעל לצווארך / אני שתוי עכשיו אבל הייתי חייב לשתות / כדי שאוכל לאמר לך את השורה הזאת: / אני אוהב אותך כמו בפעם הראשונה כה פגשתי אותך / ולעולם אוהב אותך, מארי", שיר שבכל פעם שהוא מושמע, באה לי התקפת־לב קטנה, ונכנסים לי מים לעיניים.

גם בתקליט החדש שלו חיים בשלום, זה בצד זה, שירי מחאה ושירי אהבה, ובמקום לספר על התוכן, הנה לכם שני תרגומים חופשיים, אחד מ"אתי ואחד אהבתי. שני שירים מ"ארץ החלומות" של ראנדי, שהיא, באיזה שהוא מקום, גם הארץ החלומית שלי.

העיקר זה הכסף

הִכַּרְתִּי הָמוֹן אֲנָשִׁים, וְכֻלָּם
לֹא הִצְלִיחוּ לְהִשְׁתַּלֵּב בָּעוֹלָם.
אֲנִי רוֹאֶה אוֹתָם מִסְתַּתְּרִים מֵאֲחוֹרֵי עֲרֵמוֹת שֶׁל סְפָרִים
אוֹ עוֹבְדִים שְׂכִירִים בְּרַדְיוֹ הַמַּמְלַכְתִּי,
נוֹשְׂאִים עַל גַּבָּם תִּינוֹקוֹת בְּשַׂק מְסֻמְרָט,
זָזִים בִּזְהִירוּת, וּלְאַט לְאַט.

הָעִקָּר זֶה הַכֶּסֶף,
זֶה מַה שֶּׁיֵּשׁ לִי לְהַגִּיד:
הָעִקָּר זֶה הַכֶּסֶף
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית.

כָּל הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה חֲכָמִים מִמֶּנִּי בְּהַרְבֵּה,
בְּכָל שִׁיטָה אַחֶרֶת הֵם הָיוּ מַשִּׂיגִים,
וְהֵם בְּקֹשִׁי מַחֲזִיקִים מַעֲמָד,
בְּקֹשִׁי חַיִּים, וְתָמִיד דּוֹאֲגִים.

הָיִיתִי יֶלֶד בֶּן שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה וּכְבָר
הִסְתַּכַּלְתִּי סָבִיב וְלֹא הֵבַנְתִּי דָּבָר.
שָׁאַלְתִּי אֶת אַבָּא שֶׁלִּי, וְהוּא לֹא יָדַע.
שָׁאַלְתִּי אֶת אָח שֶׁלִּי, וְהוּא לֹא יָדַע.
שָׁאַלְתִּי אֶת כָּל מִי שֶׁהִכַּרְתִּי –
וְאַף אֶחָד לֹא הֵבִין מַה שֶּׁאָלְתִּי.

הָעִיקָר זֶה הַכֶּסֶף,
כֻּלָּם כְּבָר יוֹדְעִים,
שֶׁהַכֶּסֶף זֶה
הָעִקָּר בַּחַיִּים.

דִּבַּרְתִּי עִם מִישֶׁהוּ שֶׁגָּר בִּשְׁכוּנַת פְּאֵר,
רָחַצְתִּי אֶת הָאוֹטוֹ שֶׁלּוֹ עִם חָבֵר,
אִישׁ קָטָן וְשָׁמֵן, בְּסְוֶדֶר מְטֻפָּח,
אָמַרְתִּי לוֹ "אַתָּה נִרְאֶה מְגֻהָץ,"
וְהוּא אָמַר: "כֵּן, אֲנִי יוֹדֵעַ, בְּנִי,
אֲבָל הַבַּיִת הַגָּדוֹל הַזֶּה עַל הַגִּבְעָה הוּא שֶׁלִּי,

וּבְתוֹךְ הַבַּיִת יֵשׁ לִי אִשָּׁה בְּלוֹנְדִּינִית,
וְיֵשׁ לִי בְּרֵכַת שְׂחִיָּה אוֹלִימְפִּית,
וְעוֹד בְּרֵיכָה עֲנָקִית, וְאוֹטוֹ גָּדוֹל,
וְתַאֲמִין לִי, יֶלֶד, הַכֶּסֶף זֶה הַכֹּל.

הָעִקָּר זֶה הַכֶּסֶף,
זֶה מַה שֶּׁיֵּשׁ לִי לְהַגִּיד.
הָעִקָּר זֶה הַכֶּסֶף
בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית.

הָעִקָּר זֶה הַכֶּסֶף
כֻּלָּם כְּבָר יוֹדְעִים
שֶׁהַכֶּסֶף זֶה
הָעִקָּר בַּחַיִּים.

חרשות רעות מהבית

יוֹשֵׁב עַל הַסֶּלַע הַזֶּה בְּמֶכְּסִיקוֹ,
מִסְתַּכֵּל לְמַטָּה בַּסְּלָעִים וּבַיָּם,
אֲנִי יָכוֹל לִשְׁמֹעַ אֶת פַּעֲמוֹנֵי הַכְּנֵסִיָּה,
אֲנִי יָכוֹל לִשְׁמֹעַ אֶת הַמַּקְהֵלָה חוֹגֶגֶת.

אֲנִי זוֹכֵר אֶת הַלַּיְלָה שֶׁבּוֹ הִיא עָזְבָה,
נָסַעְתִּי לַתַּחֲנָה הַהִיא בַּגֶּשֶׁם,
כָּל הַלַּיְלָה יָשַׁבְתִּי מוּל שֻׁלְחַן הַכְּתִיבָה,
הַדְּיוֹ עַל הַמַּיִם צִיְּרָה לִי קֶשֶׁת.

בְּסוֹף הַדֶּרֶךְ לְבָנָה
שְׁנֵיהֶם נִרְדְּמוּ עַל כַּר מוֹצוֹת צָחוֹר,
שְׂעָרוֹתֶיהָ שְׁחוֹרוֹת כְּמוֹ הַלַּיְלָה,
אֲבָל בְּעֵינֶיהָ יָרֵחַ אָפֹר.

אַתְּ יְכוֹלָה לָרוּץ אֲבָל לֹא יוֹתֵר,
אַתְּ יְכוֹלָה אֲבָל לֹא לְהִסְתַּתֵּר,
אָמַרְתְּ שֶׁאָהַבְתְּ אוֹתִי אֲבָל שִׁקַּרְתְּ,
אָמַרְתְּ שֶׁאָהַבְתְּ אֲבָל שִׁקַּרְתְּ.

גשר על מים חרדים

(המשך מעמוד 15)

שלא אצליח לחדור לתוך החיים האלה. שאין לי רקע מתאים. זה נשמע לי מוזר. הרי באנתרופולוגיה כל העניין הוא שאתה חוקר את הזרים. שאין לך הרקע המתאים. מורים דתיים שנועצתי איתם נידלקו. והמטיה שלהם היא שמישהו מבחוץ יחדור לעולם שלהם. הם המליצו לי ללכת למקווה. להתחיל שם".

אבל לא שם היא רצתה להתחיל. בשבילה החוות היתה הסיפורים שסיפר לה אבא שלה, כשהיו ישנים בחצר ביתם בלילות קיץ ארוכים. הוא היה מספר והיא היתה רואה תמונות. תמונות שהתערבבו עם ספורים של ש"י עגנון ובשביס־זינגר. תמונות של ילדות בצמות ארוכות הקשורות בסרטי סטן רחבים, לובשות בשמלות ארוכות וגרביים גסים, קופצות בחבל ושרות יידיש. נשים עבות שעומדות ליד דלפקים במכולת, גברים במעילים ארוכים ושחורים ומגבעות חסות. בני אדם.

"אנתרופולוג", "היא אומרת, "יכול לשחק משחק. לחוות גם את החיים שלו וגם חיים של אחרים. הוא יכול לשחק עם זהות, עם זמן, עם מקום. ואני רציתי לשחק את המשחק הזה שם. כשהייתי נוסעת לירושלים, תמיד הלכתי גם למאה שערים. ניו־יורק זה ללכת לברוקלין. פריס לפלצל, הגטו היהודי. פירנצה, רומא. בכל מקום חיפשתי את היהודים. רציתי לנצל את האפשרות הזאת, לגעת באנשים האלה שסיקרנו אותי. כשהייתי מסתובבת במאה שערים או בבני־ברק בשעת הערב, כשראיתי את התמונות האלה, החצרות העשוקות, הבתים המלוכלכים, הילדות עם הצמות והילדים עם הפאות הארוכות, כששמעתי את היידיש שלהם, הרגשתי מכה חזקה של קשר. אלו היו התמונות מהסיפורים של אבא ממזרח אירופה. מבשביס־זינגר. היכולת להיכנס למין מכונת זמן ולחזור אל החיים האלה, לגעת בהם, זה מה שחיפשתי".

אביה של תמר הגיע מגליציה לישראל כשהיה בן עשרים. לבד, ללא קרובי משפחה. הוא גדל בבית חילוני, למד בגימנסיה פולנית וספג קטעי תרבות הלניסטית. בישראל השתלב היטב בחיים התל־אביביים, למד משפטים ולא עבד בזה אף פעם. היה מדריך תיירים בויצו. "והוא הצליח עם חינוך מאוד נון־קונפורמיסטי והרבה הומור והגישות, להעביר בי תחושה של יהדות. בלי שום אספקט דתי. הצד של האמונה, של הרוחניות, אף פעם לא היה העניין. זה לא אמר לו כלום. זה תמיד היה על תושה של אנשים. לא היה לו שום סנטימנט לאלוהים. האנשים שהאמינו באלוהים – אותם הוא אהב. ומאבא שלי עברה אלי אהבה גדולה לבני אדם, התעניינות בהם. ואהבה גדולה ליהודים".

ההזדמנות הזו ניתנה לה כשפגשה אשה חרדית במרפאה השכונתית. התפתחה ביניהם שיחה. דרך האשה הזו הגיעה אל חנה בלוך, אל שכונת חידושי הרי"מ, לעולמה השני. בוקר אחד, לבושה בחצאית ארוכה וחולצה רכוסה היטב, הגיעה אל ביתה של חנה בלוך. חלפו דקות ארוכות עד שהעזה לדפוק על הדלת ולהכנס לדירה, ושנתיים וחצי עד שעזבה אותה.

היא הציגה עצמה כאנתרופולוגית, חוקרת באוניברסיטה. ביקשה רשות ללמוד על החיים שלהן, של נשות גור. חנה אמרה שתשאל את בעלה. הוא הסכים. ונידרש לזה, אומרת אלאור, אומץ גדול. "לא כל בית היה יכול לעשות מה שחנה עשתה. לאסוף אל ביתה לא חוזרת בתשובה – אלא חילונית שחיה חיים חילוניים אינטנסיביים קיצוניים. חילונית של פאבים, מוסיקה, וספורט, וחולצות חשופות. אבל זוהי חנה. היא היתה כל־כך יוצאת דופן בחרדיות שלה שיכלה להרשות לעצמה להכניס אותי הביתה. פעם הגעתי לשם עם הבן שלי, או השונות בלטה במיוחד. ילד בלי פאות, בלי כיפה על הראש. אחרי זה באו אנשים ואמרו לה איך את נותנת לה להכנס אליך הביתה. והיא ענתה להן: יש הרבה דברים שאני עושה ואתן לא

תמר אלאור: "לפני הניתוח שלי היא ביקשה שאלך למקוה. זו היתה הבקשה הראשונה, וזה היה הסימן שאני צריכה להיפרד".

עושות. רק מתוך המעמד האליטיסטי שלה היא היתה יכולה להרשות לעצמה להגיד להן את זה".

חנה בלוך היתה האשה החרדית ביותר בקרייה. בבית שלה דיברו יידיש. את בנותיה שלחה ללמוד בבית־ספר בבני ברק שמלמד ביידיש. "ביהדות גור", אומרת אלאור, "הנשים מדברות עברית. מחנכים את הילדות בעברית. כשחנה פגשה את בעלה, בשידוך, כמובן, ברגעים הספורים שנתנו להם לשבת לבד הוא שאל אותה שלוש שאלות: אם תהיה מוכנה לדבר יידיש בבית, אם תהיה מוכנה להיות אשה של אברך, שזה אומר מצוקה כלכלית, ואם תהיה מוכנה לגור איתו באיזה מקום בגליל. היא ענתה 'כן' לשלוש השאלות". ואלה לא שאלות פשוטות, אומרת אלאור. "הוא ידע שהוא צריך גברת רצינית ביותר. היא לא ידעה יידיש. היא היתה צריכה ללמוד. להיות אשת אברך, פעם זה לא נחשב. היום זה יותר אליטיסטי. והיא היתה צריכה ללכת איתו למקום גלות, שגם זה לא דבר פשוט. אבל היא הסכימה, כי היא בנערה של אתגרים שהפן האינטלקטואלי מאוד חשוב לה, ורמת הדרישות שלה מעצמה מאוד גבוהה".

הבית של חנה בלוך, אומרת אלאור, הוא הבית הכי חרדי־סטריאוטיפי שראתה: "דל בריהוט, מלוכלך, מבולגן. הילדים לבושים בגדים ישנים, לא אוכלים בשר כל השבוע, רק לחם עם מרגרינה. בלי עציצים, בלי תמונות. וזה מה שהכרתי בהתחלה. אחרי־כן ראיתי בתים של נשים אחרות, בתים נקיים, מטופחים. אפילו עציצים היו שם. חנה היתה בשבילי פרספקטיבה קיצונית על נשות גור. ולאנתרופולוג זו נקודת תצפית טובה, שמאפשרת לראות את המצב האמיתי. חנה היא יוצאת דופן, לא סטנדרטית, אבל יחד עם זה היא חלק מהן. לא טיפוס שולי. כשנשים עמדו בחצר ופטפטו וחנה התקרבה, הן השתתקו. כי הן דיברו על מה שלא צריך לדבר. הן ריכלו. וזה אסור".

ידידות עדינה ומיוחדת נירקמה בין תמר אלאור לבין חנה בלוך. "מה שמשך אותה אלי היתה סקרנות. והבדידות שלה כיוצאת דופן בתוך הקהילה. ובגלל שהיהדות היא קודם כל דבר פרקטי, היא היתה אומרת לי: 'תיראי, מה שאת רואה פה זה דברים טובים. ואם יהודי יכול לראות דברים טובים, אז מה הפסדנו בזה? אם תחזרי בתשובה, בכלל אין מה לדבר. ואם תקבלי את הדוקטורט ואני עשיתי לך טובה – גם כך עשיתי משהו טוב. אם את תגלי את הנשמה שלך – זו הבעיה שלך. אבל אני, את מצב נישמתי בעולם הבא שיפרתי. קיבלתי מאלוהים זי"ע על זה שפתחתי לך את הדלת"

שלוש פעמים בשבוע, בוקר וערב, היתה אלאור מגיעה לביתה של חנה בלוך. "שמרתי לה על הילדים, גיהצתי לה את הכביסה, הלכתי איתה לחברות שלה, להורים שלה, נכנסתי בחוגי למידה בקרייה, עמדתי בחצר עם נשים אחרות, הלכתי לטייל עם הילדים, עשיתי בעבודה קניות, השתתפתי בשמחות של המשפחה. שמעתי את הדברים הכי אינטימיים שלה. נהפכתי לחברה שלה. ותמיד הקשרים האחרים היו דרכה. הייתי של חנה".

והיו גם פרטים משמעותיים ברמה האישית. משהו כמעט מיסטי, אומרת אלאור. "התברר לנו שנולדנו בהפרש של שלושה ימים. התחתנו בהפרש של חודשיים. שתינו היינו נשואות עשר שנים. אבא שלה נפטר באותה שנה שאבי נפטר, ומאותה מחלה. יש לנו טמפרמנט דומה. דעות דומות בקשר לחינוך ילדים, למרות שאין שום קשר בין צורת החינוך שלה את ילדיה לבין שלי את ילדי. ויש לה חוש הומור נהדר. היה לי קל מאוד להיות חברה שלה. זה הצליח ברמה האישית. וזה הרי יכול היה להיכשל. כהמון מובנים הייתי בשבילה סוג של חברה שבחיים לא היתה לה.

"אני הייתי צינור אינפורמציה בשבילה. מה זה להיות אשה של איש שהולך למלחמה. להיות אשה בחברה שבה הגברים כולם הולכים למלחמה. אבא, בעל, אח, בן. הייתי לה צינור אינפורמציה על חיי הקיבוץ. זה מרתק אותם. קבוצה סגורה עם אידאולוגיה וחינוך מיוחד לילדים. אנטיתזה שלהם. הייתי לה צינור לאינפורמציה ביורוקרטית. איך מסדרים כל מיני דברים, באילו משרדים, לאן מתקשרים. וצינור אינפורמציה על מה שקורה בחוץ. אין להם טלוויזיה, אין רדיו. ואם יש, זה בהחבא. בזמן אסון הבונים הם ביקשו שאספר מה ראו בטלוויזיה. הם ערים מאוד למה שקורה בחברה הישראלית, ביחוד בזמן של אסון. היתה הרדיות גדולה ביחסים בינינו. לא רק אני למדתי ממנה. הייתי הזדמנות בשבילה לבדוק את הדעות הקדומות שלה על העולם החילוני".

לא היו לה, לחנה, שום דרישות מתמר. "רק שאכבד את המקום. שאבוא בלבוש צנוע. לא דיברו איתי מעולם על חזרה בתשובה, לא ביקשו שאטול ידיים, שאברך. אבל במשך הזמן עשיתי את זה". עם כל שטיפות המוח שעושים להם על החילוניים, הם לא מתארים לעצמם שם, אומרת אלאור, עד כמה אנחנו לא דתיים. "כואב להם באמת לראות תמונה שבה אני והילדים שלי אוכלים לחם בפסח. לא, לא יכולתי להגיד לה את זה. לא אמרתי כלום. היא גם לא שאלה".

כשחזרה פעם אלאור מטיול בארה"ב, ניגשה אליה חוזרת בתשובה שמתגוררת בקריה ושאלה אותה אם שמרה על השבת כשהיתה באמריקה. "הנשים מסביב רצו להרוג אותה. כשהיא הלכה, הן אמרו לי לא לשים לב אליה. שהיא אונטרוולטניקית, כלומר עולם תחתון. כאלה הם בעיניהם החוזרים בתשובה. הנמוכים שבסולם התברתי. מבחינתם, אני במעמד גבוה ממנה, אפילו שאני לא דתיה. אני מהאוניברסיטה, אשכנזיה ויודעת יידיש. בנושא של פער עדתי אין שם שום טיוח. ומבחינת המעמד – אם אתה חוזר בתשובה, תתחתן עם חוזרת בתשובה, אם אתה פיסח, תתחתן עם פיסחת, ואם אתה מעמד עליון, תתחתן עם המעמד שלך. החסידות היא סקטה, והיא סגורה. היא לא מקבלת לתוכה חדשים. אתה חסיד רק אם נולדת חסיד או התחתנת עם חסיד. אפשר להצטרף רק לחב"ד, שהם נחשבים לחסידות מסיונרית. חסידות גור היא קבוצה אליטיסטית, אלגנטית, סנובית".

יש להן, לנשות גור, אומרת אלאור, עדינות רבה והרבה סטייל. אי חדירה לפרטיות. "אשה כזו לא תשאל אותך, למשל, אף פעם, למה אין לך עוד ילדים. רק חוזרת בתשובה יכולה לשאול שאלה כזו. יש דברים שלא מדברים עליהם. לא מדברים על הבעל בפומבי. לא משמיצים אותו. פעם חוזרת בתשובה סיפרה שהתינוק שלה ישן איתה ועם בעלה בחדר השינה, וזה הפריע לבעל והוא הלך לישון בסלון. כל הנשים שעמדו מסביב הרכינו את הראשים. אלה דברים שלא אומרים. החיפתחות בענייני משפחה כלפי הנשים האחרות היא מאוד מוגבלת. לעומת זאת, יש דברים שבעינינו, החילוניות, הם אינטימיים, ובעיניהן – לא. למשל כל הנושא של טהרת המשפחה, מחזור חודשי וימים נקיים. הן מדברות על זה בחופשיות רבה, עם כל התאורים והפרטים. כי זה לא עניין אינטימי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

אלא טכני. הגבולות של האינטימיות הם שונים".

במשך כל התקופה ידעה תמר אלאור שהיא על־תנאי. שיכול להיות שמחר תיתקשר חנה בלוך ותגיד לה לא לבוא יותר. שזה ניגמר. "אמרתי לה את זה. היא לא הכחישה. תמיד נתנה לי את ההרגשה שזה יכול להיות". אבל כשילדה חנה את בתה, היתה תמר הראשונה שאליה התקשרה חנה להודיע. "באותה תקופה הייתי מאוד משמעותית בשבילה. בעלה למד בטבריה כל השבוע. אני הייתי הבן אדם המבוגר הכי קרוב אליה. שמרתי על הילדים שלה. התעניינתי בכל מה שקורה לה. לא, הטלפון הזה לא הפתיע אותי".

הן דיברו על כל נושא בעולם. כמעט על כל נושא. "היא היתה שואלת אותי שאלות שהן רלוונטיות לעולם שלה. איך אני מסתדרת עם הילדים, איך אני גם לומדת וגם אשת איש ואמא, איך אני מסתדרת עם בית גדול. מעולם היא לא שאלה אותי על יחסי מין. גם אני לא שאלתי אותה. בדיוק כמו שאני לא אשאל אותך. רציתי שיהיו לי איתה יחסים כמו שיש לי עם כל אשה שמעניינת אותי, שהיא חברה שלי, שאני מכבדת אותה. היא לא היתה בשבילי אובייקט של מחקר שאפשר לשאול אותו הכל. היא לא שייכת בעיני לאיזה שבט פרימיטיבי באפריקה, שכך התייחסו אליהם אנתרופולוגים. חנה היא כמוני. על מה שאני יכולה לדבר איתה אני ארבר, כי היא מעניינת אותי כאדם. אבל כאדם אני אכבד את הגבול שלה".

את האפשרות של קירבה אינטימית יותר, אומרת אלאור, היא פתרה בדרך אחרת. "מכיון שניסיתי לכבד את האינטימיות שלה, הפתרונות שלי למצוקה היו חוץ־טריטוריאליים. בחלומות. חלמתי עליהם המון. ובחלומות הייתי רואה אותם חילוניים. רציתי לראות אותם כשר ודם. אנשים רגילים. ראיתי את חנה בג'ינס, בלי מטפחת. את בעלה בבגדים רגילים. גררתי אותם לתוך העולם שלי ואז הסתדרתי עם זה".

במהלך התקופה שינתה תמר אלאור את הרגלי הלבוש שלה. "גם כשהייתי בעולם שלי, לא יכולתי ללכת עם גב חשוף. התחלתי ללכת עם חולצות סגורות. גם בקיץ, אם אלך עכשיו עם גופיה, תמיד תהיה עלי חולצה סוגרת. זה נראה פתאום בעיני לא מכובד ללכת עם גופיה. אני, שתמיד הלכתי חשופה. כשהלכתי לשעור ספורט, הייתי לפעמים עומדת עם בגד גוף מול המראה, וחושבת מה חנה היתה אומרת אם היתה רואה אותי כך. התחלתי לבדוק את היחסים בתוך המשפחה שלי לאור הקריטריונים שראיתי שם. איך אני מדברת עם הילדים, איך הם מדברים אלי. הייתי מדברת איתם ביידיש. הם שנאו את זה. אחר־כך התחלתי לדבר אל התעלה שלנו ביידיש. הילדים לא רצו לבוא איתי לשם. הם באו איתי פעם וזה היה קשה. בעיקר בגללי. עשיתי להם קודם שטיפת מוח. סתרתי שיצאו מהם שם כל העקרכים שאני הכנסתי בתוכם. הם היו לחוצים בצורה בלתי רגילה. בעלי אף פעם לא בא איתי, למרות שהוזמנו אותו".

ולפעמים היתה צריכה לבחור בין שני העולמות. כשהיו לה כרטיסים להצגה, או לערב ג'ז, ובאותו ערב הגיעה איזה רבנית או היה איזה שעור. "פתאום מצאתי עצמי כותבת ביומן שלי: במקום ללכת למקום של קדושה הלכתי למקום של טומאה. כן, התחלתי לשפוט את הדברים בערכים המוטרפים האלה".

אלו היו שנתיים וחצי קשות. כמעט בלתי אפשריות. "היה לי קשה לראות איך שני הצדדים, שני העולמות שלי, מקבלים זה את זה. איך החברים שלי מקבלים את הרתיות ואיך הרתיים מקבלים את החברים שלי. חשבתי על זה שחנה בלוך מתגוררת בקריהכל במרחק ארבע דקות נסיעה ממני, בת גילי, חיה בישראל, יהודיה. היא חיה את אותה המציאות שאני חיה. הגורל של העם שאני שייכת אליו הוא הגורל שלה. הדוד של סבא שלי מצד האמא היה חסיד גור. כמוה. ואנחנו לכאורה זרות. זהו כוח עצום של מפגש עם האחר. עם הזר.

"לכן, כשאני חוזרת בערב הביתה, זה לא משהו שהיה שם. זה אני. זה חלק ממני. אשה חרדית אומרת: יש לך עיניים יהודיות. וכשאני קושרת את המטפחת על הראש, לויק של שניה אני אומרת לעצמי שזה די יפה. שיש בזה משהו. זה לא כמו ללכת עם אסקימוסי לאיגלו שלו. זה לא אותו הכוח. אם אני הולכת למקוה, זה חלק מהעבודה שלי, אבל אני יהודיה שנכנסה למקוה. ובאותו הרגע חויתי חויה של יהודיה שטובלת במקוה. כך שבעצם כל הריחוק הזה בינינו הוא מוכנה. הקשר הרבה יותר פשוט ממה שזה ניראה במישור של הערכים הבסיסיים, של הקשר האנושי.

"פעם, כשנסעתי עם אחת הנשים החרדיות לירושלים ביום הזכרון לרב שלהם, אמרתי לה שאני חושבת שלא רחוק משם קבור חבר שלי שנהרג במלחמת יום הכפורים. הלכנו ביחד לחפש. היא שאלה אותי איך קוראים לאמא שלו וקראה תהילים על הקבר שלו. עמדה ליד קבר שבחיים לא ראתה, בחלקה צבאית שמעולם לא היתה בשכמותה. וזה לא משנה אם הבחור הזה היה רתי או חילוני, ושהוא היה בצבא שהיא נגרו. הוא היה בשבילה יהודי שמת. ועמדנו שתינו, שתי יהודיות, על קבר של יהודי, שהערבים הרגו אותו בגלל שהוא יהודי. מבחינתי היה בזה המון כוח".

תמר דיברה הרבה על העולם השני שלה עם חברים, באוניברסיטה, בבית. בעלה לא היה בתוך זה. "הוא היה מסוייג. הוא לא שיתף פעולה. הייתי בקטע הזה לבד לגמרי". קשה לה להעריך עד כמה המשפחה הקרובה שלה חששה שתחזור בתשובה. בעלה אומר שזה מעולם לא עלה על דעתו, אבל שהוא סלד מהקטע הזה. חברים יותר רחוקים, היא אומרת, היו מעירים הערות גזעניות, כמו: אנחנו רואים שלמרת מהשחורים, או: מתי תחזרי בתשובה.

"יש חוסר אמון שאפשר ליצור קשר עם הרתיים ולהישאר לא דתי. החילוניים למדו שמי שיוצר קשר עם דתיים נישאב לחור השחור הזה. אבל לי היה ברור שלי זה לא יקרה. לא הייתי קרובה לזה אפילו. הרבה פעמים התקנאתי בכל מיני תועלות וטובות הנאה שיש בסדר הזה. אני לא ראיתי את חנה אף פעם מרביצה לילדים שלה או צועקת עליהם. תמיד ניהלה אותם בחוש הומור, בקצת ציניות. הילדים תמיד צייתנים, מכבדים אותה. אלו דברים שכהורה התקנאתי בהם, אבל מתוך הכרה מלאה שאני לא רוצה לגדל את הילדים שלי להיות צייתנים".

"הייתי בשבילה צינור אינפורמציה: מה זה להיות אשה בחברה שבה הגברים כולם הולכים למלחמה. אבא, בעל, אח, בן".

זו לא היתה בשבילה חויה רוחנית. לא היו לה קטעים של התעלות נפש. אלו היו חויות הומניסטיות. היה המרכיב האנושי הנוסטלגי, הרצון לגעת לרגע בחיים יהודיים שהיא לא מכירה. אבל החלק העיקרי היה האינטלקטואלי. מה זה אומר. מה המשמעויות. "ואם אתה מטפח את המרכיב האינטלקטואלי, הוא מרחיק אותך מהאפשרות לחוות חויה של אמונה. רוב החוזרים בתשובה עברו חויה במישור הרגשי, כי רואגים שתהיה להם חויה כזו. הם מחפשים את המיסטיקה, אז מוכרים להם אותה. כשאלונה איינשטיין ביקרה בקריה וסיפרה על הרגע שגילתה שיש אלוהים, כל הנשים החרדיות ישבו בעיניים פעורות וצעקו 'אוווו'. משום שלהן אין חויה כזו. החיים שלהן הם בפרקטיקה. אלוהים שלהן הוא בכביסה, בשלשול של הילדים, באוטובוס שברח להן. וזו היהדות. 'נעשה ונשמע'. יש להן רגעים אינטימיים עם אלוהים, כשהן פונות אליו - 'גוריניו', אלוהימה'לה שלי, שידאג לזה. כי הוא החבר שדואג להן. ששומר על הילדים שלהן".

לקראת סוף המחקר היתה אלאור צריכה לעבור ניתוח. חנה בלוך ביקשה ממנה שתלך קודם־לכן למקוה. "זו היתה הבקשה הראשונה שבקשה ממני. וזה היה הסימן שלי שזה הסוף, שאני צריכה להיפרד. ידעתי שאם אטבול החודש במקוה, היא תצפה ממני לאותו דבר בחודש הבא, ובחודש שלאחריו. הרגשתי שמעתה ואילך אצטרך להעמיד פנים. לא להיות איתה באותה מידה של כנות שהיינו עד אז. היא התחילה לדרוש דרישות שלא רציתי למלא. מישהו צריך להוציא את האנתרופולוג מן השדה, ובמקרה שלי זו היתה הדרך התוצה".

המפגש המיוחד הזה, העובדה שאתה עומד ורואה את האחר, אומרת אלאור, מאשר את הטענה של האנתרופולוג ויקטור טרנר האומר שמה שניראה לך מובן מאליו, נהיה מיוחד. ומה שהיה בעיניך מיוחד, אתה פתאום מבין שהוא בנאלי. "המפגש החדש הזה נותן לך פרספקטיבה על עצמך. חלק מהתהליך האנתרופולוגי הוא שהוא מספק לעצמך את ההבנות על המערכת החברתית והתרבותית שלך, יותר מאשר ההבנה של האחר". ואולי, אומרת אלאור, אולי זה מה שיתחיל לקרות עכשיו בין דתיים וחילוניים.

"המצב שבו החרדים מתייחסים אל עצמם כאל מיעוט שיכול לממש איזו דרך חיים פרטית בתנאי שיניחו לו והוא יניח לאחרים - עומד להסתיים. החרדים ניכנסו לתוך המערכת הפוליטית, ואם הם ירצו או לא, הם יהיו חלק מהמדינה. זה יגרור אותם למעורבות גדולה יותר בכל מה שקשור לחברה הישראלית. זה יאלץ אותם לקחת אחריות. זה יחשוף אותם לביקורת של החילונים. פחות יניחו אותם לנפשם. הם יעלו לדיון הציבורי. הם עולים כבר עכשיו, אבל אלו הן עדיין חרדות. זה עוד לא אמיתי. כחלק מהחברה הישראלית הם יצטרכו לנקוט עמדות.

"גם לחילוניים יקרה משהו בעניין הזה. הם יצטרכו לגבש לעצמם את החילוניות שלהם. עד איפה אני מקבל את היהדות שלי ומאיפה אני לא מוכן ללכת יותר. החילוניות תעמוד למבחן ותתגבש, וזהו חלק נורמלי ממה שחברה כל־כך מגוונת כמו החברה הישראלית צריכה לעבור. הביטוי שלה היום במערכת הפוליטית הוא רק ביטוי טכני. מאחורי הביטוי הזה יש זירה שבה כל הקבוצות יצטרכו לדון על הבניית המציאות החברתית. איזו חברה הולכת להיות פה".

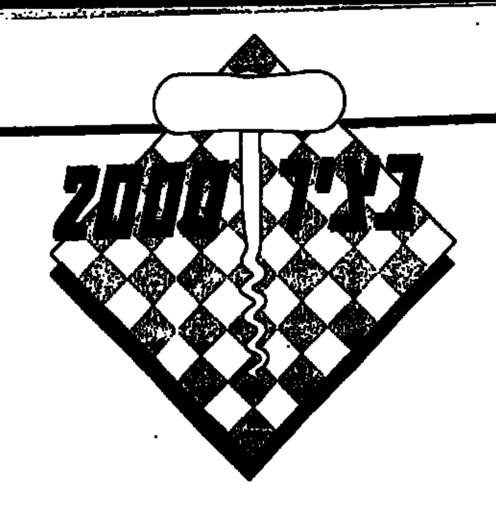
כששמעה את כל החרדות וההתבטאויות בשבועות האחרונים בעניין החרדים, זה עשה לה, היא אומרת, רע מאוד. "אני לא מאמינה שהדתיים היו רוצים לראות אותנו דתיים. ואני יודעת שהם יודעים שזה בלתי אפשרי. הם מכניסים את זה לקטגוריה של נס, של אחרית הימים, של בוא המשיח. ואני רואה בכל מה שקרה ברכה גדולה. זה ינער את החילוניים ואת הדתיים מתפיסות הלא ברורות שיש להם אחד את השני, וזו תהיה התחלת הדרך לגיבוש הפנים העתידיים של החברה הישראלית.

"היום, הזהות של מדינת ישראל אינה דבר ברור. אומרים שמה שקרה בבחירות ישנה את פני המדינה, אבל למדינה הזו בכלל עוד אין פנים. פעם חשבנו שזו מדינה מערבית מודרנית, והתברר שהיא גם קצת לבנטינית; חשבנו שהיא רק יהודית, אבל התברר שהיא גם פלשתינית. פעם חשבנו שאפשר יהיה לשמר מסורת, נימים יהודיות בתוך גטאות, מפוקחים על־ידי השלטון הפוליטי; היום התברר שהדת היא חלק אינטגרלי מהמערכת הפוליטית. ומכיוון שאלו הן עוברות, החברה הישראלית תצטרך לתת עליהן את הדעת. זה יהיה חלק מתהליך ההתבגרות של המדינה. זו הזדמנות להבהרה. למוכחקות. והכמיהה לממשלת אחדות לאומית מראה שהעם רוצה להישאר בהויה של טשטוש. של אי בהירות".

מההתנסות האישית שלה ומהמבנה האישיות שלה רואה תמר אלאור סיכוי אופטימי לפתור את הבעיה. "אבל זה תהליך ארוך וכואב ודורש מהחילוניים לעשות מה שהדתיים עשו ועושים תמיד: לדעת מה הם רוצים. וכשאני רואה על המכוניות סטיקרים 'אני חילוני - חרד', זו לפתות הצהרה של החילוניים. זו כבר נקיטת עמדה".

מדי פעם היא מדברת עם חנה בלוך בטלפון. לפני הבחירות שלחה לה חנה מכתב. ביקשה שתצביע ג, כי אז האדמו"ר מגור והאדמו"ר מלובאוויטש יברכו אותה. לאחר שתגיש את עבודת הדוקטורט שלה, תוציא אלאור ספר שיקפל בתוכו את השנתיים וחצי שהעבירה במחיצת נשות גור. שנתיים וחצי של שני עולמות כל־כך קרובים וכל־כך רחוקים. את הספר, היא אומרת, תקדיש לזכרו של אביה. אדם שאהב בני אדם.

סימה קדמון

לבן שהוא לבן ושחור שהוא לבן

משתתפי הדירוג: יינות מענבי סמיון, שנין־בלאן וקברנה בלאן (צילום: עופר קורני).

1) ירדן קברנה לבן 1987 חצי יבש	🍷🍷🍷	17.00 ש"ח
2) כרמל סמיון לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷(+)	5.80 ש"ח
3) כרמל שנין־בלאן סלקט 1987 חצי־יבש	🍷🍷(+)	8.00 ש"ח
4) כרמל קברנה לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷	8.00 ש"ח
5) כרמל הילולים אדום 1987	🍷🍷	4.50 ש"ח
6) כרמל הילולים לבן 1987	🍷🍷	4.50 ש"ח
7) ברון סמיון לבן 1987 יבש	🍷🍷	5.50 ש"ח
8) אליעז טירת גולן שנין־בלאן 1987 חצי יבש	🍷🍷	20.40 ש"ח
9) אשקלון בן־עמי לבן 1987 יבש	🍷🍷	11.50 ש"ח
10) מונפורט סמיון לבן 1987 חצי־יבש	🍷🍷	5.00 ש"ח
11) אשקלון היין של סגל לבן 1987 יבש	🍷(+)	12.00 ש"ח
12) מונפורט שנין־בלאן 1987 חצי־יבש	🍷	7.00 ש"ח
13) אליעז סמיון לבן 1986 יבש	🍷	5.20 ש"ח

טעימת היינות שדירוגם מובא בעמוד זה נערכה במלון "הילטון" בתל־אביב ביום 23.10.88, בהשתתפות אבנר און, מנכ"ל מלון קלאב־אין אילת; שרל לאינז'ה, אגרונום ויינן, והחתום מטה.

ב כתבה האחרונה בסדרה שכללה עד כה את יינות בציר 1987 ואחרים, נעסוק בשלוש קבוצות של יינות, מענבי סמיון, שנין־בלאן וקברנה בלאן.

סמיון:

הסמיון הוא דוגמה קיצונית ומופלאה של השפעת איזור ותנאי גידול, אמצעים טכניים וידע טכנולוגי – על איכות היין. יין הסמיון המיוצר ומשווק בארץ הוא בינוני־עממי ונועד לצריכה יומיומית, ללא חגיגיות יתרה. אך אם נזכור שמרכיבם העיקרי של יינות סוטרן הנודעים לתהילה הוא ענב הסמיון, נוכל ללמוד משהו על האפשרויות הגלומות בו.

יינות סוטרן הם יינות מתוקים באיכות שאיננו מכירים בארץ. מקור מתיקותם – בריכוז הגבוה של סוכר וחומרי ריח וניחות. הגורם העיקרי לריכוז הזה ולהתפתחות החומרים הריחניים היא פטריית הבוטריטיס, שתוקפת את ענבי הסמיון הגדלים באיזור סוטרן שבבורדו בסוף עונת ההבשלה, וזקוקה לצורך התפתחותה לתנאי לחות ויובש – לסירוגין. הענבים שנוגעו בפטריית הבוטריטיס נראים כאילו נרקבו, ואכן התופעה מכונה בשם "ריקבון אציל". בארץ אין קיימים תנאי אקלים המאפשרים התפתחות הפטריה הזו בסוף עונת הגידול, ואם נרצה בכך – נוכל לעשות זאת בדרך מלאכותית, כפי שאמנם עושים כיום בכמה יקבים בקליפורניה.

בבורדו יש לענב הסמיון שימוש נוסף: הוא משמש מרכיב בתמזיג עם ענבי הסובי‏ניון־בלאן, וכמות קטנה של סמיון שמתווספת ליין הסוביניון־בלאן מקנה לו יותר עושר ומורכבות. בארץ נקוטה דרך העשייה הזאת ביקב ומת־הגולן, המוסיף יין סמיון לסוביניון־בלאן ירדן.

בספרות היין מקובל לדמות את ארומת הסמיון לארומה של פרי התאנה, דימוי שמעולם לא הצלחתי לזהות ביינות הסמיון שלנו. מלבד יין סמיון המשווק תחת שמו הוא, הוא משמש מרכיב ־־־יוב ביינות בעלי שם סוגי, כגון הוק ועבדת.

שנין־בלאן

מכורתו ׳ ;גב זה על גדות הנהר לואר שבצרפת, איזור מקסים ביופיו ; משופע בטירות מלכים ורוזנים. במאה ה־19 וה־20 נטל הענב מקל נדודים, היגר ומצא לו משכנות מכובדים בקליפורניה ובדרום־אפריקה. אך אם בצרפת מפיקים ממנו יין מבושם בעל מכות־חמצמצות צורבת וחדה, לעתים מוגזמת, הרי באיזורים החמים והממוזגים יותר נתמתנה חומצתו החדה, והוא איבד את תכונת ה"כווייה" שלה. אף איכותו הארומטית עברה גילגול והיא מזכירה ספק דבש, ספק פרי בשל – מלון או גויאבה. עושר הריחות הזה של הענב נחשף באיזורי הגידול החמים הודות לפלאי טכניקת התסיסה הקרה, שמצעד נצחונה החל לפני כ־25 שנים.

יינות השנין־בלאן, שתססו בקור, הם רעננים ופריכים – שתי תכונות חיוניות ליין בעל רמה, ויחד עם האיכות הארומטית של הענבים מהוות בסיס לייצור יינות טובים. מחומר הגלם הזה מייצרים היינִנים מיגוון רחב של יינות, החל מיבש־לחלוטין, עובר לחצי־יבש, חצי־מתוק, ואף יינות בוטריטיס מתוקים דוגמת אלה של סוטרן בבורדו. כן משמש הענב לייצור יינות מסוג שמפיין.

חמישה גביעים:	🍷🍷🍷🍷🍷 – מעולה.
ארבעה גביעים:	🍷🍷🍷🍷 – טוב מאוד.
שלושה גביעים:	🍷🍷🍷 – טוב.
שני גביעים:	🍷🍷 – בינוני.
גביע אחד:	🍷 – מספיק.
ללא גביעים:	יין פגום שנדחה על־ידי הצוות.

ארומת השנין־בלאן אינה חדה ותוודרת לנחיריים כארומת הסוביניון־בלאן, אלא "מתוקה" גם כאשר היין עצמו יבש לחלוטין. זו ארומה המחלחלת פנימה ברכות מרובה, כענן, ומזכירה בכך את זו של המוסקט המוכר לנו.

מעמדו של השנין־בלאן בארץ הוא של ענב נידח ונסבל, והיחס אליו כאל קרוב עני, ללא כל הצדקה. לדעתי, גם מענבי שנין־בלאן שגדלו בכרמי ארצנו ניתן לעשות יין לבן, יבש, רענן וארומטי העולה באיכותו על רבים מיינות הסוביניון־בלאן שלנו, שיומרתם מרובה מאיכותם.

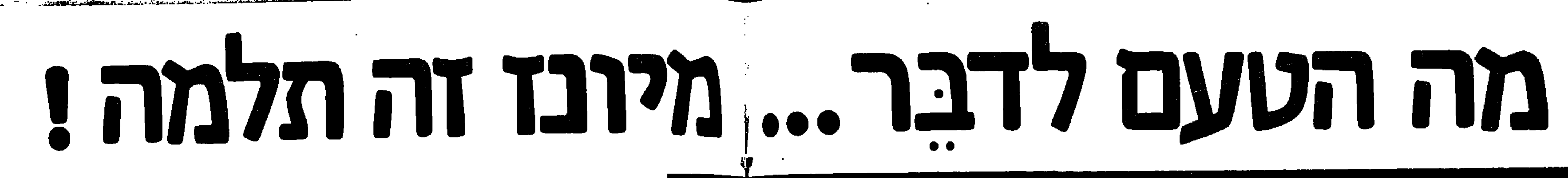
קברנה בלאן:

צבע הענבים מזן זה והיינות המופקים מהם אינו לבן, כפי שנרמז מהשם ("בלאן"), אלא ורדרד כצבע לחיי נערה מסמיקה. מכאן שהתואר "לבן" מעיד לא על צבע היין אלא על שיטות ייצורו. זהו יין שנעשה מענבים שחורים בשיטת הייצור של יין לבן. הענבים שנדרכו נסחטים מיד עם דריכתם, והתירוש מופרד ממגע עם הזגים ומותסס מיד. חומרי הצבע של הענבים מרוכזים בזגים, וביצוע הפרדה מיידית בין התירוש לזגים מונע מהיין לספוג צבע רב, ומכאן בהירותו.

באירופה ידוע היין הלבן הנעשה מענבים שחורים בשם "בלאן־דה־נואר" (יין לבן מענבים שחורים). מירב יינות השמפניה בצרפת נעשים מענבים שחורים, שהמפורסם בהם הוא "פינו־נואר", ושמו כן הוא: פינו שחור.

טועם היין המכיר את יינות הקברנה סוביניון יתקשה לזהות בטעימה ראשונה ועיוורת את זן הענבים ממנו נעשה הקברנה־בלאן. יש ללמוד ולהכיר היטב את הארומה של היין הזה בדרך המנותקת מזו של הקברנה סוביניון הרגיל. דומני כי זו ארומטיות הקיימת ועומדת בפני עצמה.

ישראל עשהאל

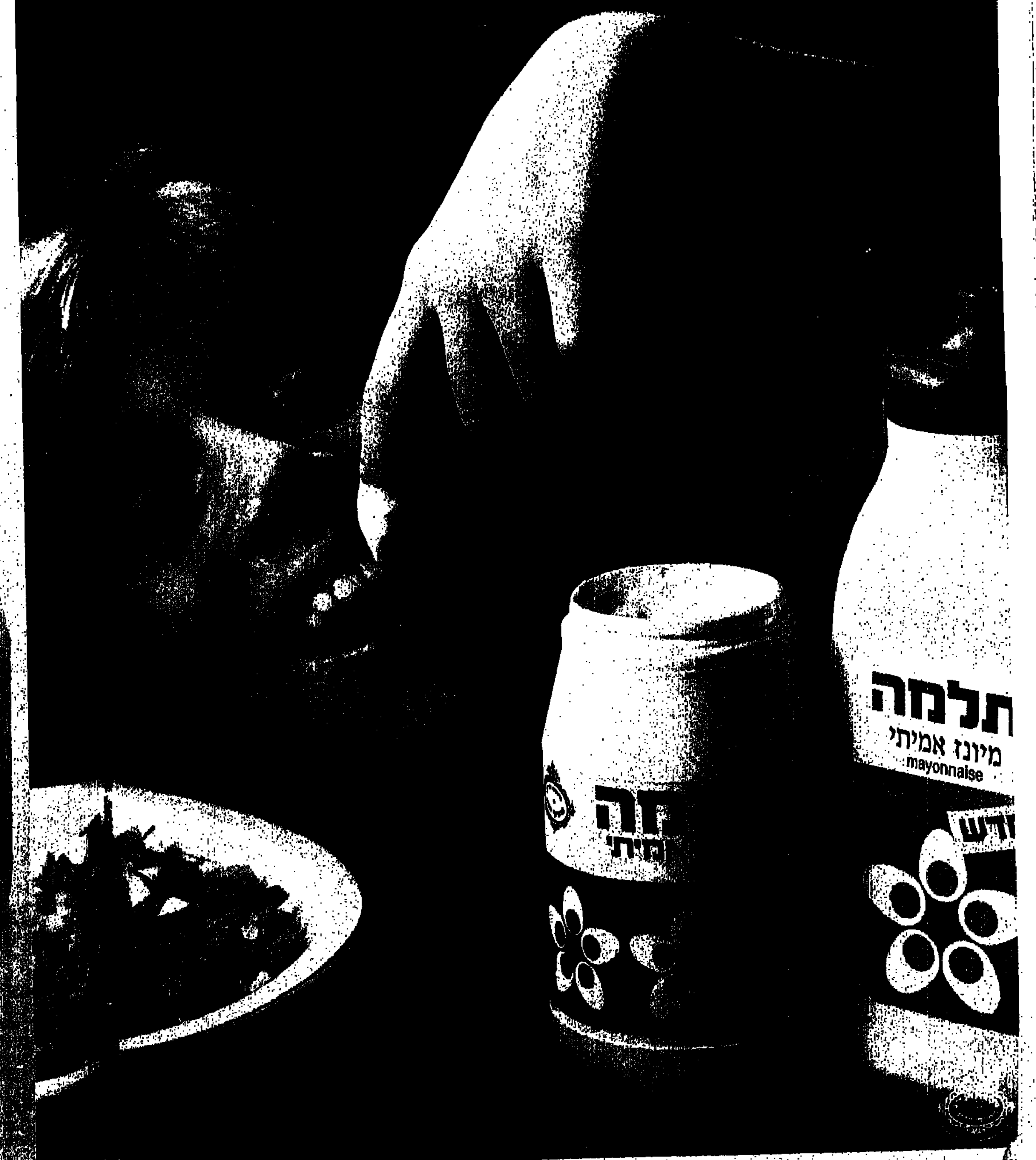

יש טעם לדבר... רק על מיונז תלמה. כי מיונז תלמה מוביל מכל בחינה. באיכות, במבחר ובמגוון השימושים-רק תלמה מציעה את כל הפתרונות, לכל טעם ולכל דרישה.

מיונזים מיוחדים

עשירים בטעם ו...בריאות

ריגול. עסק משפחתי

ג'ון ווקר, קצין הצי האמריקני, עשה את זה רק בשביל הכסף, הרבה כסף. 20 שנה הוא מכר סודות לרוסים, ובדרך גייס לעסק הרווחי גם את אחיו ואת בנו, ונכשל רק אצל בתו. פרשת המשפחה המרגלת, שנחשפה ב־85', מתועדת עכשיו בספר הרואה אור בימים אלה, "משפחת המרגלים". העיתונאי פטר ארלי, איש הוושינגטון פוסט, שחקר את הפרשה וצבר 400 שעות ראיונות עם המעורבים בה, מגולל סיפור מדהים של ריגול ללא כל מניע אידיאולוגי, חככים משפחתיים, שלומיאליות של הצי והפ.בי.איי., הרבה מקריות והמון כסף. אם להוליווד היה ממציא את זה, היו אומרים שהוא הגזים.

מאת גד שמרון

המשפחה המרגלת: מימין – הבן מייקל (קיצוני ימני), שנכנס לעסקי הריגול של אביו, הסבתא ואת נוסף שלא גוייס והאב, ראש הרשת, ג'ון ווקר (שמאלי בתצלום). למעלה – אחיו של ג'ון, ארתור, שגם הוא היה חבר ברשת.

"שייטת סובייטית" של חמש ספינות שטח וצוללת גרעינית מסיירת באזור האיים הקנארים. משימתך לעקוב אחרי השייטת ולדווח על פי הנוהל הרגיל. על החתום – תת אדמירל ארנולד שייר, מפקד כח הצוללות של האוקיינוס האטלנטי". מפקד הצוללת הגרעינית האמריקנית סקורפיון עיין בשדר המוצפן שנמסר לידיו, שנשא את התאריך 20 במאי 1968, והתנחם בעובדה שהמעקב לא ייעכב את שובם הביתה, והורה לנווט לשנות את הנתיב. הסקורפיון סיימה סיור אימונים ארוך של שלושה חודשים בים התיכון, ובעת קבלת השדר היתה סמוך לגיברלטר, בדרך לנמל הבית שלה בנורפולק. משימת העיקוב אחרי השייטת הסובייטית, לצורך איסוף מודיעין, היתה חלק ממשחקי החתול והעכבר ששני הציים הגדולים בעולם ניהלו מזה עשור במים העמוקים של האוקיינוסים.

בחצות, 22 במאי, המתין קשר משועמם בחדר המבצעים בנורפולק לתשדורת השגרתית מהסקורפיון. גלי האתר היו עמוסים בתשדורות שונות, אך אף לא פיפס מהסקורפיון. הקצין התורן מילא דו"ח שיגרתי ודיווח לממונה עליו. במועד התקשורת הבא, שש שעות מאוחר יותר, התקבצו קצינים בכירים סביב עמדת השידור בחדר המבצעים, ושוב לא עלתה הסקורפיון על התדר. תשדורות הבהרה מנורפולק לא זכו למענה. מפקד הצי הורה לשגר לאזור כח משימה שכלל משחתות, צוללת גרעינית ומטוסים. את השייטת הסובייטית איתרו המחפשים במהירות, אך לסקורפיון לא היה זכר.

בחדר המבצעים המואפל, רכנו קצינים מודאגים מעל לצגים ירוקים. החיפוש נמשך כבר שלושה ימים. קצין חמור סבר מסר למשפחות 99 אנשי הצוות שהמתינו על המזח בנורפולק את הידיעה על היעלמות הצוללת ועל החיפושים אחריה. בחדר המבצעים כבר ידעו שהצוללת אבדה: מערכת סודית של מאות מיקרופונים ימיים שהצי פיזר במעמקים דיווחה על שורת התפוצצויות מתחת למים, בדיוק באזור הפעילות של הסקורפיון.

ג'ון אנתוני ווקר, קצין תקשורת זוטר, היה שותף לניהול מבצע החיפוש. הוא התנדב לעבוד משמרות נוספות, החליף עמיתים מודאגים ועקב אחרי כל המהלכים. חבריו, שהעריכו את התנהגותו, לא ידעו שווקר, מומחה ללוחמת צוללות ומדריך בנושא תקשורת, פוחד. פחד מחשיפה. הוא תהה אם השייטת הסובייטית הצליחה בעזרת מיכשור חדיש לאתר את הסקורפיון ולהטביעה. ווקר ידע שמזה כשנה מקבלים הרוסים מסמכים סודיים ביותר על דרכי התקשורת והציוד של צי הצוללות האמריקני. ג'ון ווקר היה מקור המידע הזה.

20 במאי 1985. 17 שנים בדיוק עברו מאז קיבלה הסקורפיון את משימת העיקוב באוקינוס האטלנטי.

צלצול הטלפון בחדר 763 במלון "רמאדה־אין" ברוקוויל, מרילנד, הקפיץ את ג'ון ווקר. "מדברים מהקבלה. מישהו פגע במכונית שלך בחניה וברח, כדאי שתרד לראות מה הנזק", אמר לו קול גברי נרגש. "מיד ארד" השיב ווקר, אך חשב שמדובר ב"תרגיל בלשי למתחילים" – "הם רוצים שארד למטה". מי זה "הם", יכול היה ווקר רק לנחש, אך הוא ציפה לגרוע ביותר.

ווקר הגיע למלון אחרי שהעביר למפעילו מהק.ג.ב. צרור מסמכים. תמורת הצרור הזה ציפה לקבל 200 אלף דולר במזומן. אך משהו השתבש בדרך. עתה שיחזר את השתלשלות 15 השעות האחרונות.

מקום ותאריך העברת החומר נקבעו בפגישה האחרונה עם המפעיל הסובייטי בווינה, חמישה חודשים קודם לכן. ווקר ביצע את ההוראות במדויק: הוא עזב את ביתו בנורפולק אתמול בצהריים, עלה על הכביש המהיר מס' 95, המוביל לוושינגטון. מדי פעם האט ל־40 קמ"ש והאיץ ל־130, חיפש סימנים למעקב אחריו. את הטכניקה הזו למד מאחד מספרי הבלש שקרא. "אני נקי, לא עוקבים אחרי", ציין לעצמו בסיפוק. בניגוד להוראות המפעיל, ערך ווקר סיור מוקדם באזור שנועד להטמנת המסמכים. הטכניקה הזו של השארת הסחורה בנקודה שנבחרה מראש נועדה להבטיח את בטחון המבצע ולמנוע פגישת פנים אל פנים בין המרגל ומפעילו. את מפעיליו הסובייטים לא פגש ווקר על אדמת ארה"ב מאז 1967. כל הפגישות איתם היו בערים זרות כמו וינה או הונג קונג.

לעת ערב יצא ווקר למשימת העברת החומר. הוא ירד מהכביש הראשי ונסע על דרך צדדית. מספר קילומטרים מאוחר יותר הבחין בסימן המוסכם: פחית הטוכה של סֶבֶן אפ 7 בצד הדרך: המפעיל נמצא באזור ומוכן לאסוף את הסחורה. ווקר המשיך לנהוג עוד מספר קילומטרים והציב פחית רומה, אות למפעיל שהוא מוכן. חמש דקות מאוחר יותר הגיע ווקר למקום המיועד – עמוד עץ עם שלט "אסור לצוד". הוא הטמין 129 מסמכים מסווגים עטופים בשקית פלסטיק (לרוסים אין שליטה על מזג האוויר – אמר לעצמו) הניח אותם על קרקעית שקית קרטון גדולה וכיסה את המסמכים בשכבה של בקבוקים ריקים וכול. עד כאן הכל הלך חלק.

ווקר המשיך בשמחה למקום המחבוא של הכסף. "שוב הם טעו" – כעס כשגילה שהכסף איננו. פעמיים בעבר הניח איש הק.ג.ב. את הכסף במקום לא נכון. ווקר סרק את האזור אך לא מצא דבר. בדרכו חזרה למלון עבר שוב על יד העמוד עם השלט האוסר על צייד. שקית הזבל שהשאיר במקום נעלמה.

לילה קשה עבר על ווקר. האם מדובר בטעות של הרוסי שאסף את המסמכים אך טעה במיקום התשלום, או שמא הגיע היום ממנו חושש כל מרגל – החשיפה? ווקר תהה אם להשמיד את הוראות המפגש הבא. מכיוון שנזקק בדחיפות לכסף וחשש שלא יזכור את הוראות הפגישה, החליט להסתיר את דף ההוראות מאחורי המכונה לייצור קרח הממוקמת במסדרון. הוא פתח את הדלת, פסע בזהירות לעבר המכונה, בידו הימנית אקדח בקוטר 0.38, ובשמאלית המעטפה עם הוראות המפגש. "עצור! פ.ב.איי.!" שאגו לעברו שני גברים שצצו מעבר לפינה, לבושים באפודי מגן וחמושים באקדחים.

בקטע זה של הסיפור חלוקות גירסת סוכני הבולשת וגירסת ווקר. ווקר טוען כי נכנע מיד ולא איים כלל על הסוכנים. סוכני הבולשת רוברט האנטר וג'יימס קולוץ' גורסים כי ווקר כיוון את אקדחו לליבו של האנטר ורק אחרי כמה שניות מתוחות הניח את האקדח. אין מחלוקת על כך שעימות זה סיים את הקריירה של ג'ון אנתוני ווקר כמרגל בשרות הרוסים. קריירה שהחלה בשלהי 1967, וגרמה נזק אדיר למערכת הבטחון האמריקנית, נזק שתואר כ"גדול ביותר מאז שאתל ויוליוס רוזנברג הסגירו את סודות הגרעין לרוסים ב־1950".

> **ברברה לא הבינה מאיפה לג'ון הכסף, אך העדיפה לא לחקור אותו – היה לה מה להסתיר: היא ניהלה רומן עם ארתור, אחיו של בעלה.**

> **איש הפ.בי.איי., חוקר ותיק, התרשם רע מאוד מברברה ווקר. היה ברור כי היא שתויה, זעמה נגד ג'ון בלט בכל מה שאמרה והוא תהה אם חבר מושבעים יתייחס בכלל להאשמות ממקור כזה. הדו"ח שכתב, תיק ווקר, נגנז בארכיון.**

> **"מדברים מהקבלה. מישהו פגע במכונית שלך בחניה וברח, כדאי שתרד לראות מה הנזק", אמר קול גברי נרגש. ווקר חשב שמדובר בתרגיל, "הם רוצים שארד למטה". מי זה "הם" יכול היה רק לנחש, אך הוא ציפה לגרוע ביותר.**

מילו באארלי, איש יחידת בטחון שדה של צי ארה"ב, התבונן באיש שישב לפניו ובחן את הנתונים השיגרתיים בטופס המהימנות. "ג'ון אנתוני ווקר... יליד 28.7.37... נשוי... משרת בצי הצוללות כאיש קשר ולוחמת צוללות". הבדיקה נערכת משום שבאותה תקופה, 1963, נכנס הצי האמריקני לעידן חדש – עידן טילי הפולאריס. היו אלה טילים בין יבשתיים, נושאי ראש חץ גרעיני, עם יכולת שיגור מתחת למים וטווח של 4500 ק"מ. הכנסת הפולאריס לשרות היתה עבור הצי האמריקני התשובה היעילה ביותר להנחתת מהלומת תגמול גרעינית על בריה"מ מבסיס נייד שאינו ניתן להשמדה במיתקפת פתע.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הצוללת אנדרו ג'קסון, עליה שרת וולקר, היתה זו שנבחרה לבצע את השיגור הראשון באוקטובר 1963.

באאורלי לא היסס לאשר את מהימנותו של ווקר. הגבר הממושקף, נמוך הקומה והנוטה להקריח נראה כאב־טיפוס של הימאי בצי הממוחשב והמתוחכם של שנות ה־60. מיומנות טכנית טובה, המלצות ממפקדיו בכל התפקידים הקודמים, חיי משפחה יציבים, בלא חובות כספיים מעיקים ועמדה פוליטית אנטי־קומוניסטית מוצקה. בנתונים שהיו לבאאורלי נאמר אמנם כי ווקר נוקט בעמדות ימניות קיצוניות, וכי בעבר השמיע הערות גזעניות, אך עובדות כאלה לא פגעו בסיווגו הבטחוני.

הטפסים שנחו לפני באאורלי סקרו את העבר ולא את העתיד. באאורלי, שלא ידע כי ווקר בא ממשפחה הרוסה, לא יכול היה לנחש שחיי הנישואין שלו החלו לעלות על שרטון וכי מומחה התקשורת היושב לפניו יקלע תוך זמן קצר לקשיים כספיים עקב השקעה לא מוצלחת בבר. ווקר קיבל את הסיווג הגבוה ביותר, עם גישה חופשית לחומר סודי ביותר. ייתכן שבדיקות נוספות בעתיד היו חושפות את הפרטים האלה, אך כתוצאה מהסתיידות עורקים ביורוקראטית, לא נערכה לווקר אף בריקה בטחונית נוספת. איש במערכת לא ערער על הסווג בסרטני הגבוה שניתן לווקר, וסיווג זה שניתן לו ב־1963 פתח לפניו את כל דלתות המטמונים המודיעיניים, עד מעצרו במאי 1985.

"משהו קורה

לחברה שלנו", אמר ריצ'ארד הלמס, מנהל הסי.איי.אי. לשעבר, אחרי חשיפת היקף הבגידה של ווקר. "אנשים במערכת מסתכלים על החומר הסודי שעובר תחת ידיהם ואומרים 'אם אני יכול להרוויח ערימות של כסף, אז מדוע בעצם לא לעשות את זה'".

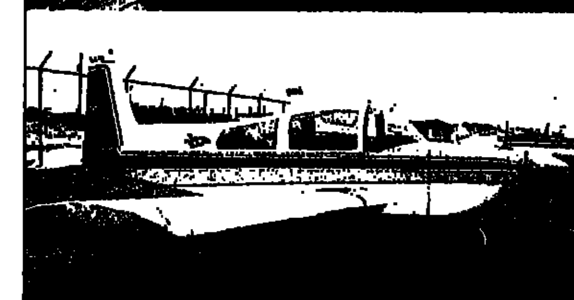
הלמס תיאר מצב שווקר מגדיר כשגרתי: "בחדר התקשורת של הצוללת היינו עוברים על ספרי הוראות לירי טילים, ניווטי צוללות, עיקוב אחרי צוללות זרות, צפנים מבצעיים ושאר סודות והיינו אומרים זה לזה 'היי, זה בטח שווה המון. מעניין כמה מוכנים הרוסים לשלם בשביל זה'".

היתה זו התבטאות מבודחת מקובלת בצי, אך ווקר החליט לממש אותה. באפריל 1967 הוא כבר טיפס בסולם הדרגות ומונה לקצין משמרת בחדר המבצעים של צי הצוללות, בגיזרת האוקינוס האטלנטי. "ערב אחד שוחחתי עם עמית לעבודה במשמרת", סיפר ווקר אחרי לכידתו. "התבדחנו על ערכם הרב של כל המסמכים שעברו דרכנו והוא התבדח כמה קל לגנוב את המסמכים האלה. שאלתי אותו בצחוק 'ומה תעשה איתם, תאסוף אותם בתיק ותדפוק על דלת השגרירות הרוסית'... ובאותו רגע החלטתי. כן. זה בדיוק מה שאני הולך לעשות. פעלתי על פי דחף. ככה".

חדר המבצעים של צי הצוללות היה אחראי על התקשורת בין כל היחידות. על מנת להקשות על הביון הרוסי, שודרו כל ההוראות, מנהלתיות ומבצעיות, באותו צופן, שהוחלף מדי יום. הרוסים, שקלטו את שטף המברקים לא ידעו אף פעם עם הגיבוב המוצפן שקלטו הוא הוראה לשגר טיל או מברק ברכה משליש היחידה לימאי שאשתו כרעה ללדת. מכונות ההצפנה והצופנים סופקו לצי על ידי סוכנות הבטחון הלאומי national security agency. גוף זה היה ועודנו אחראי על ביון אלקטרוני ועל בטחון מערכות הקשר של כל מערכת הבטחון האמריקנית.

ההחלטה לבגוד בארצו התקבלה אצל ווקר, על פי גירסתו, בדחף רגעי. הוא היה זקוק בדחיפות לכסף – והנה זה. משיתוור הצער הראשון של בגידתו, עולה כי ווקר פעל בשיקול דעת. הוא החליט לגנוב את ספר הצרופים של מכונת צופן ק.ל.־47. מכונת הצפנה זו, שהומצאה בשנות ה־40, פעלה על בסיס של גלגלי שיניים מכניים ושימשה כגיבוי למערכות הממוחשבות החדשות. ווקר, שחשש מדליפת מידע מהצד הרוסי לביון האמריקני, העריך כי העברת סודות המערכת הזו לסובייטים לא תחשוף אותו בקלות לפ.ב.איי. אלפי מכונות כאלה עדיין פעלו במערכת האמריקנית, והסיכוי שיאתרו אותו היה קטן.

ממחשבות עבר ווקר למעשים. ערב אחד הוציא את הספר מהכספת וצילם אותו במכונת הצילום של חדר המבצעים. אחד המלחים ראה אותו מצלם וצעק "היי סקיפר, אתה מחפש צרות, אתה יודע שאסור לצלם מסמכים פרטיים במכונה ממשלתית". המלח לא ראה מה ווקר מצלם וגם לא שמע את דפיקות הלב שלו. את הצילום הכניס לכיס ועם תום המשמרת חלף על פני הנחתים ששמרו בכניסה לבניין והלך הביתה.

כל זה – מרווחי הריגול: בית בנורפולק, בית־סירה ומטוס פרטי.

שגרירות בריה"מ

בוושינגטון ממוקמת במרחק של ארבעה בלוקים מהבית הלבן. הפ.ב.איי. מצלם באופן קבוע את כל הנכנסים והיוצאים מהבניין, אך מי שפיענח את התמונות שצולמו ביום חורף של סוף 1967 לא ייחס חשיבות לדמות שאחרי שיחה קצרה עם השוער, חמקה לחצר השגרירות. ווקר נכנס לבניין, ביקש מפקידת הקבלה לדבר עם האחראי על הבטחון, הופנה לחדר סמוך והמתין. כעבור מספר דקות הופיע גבר בשנות ה־20 לחייו ושאל את ווקר לרצונו. "אני מעוניין לברר אפשרויות למכור לבריה"מ מסמכים מסווגים של ממשלת ארה"ב", חזר ווקר על משפט הפתיחה ששינן כל הדרך מנורפולק לוושינגטון. אחרי מספר דקות נכנס גבר מבוגר לחדר. הוא שאל את ווקר אם מניעיו הם פוליטים או כספיים. "כספיים טהורים", אמר ווקר והחל לדאוג שמא התהליך יימשך שעות ושוב ייאחר למשמרת שלו.

"כבר חודשים אני מתייסר, ואני מרגיש שהסגרת רשת הריגול בה אני חבר, תחפה על חטאי... אני רוצה לצאת מהעניין... האחראי עלי כבר 20 שנה בעסק"

הרוסי המשיך לתחקר את ווקר על מצבו האישי, אם הוא שותה; והחל להרצות לו על התפיסה המרקסיסטית לנניניסטית. ווקר קטע אותו: "אני רוצה חוזה לכל החיים. אני מספק מסמכים, אתם משלמים משכורת קבועה, ממש כמו עובד מן השורה". הרוסי היה נדהם מהרעיון של תשלום משכורת שבועית למרגל מתנדב. כאן החל מו"מ על השכר. "כמה אתה רוצה", שאל הרוסי. "500 עד 1000 דולר לשבוע", השיב ווקר והעביר לרוסי עותק של סידור העבודה החודשי, כדי לקבוע מועד לפגישת תיאום נוספת. הרוסי העביר לווקר מעטפה ובה אלף דולר בשטרות של 50 וביקש ממנו לחתום על קבלה. הרוסי הסביר כי תתקיים עוד פגישה אחת לקביעת הנוהלים והמקומות למסירת החומר והתשלום, וקבע פגישה נוספת כעבור שבועיים, בשעה 1400, במרכז קניות בעיר אלכסנדריה, מול חנות מסוימת. ווקר יחזיק גליון של שבועון "טיים" מתחת לזרוע, ארם יתקרב אליו ויגיד "חבר יקר".

הרוסים לא ידעו בשלב זה אם מדובר במתנדב אמיתי או בנסיון אמריקני להפליל את אנשי הביון הסוביטי בוושינגטון. אך הם לא נטלו סיכונים ואת ווקר הוציאו למכונית שחנתה בחצר כאשר שלושה בעלי גוף מסוככים עליו. המכונית יצאה בדהרה מהבניין, הסתובבה כחצי שעה ברחובות וושינגטון כדי לנער צוות עוקבים אפשרי, ולבסוף פרקו את ווקר ברחוב שקט ברובע מגורים.

"ידעתי שאני הולך להרוויח הרבה כסף", תאר ווקר עשרים שנה מאוחר יותר את הרגע שמצא עצמו חופשי וכורר ברחוב השקט.

ברברה ווקר,

אשתו של ג'ון, לא הבינה כיצד הצליח בעלה להחזיר הלוואה בגובה 700 דולר וגם לקנות לה ולארבעת הילדים מתנות לחג המולד. תקופה ארוכה מדי חיה משפחת ווקר בצמצום. "השגתי עבודה נוספת", הסביר ווקר. ברברה לא האמינה לסיפור של ג'ון, אך העדיפה לא לתחקר אותו. היה לה מה להסתיר מבעלה: לחג המולד הקרב הזמין ג'ון את אחיו ארתור ורעיתו ריטה, וברברה חששה מהפגישה המשפחתית הזו. היה לה רומן עם האח, ארתור, והיא חששה שבעלה יגלה כי שכבה עם אחיו. במצב עניינים כזה העדיפה לא להציק לג'ון בשאלות על מקור הכסף.

ברברה אומרת כי כבר בתחילת שנות ה־70 גילתה שמקור הכסף הרב שבעלה הרויח הוא מטה הק.ג.ב. במוסקווה, אולם למרות היחסים המעורערים עם ג'ון, לא ניסתה לעצור אותו. שנים מאוחר יותר סיפרה כי תגובתה הראשונה היתה לגנות אותו ולהכתירו בתואר "בוגד". הוא צעק עליה שהיא אלכוהוליסטית ולעיתים חבט בה בעוצמה. ב־1976 התגרשו. ג'ון שילם לה עשרת אלפים דולר, סכום דומה כמה חודשים מאוחר יותר, וכן 500 דולר לחודש. ברברה לקחה את שלושת ילדיה הצעירים, סינתיה־מרי, לורה־מיי ומייקל, ועברה להתגורר בחווה קטנה במרילנד. "רציתי לתפוס מרחק מהחיה הזו", סיפרה מאוחר יותר. הבת הגדולה, מרגרט עזבה בינתיים את הבית.

ווקר המשיך לטפס

בסולם הדרגות בצי, להעביר כל מסמך שעבר תחת ידיו למפעיליו הרוסים ולהרחיב את הרשת. מפעיליו ידעו כיצד לטפח אותו. "אתה הטוב מכולם", נהג המפעיל להחמיא לו בפגישותיהם בווינה, והיה מעביר לו מעטפה שמנה עם בונוס. ווקר קיבל משכורת חודשית של 4000 דולר ובונוסים על מידע נוסף. בהסכם העבודה היה גם סעיף "הכנסת מינימום": 2000 דולר לחודש. סכומים אלה איפשרו לג'ון לחיות כמו לורד. הוא קנה סירת טיולים, החזיק מטוס פרטי, פקד באורח קבוע את מקומות הבילוי היקרים ביותר בנורפולק. פחד החשיפה שליווה אותו בתחילת קריירת הריגול שלו פג לחלוטין. לא היו לו ייסורי מצפון על כך שהוא מעביר לאויב מסמכים שאיפשרו לרוסים לעקוב אחרי פעילות הצי האמריקני. ווקר שיכנע עצמו שהמידע שסיפק מרחיק את סכנת המלחמה, והעריך שמוסקווה לא תחלוק מידע מסווג כזה עם בנות בריתה, גם לא עם צפון וייטנאם, שספגה באותה עת הפצצות יומיות כבדות מהאווירייה של ארה"ב. מומחי מודיעין מעריכים הערכה זו, ומציינים כי אין ספק שהעברת צפנים ומידע על מכשירי צופן לרוסים, היה ווקר אחראי למותם של טייסים וחיילים אמריקנים רבים בווייטנאם.

ב־1976, בשנת חגיגות ה־200 לעצמאות ארה"ב, חגגו במוסקווה הצלחה נוספת. ווקר גייס לרשת איש מפתח: ג'רי אלפרד וויטוורת', מומחה לתקשורת לוויינים. "ידעתי שהרוסים יכעסו על שגייסתי את וויטוורת' ביוזמתי, אך הייתי בטוח שהם ישכחו את הכעס ברגע שיראו מה וויטוורת' מסוגל לספק לי", אמר ווקר. גיוס וויטוורת' היה עבור ווקר פוליסת ביטוח להמשך זרימת הכספים ממוסקווה. הוא עצמו פרש מהצי בקיץ 1976, והקים בשותפות עם אחיו, ארתור, חברה להתקנת מכשירי רדיו במכוניות.

לרוסים היתה סיבה לעלוז. באמצע שנות ה־70 עברה מערכת התקשורת של הצי האמריקני, אחרי שנות מחקר ארוכות והשקעות אדירות, לתקשורת באמצעות לוויינים. מומחים מעריכים כי מערכת התקשורת של הצי היתה המשוכללת ביותר בעולם, והנה בא ווקר ומגיש להם על מגש של כסף מידע מעודכן, כמעט בזמן אמת.

ווקר לא נדרש

למאמצים רבים כדי לפתות את וויטוורת' להיכנס לעסקי הריגול שלו. ווקר הבטיח לו אלף דולר לחודש ומילת כבוד שלא יעביר את שמו של וויטוורת' לרוסים – רק את המידע. שתי ההבטחות לא קויימו: זהותו של וויטוורת' הוסגרה לרוסים כבר בפגישה הראשונה של ווקר עם מפעילו, ואילו הסכום שהוצע על ידי ווקר נראה לרוסים קטן מדי, בהתחשב באיכות המידע. הגובר הרוסי לא היסס לשלם הרבה כסף עבור הסחורה של וויטוורת', 332 אלף דולר סך הכל.

מומחי הצי האמריקני מעריכים בדיעבד כי הנזק שהסב וויטוורת' גדול יותר מזה של ווקר. וויטוורת' שרת כקצין תקשורת על נושאת המטוסים הגרעינית אנטרפרייז, ערך שני סבבי שרות בבסיס הצי הסודי באי דייגו גארסיה שבאוקינוס ההודי והיה אחראי על מתחן הקשר בבסיס האווירייה של הצי באוקלנד – מכרה זהב מנקודת מבט רוסית.

מקרה וויטוורת'

היה יוצא דופן ברשת שהקים ווקר. וויטוורת' היה חבר ולא בן משפחה.

סיפור התפתחותה של רשת הריגול שווקר הקים מכיל טעם נוספת שהמציאות עולה על כל דמיון. קשה להניח כי תסריטאי הוליוודי שהיה רוקם עלילה דומה להשתלשלות העניינים האמיתית בפרשת ווקר, היה נבעט בבושת פנים ממשרדו של כל מפיק, בצירוף שמות גנאי על דמיונו הפרוע ושלוח הרסן. מסיפור שגרתי של בגידה תמורת בצע כסף, החלה הפרשה להתפתח לעלילה סבוכה של גיוס קרובים שיטתי לפרוייקט משפחתי משותף של מכירת סודות לאומיים תמורת ערימות של דולרים: אח לחוץ מבחינה כספית, בן הרוצה לרצות את אביו, רעיה ממורמרת, ובת שסירבה להצטרף לרשת אך לא אזרה עוז להסגיר את אביה.

ארתור ווקר, האח, הצטרף לצי ב־1954, היה מומחה ללוחמת צוללות ופרש ב־1973. ברברה ווקר טוענת כי ניהלה עמו רומן שנמשך עשר שנים. ארתור טוען שמדובר באפיזודות קצרות שנפרשו על שנתיים. אחרי הפרישה ניסה לפתוח בקריירה חדשה כמתקין מכשירי רדיו במכוניות, בשותפות עם אחיו, אך העסק נכשל. ארתור תפס עבודה בתחום הימי ומונה כאחראי עבודה טכנית אורחית ששיפצה כלי שייט של הצי. המידע שסיפק לאחיו החל מ־1980, תמורת כסף כמובן, היה שלו. "זג רקק", הגדירו מקור בצי, אך לרוסים זה לא הפריע. מה רע בעוד מקור מידע?

למשפחת ווקר היתה משיכה לנושא תקשורת אלקטרונית. הבת הצעירה, לורה־מיי, התגייסה בסוף שנות ה־70 לצבא האמריקני. באופן טבעי בחרה לשרת בחיל הקשר, ואביה החליט שזה הזמן לפרוץ מתחום תקשורת הצי לתקשורת הצבא. בלא בושה ניסה לגייס אותה לרשת, אך היא סירבה להיענות לפניותיו. התובה הפטריוטית גברה הפעם על תאוות הבצע, אך הנאמנות המשפחתית מנעה ממנה לדווח לרשויות המתאימות על פעילות אביה.

ליותר הצלחה זכה ג'ון אצל בנו מייקל.

מייקל גדל עם אימו בחווה, אך לקראת סוף לימודיו התיכוניים עבר לבית אביו בווירג'יניה. מדי פעם סייע מייקל לאביו, שניהל באותה עת משרד חקירות קטן בנורפולק. חבריו מתארים אותו כצעיר קל דעת שאהב מסיבות, גלישת גלים ובנות. הם גם מספרים כי מייקל פחד מאביו. באחד הבילויים המשותפים של חבורת הצעירים שרט מייקל את המכונית החדשה של אביו. "הוא לא ידע מה לעשות מרוב פחד על תגובת הזעם הצפויה של אביו", סיפרו מאוחר יותר.

פרשת משפחת המרגלים מגיעה לשיאה בסיפור הצטרפותו של מייקל לרשת של אביו. מתברר כי הרצון לרצות את אביו, הוא שהניע את מייקל לשנות את חייו. הוא התגייס לצי וניסה להצטרף לחיל הנחתים. בעיות בריאות קטעו את הקטע הקרבי הקצר הזה, ומייקל הועבר לתפקיד פקידותי זוטר בנושאת המטוסים הגרעינית נימיץ.

נראה כי המזל הטוב המשיך לדבוק ברשת הריגול של ווקר. התפקיד הפקידותי הקטן של מייקל היה לשרוף ולגרוס את המסמכים והניירות שנאספו בחדר המבצעים של הנימיץ... מה שנראה למייקל כמעניין הגיע למגרסה באיחור קטן, אחרי שעבר תחת עדשות המצלמה שאביו סיפק לו. ג'ון היה מאושר מהעבודה של מייקל והוא כתב לו: "מייק היקר... אנחנו אוהבים את התמונות שלך ונראה כי תהיה צלם מעולה. המשך בעבודה הטובה"...

רשת ווקר

על מרכיביה השונים פעלה בהצלחה בין השנים 1967 ו־1985. כל מערכות בטחון־השדה ומערך הריגול הנגדי של הפ.ב.איי. לא היו מודעים לקיומה של הרשת.

ג'נט פונטיין, עובדת צעירה היתה אחראית על אגף התלונות במשרד הפ.ב.איי. בסאן פרנסיסקו. היא לא ידעה כיצד להתייחס למכתב האנונימי שנחת על

"ג'ון היה מאושר מהחומר שסיפק בנו מייקל. "מייק היקר", כתב, "אוהבים את התמונות שלך ונראה כי תהיה צלם מעולה. המשך בעבודה הטובה"

שולחנה ב־9 מאי 1984. תפקידה היה לסנן את המכתבים וקריאות הטלפון האנונימיים שהגיעו למשרד. רוב זמנה הוקדש לשיחות ארוכות עם מופרעים, חולי מודיעין וחומרי לצון. הכותב, שהזדהה בשם Russ השתמש בביטוים השגורים בקהילת המודיעין. פונטיין החליטה ליידע את האחראי עליה, ג'ון פטרסון.

פטרסון שלח את המכתב לבדיקה במעבדה, בנסיון לזהות טביעות אצבעות. על פי הנחיית "רוס" פירסם תשובה במדור המודעות של ה"לוס אנג'לס טיימס" ב־25 במאי: "רוס – שוקלים הצעתך. התקשר בין השעות 0900־1100 לטלפון 626־2793 (415), או כתוב מכתב".

מספר הטלפון שבמודעה היה קו מיוחד, המאפשר לאתר במהירות את המתקשר. "רוס" לא התקשר. היה לו רקע מעולה בנושא תקשורת והוא לא נפל למלכודת. "רוס" היה ג'רי וויטוורת', שאחרי שמונה שנות ריגול החל להתייסר עם רגשות אשם.

במקום לטלפן, שיגר "רוס" מכתב תשובה. "ראיתי את המודעה והדבר עודדני... כבר חודשים אני שוקל לכתוב המכתב... כן, אני מתייסר, ואני מרגיש שהסגרת רשת הריגול עימה אני נמנה, תחפה משהו על חטאי... אמשיך לבדוק את מדור המודעות כל יום שני... אני רוצה לצאת מהעניין... האחראי עלי נמצא בעסק הזה כבר 20 שנה"...

פטרסון העביר את המכתב לבדיקה והדגיש בדו"ח שלו את המשפט "נמצא בעסק כבר 20 שנה". פטרסון פירסם עוד מודעה ביום שני, אך "רוס" לא התקשר. שבוע אחר כך פירסם מודעה ארוכה ובה ציין כי הוא חייב לפגוש את "רוס" כדי לדון עימו על העניין, ופירט מקום ותאריך לפגישה. עוד ציין כי לא ינקטו כל צעדים נגד "רוס" בשלב זה.

וויטוורת' קרא בעיון את הידיעה והבחין בניסוח "לא ינקטו צעדים בשלב זה". פטרסון המתין במקום הפגישה שנקבע. גם צוות העיקוב שבא עימו המתין. "רוס" לא הופיע.

וויטוורת' שלח במקום זה מכתב קצר וציין כי יכתוב שוב בזמן הקרוב. בינתיים קיבל פטרסון את הערכת המומחה שבדק את מכתבי "רוס": מדובר בגבר לבן, בגיל 30 עד 45, בעל ידע בתקשורת מוצפנת ומחשבים. לדעתי, כתב מחבר הדו"ח, מדובר באישיות מעורערת.

פטרסון לא התייאש. הוא פירסם מודעה נוספת והציע ל"רוס" להיפגש במקסיקו. "רוס" ענה: "חשבתי ארוכות על הנושא והחלטתי לוותר על הרעיון לסייע לחיסול רשת הריגול".

אנשי הפ.ב.איי. לא הסתירו את תיסכולם. "רוס" ניתק את הקשר. עתה הם היו משוכנעים ש"רוס" דובר אמת וכי רשת ריגול סובייטית פועלת בארה"ב. אנשי הפ.ב.איי. בחוף המערבי לא ידעו שעמיתיהם בנורפולק עובדים על אותו מקרה. מאז סתיו 1984 היו במגע עם אשה שלא רצתה הסינות או כסף. ברברה ווקר, האשה שג'ון טען כי "אין לה אומץ להסגיר אותי", החליטה באיחור של 14 שנה לסגור את החשבון עם בעלה המרגל.

ברברה ווקר התקשרה

לפ.ב.איי. ב־17 בנובמבר 1984. קדמה לשיחת ההסגרה הזו נסיון שלה לשכנע את ג'ון להעביר לה עוד עשרת אלפים דולר. ברברה טוענת שקודם לכן קיימה שיחה קשה עם בתה לורה, וכי אז גמלה בה ההחלטה, "מכיוון שאני אוהבת את ארצי", להסגיר את ג'ון. הבולשת מאמינה כי נקודת השבירה של ברברה היתה בעת ביקור בביתו של ג'ון בנורפולק. היא ראתה את רמת חייו ואת הצעירות עימן בילה. ועמה, מחוזק במנה כפולה של ויסקי, הניע אותה לבקש מהמודיעין של חברת הטלפון למסור לה את מספרה של הבולשת.

הבולשת בבוסטון הפנתה אותה לסניף קטן של הבולשת ושם התרשם הסוכן שדיבר עימה כי היא שרויה תחת השפעה של כמות אלכוהול גדולה. הוא לקח את כתובתה ואמר כי יבוא בקרוב לראיין אותה.

שיחת הטלפון הבאה שלה היתה לג'ון. "היא שוב

(המשך בעמוד 32)

אני לא מפחד מנפילות. בנפילה, אתה חושף את עצמך לאמת

אדם: "אני מסודר עד כדי פרנויות קיצוניות. שונא לכלוך ולא יכול לראות דברים א־סימטריים מול העיניים. הנה, כך בדיוק צריך כלב החרסינה הזה לעמוד".

לפני חודש קיבלתי במתנה חתולה פרסית. אני קורא לה "טוף" ומדמיין שזה כלב. מאוד הייתי רוצה לגור בבית קטן, עם צפורדים מציצות מעל גג רעפים ארום, קצת דשא וכלב. ניסיתי, אבל זה לא הלך. המעריצים עשו מצור על הדלת. לא היתה לי טיפת פרטיות, רגע שקט. זה הגיע למצבים קיצוניים. פה, בדירה הזאת, בבניין מגורים עם שוער וטלוויזיה פנימית, זה קצת יותר טוב. למרות שלפעמים יש הרגשה של כלוב. אבל כשיוצאים לרחוב, סתם לסנטר, לראות בגדים, אתה לא עם עצמך. תוך רקה זה נהפך להיות טיול מאורגן לילדים ולהורים. אתה חשוף, ואז גם הביקורת העצמית שלך יותר גבוהה, וזה לא נעים, אבל אני משתדל לא לתת לזה להשתלט עלי.

בעבר הייתי חיים הרבה יותר חיצוניים וסוערים, עם בילויים ערב־ערב. אולי בגלל זה עכשיו אין לי צורך היסטרי לצאת לבלות. אני נהנה להיות בבית וידידי הטוב ביותר, אחרי כלב החרסינה שלי, זה הוידאו. וכמובן טלוויזיה. אני אדם שאין לו וטו על שום דבר. אוהב תוכניות כמו "תצפית" ולא מוותר על "מבט שני", מאוד אוהב את הנאיביות של התוכניות לילדים, ואחוז דיבוק "שושלת". זה האילוזיה בהתגלמותה, וכיף להיכנס לזה.

מכיון שאני הרבה בבית, חשוב לי להרגיש מה שיותר טוב בתוך ארבעת הקירות האלה. אני אדם מסודר עד כדי פרנויות קיצונית. זה בא לי מהבית: אצל אמי הנקיון זה מאניה אמיתית. ואני שונא לכלוך ולא יכול לראות דברים א־סימטריים מול העיניים. הנה, כך בדיוק צריך כלב החרסינה הזה לעמוד, ופה צריכה להיות תלויה התמונה הזאת ושם הפוסטר.

שטח פרטי

אדב (בכתב יד)
אדם
זמר

אדם (חיים כהן) נולד ב־1960 בחיפה, למד בביה"ס "רוז" בחיפה וב"בית צבי". שנים מספר הופיע כרקדן (להקת המחול של ההסתדרות ולהקת הבלט של חיפה), עבד כברמן, דיסק־ג'וקי ומלצר ושיחק בתיאטרון לילדים. הקליט שני תקליטים: "סוד" ו"מרחוק לרחוק". בין שאר להיטיו: "אין מוצא", "סוד", "מצטער", "היא רוקדת לבדה". רווק, גר בבית דירות בלב תל־אביב.

בחרתי דברים שעובדים עלי מבחינה ויזואלית ומתאימים לדירה, סגנון לא בוטה מדי ולא קיטשי מדי. מכיון שהדירה הזאת קטנה, הצבעים חייבים להיות כמה שיותר בהירים, כדי שלא ארגיש כמו בתוך קופסת גפרורים. אבל לא רציתי שזה ייראה בית מרקחת, או ליכלכתי פה ושם עם קצת אפורים ושחורים.

כשאני בבית, אני מקשיב הרבה למוסיקה, לא רק כרקע אלא גם במוקד. ג'אז, מוסיקה כושית, רוק ישראלי ופופ, שזה אמצע הדרך שכולנו משתמשים בו. בקלאסי אני מאזין לסטרווינסקי, מאהלר, הכיוון הזה. ההתעניינות שלי במוסיקה קלאסית התחילה לפני כ־12 שנה, כשראיתי את "חליל הקסם" של ברגמן. הלכתי לסרט בגלל ברגמן אבל פתאום התחלתי להקשיב, וזה עבר עלי, וקניתי את התקליט, וככה, לאט לאט, נתפסתי. לא שאני מבין גדול, אבל אני מקשיב ונהנה. יותר מכל מוסיקה אחרת, מוסיקה קלאסית היא כלי נהדר לפיתוח הרמיון. במוסיקה אחרת יש נתונים מאוד ברורים, קווים מוגדרים, טקסט שמכתיב. מוסיקה קלאסית משתנה לפי מצבי הרוח שלך. יש בה איזה רוחב מאוד מרגש.

מדי פעם אני עושה גיחה קצרה לחו"ל, בעיקר ללונדון. יש בעיר הזאת משהו שמהפנט אותי. כשאני מגיע לשם אני מתחיל לחייך, ולא מוריד את החיוך עד שאני עולה חזרה על המטוס. בלונדון אני ממש מוצץ את הזמן, נושם עמוק, מנסה לחיות כל רגע. מסתובב ברחובות, נכנס למוזיאונים, לא כדי שיהיה אחר־כך על מה לדבר עם החבר'ה, ולא בשביל להיות חכם בעיני העולם, אלא בשביל עצמי, לנסות לדעת כמה שאפשר.

כשאני בלונדון, אני מבלה ערב ערב ואחר־כך חי על זה חודשים. סבב מועדונים כל ערב ולפני זה הצגה, לפעמים גם הצגה אחה"צ. שייקספיר, מחזות קלאסיים, הפקות קטנות, הכל, אני אוהב את הקסם של התיאטרון מהרגע שאתה נכנס לאולם, התחושה באוויר שהולך לקרות משהו, המתח הטוב הזה. בשבילי, תיאטרון הוא הרבה יותר אישי מקולנוע, הוא מגיע אלי יותר, אני מרגיש אותו יותר באינטימיות, מרגיש את השחקנים. הדברים קורים לך מול העיניים. בארץ כמעט שאינני הולך לתיאטרון, אבל בכל הזדמנות אני הולך למופעים של מחול מודרני. ולא רק תוצרת חוץ. אני משתדל לראות כל תוכנית של להקת בת־שבע שבעיני היא להקה נהדרת, יש בהם איזשהו כוח שאני מאוד אוהב.

בתקופות שאני הרבה בבית, אני נהנה גם לקרוא. כמעט ולא קורא רומנים וגם לא אוהב ספרי מדע בדיוני, למרות שאני פריק של סרטי מדע בדיוני וגם מאמין בקיום הרבה יותר אינטליגנטי מאיתנו. מאוד מעניין אותי לקרוא כל מיני "לא יאומן כי יסופר", ספרים בתחומי הפרה־פסיכולוגיה, גילגול נשמות, קיום מעבר למוות, מימדים נוספים של חיים שלא מודעים להם. זה מסקרן אותי.

מרבית החברים הטובים שלי, הקרובים, הם מהתקופה שלפני השאו־ביזנס. לא החלפתי חברים. אני קשור לאותם אנשים. מה שהשתנה זה הביטוי האקטיבי של החברות. מהות הקשר לא השתנתה אבל אני נפגש איתם פחות. מדברים בטלפון, נפגשים בבתים, אבל לא יוצאים הרבה לבלות. יש דברים אחרים שבאים במקום. הרי אי אפשר לאכול את העוגה ולהשאירה שלמה. ואני מעריך פרופורציות כאלה, יותר הצלחה בקריירה, פחות חיי חברה.

יש לי, כמובן, גם חברים חדשים. אני בוחן ומודד אנשים לפי הדברים הקטנים, של היום־יום. אני טיפוס עם המון חבל. כשאני פוגש אדם חדש, הוא מקבל ממני חוט נורא ארוך, המון מרחב לעשות טעויות ולהיות גם לא כסדר. כמו שאני רוצה שיתייחסו אלי. כשאני מרגיש שמישהו חושב שאני טלית שכולה תכלת, אני טורח להראות לו את כל הזבל שיש בי, כדי שאחר־כך יעריך את הטוב שבי. אני לא מנסה כל הזמן להראות רק את הצד החזק שלי. אני חושב שאלה שמפגינים כל החיים שרירים, הם למעשה החלשים. כשכל הזמן אתה חי מאחורי מסך של 'אני פופאי', בסוף אתה מוצא את עצמך בתוך סרט מצויר.

לפעמים אני שמח להיות לבד, לא להיות כל הזמן מוקף אנשים, רכוש ציבורי. גם כשאני לבד אני לא בודד. בדידות זה לא פונקציה של מקום או זמן. זה פונקציה של ידיעה. ואני יודע שיש הרבה אנשים שאוהבים אותי.

למעשה אני כל הזמן נסחף עם מה שקורה לי, וברגע אני מאוד מרוצה עם מה שאני עושה, אבל אני לא מפחד מנפילות. בנפילה, אתה חושף את עצמך לאמת. אני חושב שהתבגרתי כשהחלטתי להתפרסם. קודם לא היתה לי התחייבות המוחלטת לשום דבר. כשאתה מפורסם, עם הזמן אתה לומד לעמוד בהתחייבות שלך, קודם כל לעצמך ואחר־כך לאנשים היושבים באולם, מולך. אתה מרגיש שאתה חייב את זה לאנשים שמשקיעים בך הרבה מאמץ וכסף, ובעיקר לקהל שמאמין בך.

בכל אחד חבויות כל מיני אנרגיות שחלקן הגדול נשאר קבור. אחת הפריבילגיות של אמנים ומבצעים זה היכולת לתת ביטוי לאנרגיות הללו. על הבמה, המון צדדים פנימיים, שביום־יום אתה לא נותן להם ביטוי, נפרקים ויוצאים החוצה. כשאתה עומד על הבמה, יש קהל שדואג כל הזמן להזכיר לך מי אתה, מה אתה ומה אתה צריך לעשות. על הבמה אתה מתמודד עם דברים, מרגיש שאתה צריך לעמוד בהתחייבויות שלך כלפי עצמך וכלפי הקהל ולנסות להיות מקסימום אתה, בלי בלופים. הרי ביום־יום כולנו קצת מורחים, קצת משקרים שקרים לבנים, בשביל לכסות, על הבמה זו שעת אמת נהדרת, אין התחמקות. מבחינת הבמה, אתה חייב להיות כמה שיותר נטו, כמה שיותר אתה.

מתי אתה אוהב את עצמך? כשאני מרגיש שאני על קו המקסימום אמת עם עצמי ועם הסביבה.

מתי קשה לך לסבול את עצמך? כשאני מאבד פרופורציות. כשאני מתרחק מעצמי ונהפך להיות משהו שאני לא כל־כך אוהב, כתוצאה ממצב מסויים בשטח. משהו שמתרחק ממני אבל בכל אופן נושא את שמי.

אתה אדם חזק? במה? אני מדיום־רייר. יש לי עליות ונפילות. אני מאמין גם בנפילות.

מה נותן לך הרגשת בטחון? האמת, גם כשהיא מרה. אני מנסה לא להתפלש בתוך צמר גפן אלוהי.

מה מערער את בטחונך? סביבה עויינת.

איזו תכונה מאפיינת אותך? עקשנות.

מה החולשות שלך? חוסר היכולת להתמודד עם שקרים. אופי לא מספיק חזק להחליט, למשל, להפסיק לעשן ולעמוד בזה.

באיזה מצב אתה שונא להימצא? מבוכה.

מה מגעיל אותך? לכלוך, חוסר אסטטיות.

מתי אתה נעלב? כשאדם שמכיר אותי טוב ויודע בדיוק מה אני, מתריס לעברי דברים שהם ההפך ממה שהוא ידע.

אילו תכונות חשובות לך אצל אחרים? אינטליגנציה, חכמה, יכולת התמודדות. אני אוהב אנשים חזקים, לא רכיכות.

מה מפחיד אותך אצל אנשים? חוסר ידיעה וחוסר יציבות.

איזו אישיות אתה מעריץ? אדם שיכול להנהיג אומה שלמה. אלכסנדר מוקדון, נפוליאון, בן־גוריון.

את מי היית רוצה לפגוש? את ישו.

מה ישראלי בעיניך? ישראלי.

במה אתה ישראלי? בכל הדברים שבהם אני לא אנגלי. פה אני מרגיש הכי בבית.

מה אתה שונא בארץ? שצריך להתאמץ בשביל לנסוע לחו"ל.

את מי היית רוצה לשחק? מוני, במחזה של טנסי וויליאמס, "הילד של מוני לא בוכה".

באיזה אירוע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? בנחיתה הראשונה על הירח.

אילו לא היה עונש, במה היית רוצה לעבור על החוק? בדברים קטנים כמו עישון במקום ציבורי, וגם להמשיך להופיע אחרי חצות במקומות שהחוק אוסר זאת, ואם אין עונש, אז אח"כ לפרוץ בנק.

אילו חוקים היית רוצה לשנות? להרחיב קצת את זכויות הפרט ולהדק יותר את החוק המגן על צינעת הפרט.

על מי צר לך? על אנשים לא רציונאליים ולא ריאליים החיים בבועה, עד שבאה סיכה ומפוצצת אותה.

את מי אתה מכבד? אנשים עם רקורד. אנשים שמאמינים בעצמם מספיק כדי להשקיע בעצמם.

למי אתה בז? לצבועים, לשקרנים ולעלוקות־חברה.

במי אתה מקנא? באלה שהגיעו לכל מה שאני שואף.

מה מעצבן אותך? חוסר ריאליות וחוסר צדק, מעמדות, גזענות, התייחסות לפרט לא לפי המרכיב האמיתי שלו, שימוש בכוח, לאו דווקא פיזי.

על מה קשה לך לסלוח? על שקר.

מה ההצלחה הגדולה שלך? שאני בן 29 וחי ומאושר עם עצמי ואין לי תלונות אל עצמי.

על מה אתה מתחרט? שניצלתי את תקופת הנעורים כמעט רק לכיופים, זילזלתי ולא התייחסתי למה שיקרה בעתיד.

מה עוד היית רוצה ללמוד? פסיכולוגיה.

מה אתה אוהב לקנות? מוצרי חשמל.

מה היית עושה במליון דולר? מבזבז תוך חצי שנה. לצערי, יש לי חורים עצומים בכף היד.

מה רצית להיות בילדותך? רופא.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? שתי הקרחות הקטנות שהיו לי בראש בעקבות דלקת כליות.

איזה ספר השפיע עליך בנעוריך? "כמעיין המתגבר" ו"הנסיך הקטן".

איזו החלטה נועזת קיבלת בחייך? לעזוב את התיאטרון ולהחליט שאני זמר.

מה מניע אותך? שאיפה למקסימום שלמות בכל התחומים.

במה אתה אוהב לגעת? בדברים רכים.

מהי בעיניך אשה יפה? אשה חזקה.

על מה אתה צריך עדיין להיאבק? על ההכרה שאני לא בהכרח היפה והקיפוש ולא בהכרח רק זמר לילדות.

מה אתה רוצה להיות כשתגדל? אדם.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

ריגול. עסק משפחתי

(המשך מעמוד 29)

התקשרה ואיימה כרגיל"... כתב ג'ון לבנו שעל הנימיץ. אגב, ברברה לא ידעה שג'ון גייס את בנה וכי בהסגירה את ג'ון היא גם מפלילה את מייקל. גם לאח, ארתור, סיפרה ברברה שהיא הולכת להסגיר את ג'ון. ארתור לא התרגש, אך בכל זאת העביר את המידע לג'ון, שהתייחס לעניין בביטול. "היא שוב מאיימת", אמר.

איש הפ.בי.איי. וולטר פרייס ניסה פעמיים ליצור קשר עם ברברה. ב־29 נובמבר הצליח לתפוס אותה בדירתה. פרייס, איש חקירות ותיק התרשם רע מאוד מברברה. היה ברור כי היא שתויה, זעמה נגד ג'ון בלט בכל משפט שאמרה, והוא תהה אם חבר מושבעים יתייחס בכלל לאשמות ממקור כזה. הבת לורה שוחחה עם פרייס אך התחמקה מתשובות ישירות. הדו"ח שכתב, תיק ווקר, נגנז בארכיון.

משרדים נפחיים

של הפ.בי.איי. מרווחים למטה האזורי פעם בארבעה חודשים. באביב 1985 דיווח פרייס על שיחתו עם ברברה ווקר. העתק של הדו"ח נשלח לנורפולק (מקום מגוריו של ווקר) ולמטה בוושינגטון.

במטה עמוס ניירות העבודה והדו"חות, לא שם איש לב לדו"ח של פרייס. בנורפולק, לעומת זאת, עיין הסוכן ג'וזף וולפינגר בדו"ח של פרייס. הוא הגיע מיד למסקנה כי עקרת בית משועממת, ואפילו אלכוהוליסטית, השואפת לנקום בבעלה לשעבר, לא יכולה לדעת כל כך הרבה על טכניקות ריגול רק מקריאת ספרים. הוא, וכן זוגו רוברט האנטר החליטו

"אני מעוניין לברר אפשרויות למכור לבריה"מ מסמכים מסווגים של ממשלת ארה"ב", אמר ווקר לאיש בשגרירות הרוסית. "אני רוצה חוזה לכל החיים"

לברר העניין מבראשית. הם ראיינו את לורה, והשיגו את הסכמתה להעיד נגד אביה. לורה גם הסכימה ב־25 במארס 1985 לטלפן לאביה, להעלות את נושא הריגול ולאפשר לבולשת להקליט השיחה. עתה היה לבולשת חומר מוצק שהוצג לפני שופט. השופט אישר לבולשת לצותת לטלפון של ווקר. ימים ספורים אחר כך העלו אנשי הבולשת את הסברה שיש קשר בין ווקר ו"דוס" מסאן פרנסיסקו. הורדת המסך על הרשת של ווקר היתה עתה עניין של זמן בלבד.

ג'ון ווקר נעצר במלון על יד וושינגטון. בנו מייקל נעצר על סיפון הנימיץ, כאשר זו עגנה בנמל חיפה. ארתור ווקר וג'רי וויטוורת' נעצרו בבתיהם. בחיפוש בביתו של וויטוורת' החרימו הסוכנים תקליטוני מחשב שכללו את ההתכתבות בינו ובין ווקר. אשתו של וויטוורת' תטען מאוחר יותר כי בין התקליטונים המוחרמים היה גם תקליטון שכלל את עבודת הדוקטוראט שלה בתזונה...

פרסום המעצר גרם להלם בקהילת המודיעין בארה"ב. שנים ארוכות הגבילו האמריקאים את שיתוף הפעולה המודיעיני עם האנגלים, בטענה שחשרותים הבריטים רוחשים "חפרפרות" סובייטיות, ולפתע התברר להם שקרוב לעשרים שנה היו הסובייטים מרושתים על תנועות הצי האמריקני. "מה קרה לפטריוטיות", זעקו כותרות העיתונים כשהתברר שכל הרשת פעלה ממניעים כספיים בלבד.

ארתור ווקר נידון למאסר עולם ו־250 אלף דולר קנס. על ג'רי וויטוורת' גזר בית המשפט 365 שנות מאסר, קנס של 410 אלף דולר וזכות לערער על גזר הדין כאשר יגיע לגיל 107.

ג'ון ווקר לא האמין שיגיע לבית הסוהר. הוא היה משוכנע שבמקרה של חשיפה יעדיף הפ.ב.איי. להזין באמצעותו מידע כוזב לרוסים. תקוותו נכזבה והוא הועמד למשפט. על מנת להגן על בנו, חתם על עיסקה עם התביעה. הוא הודה בכל האשמות, נדון לפעמיים מאסר עולם בעונש חופף ועוד 100 שנות מעצר. נשמע מרשים, אך בלשון משפטית הכוונה היא שבעבור עשר שנים בכלא יוכל לקבל חנינה. מייקל הורשע ונידון לפעמיים 25 שנה ועוד שלוש תקופות מאסר חופפות של 10 שנים, כשהשורה התחתונה היא שבעבור שמונה שנים יוכל לקבל חנינה.

מפעיליו הרוסים של ווקר זכו לעיטורים ולהעלאות בדרגה על חלקם במבצע המודיעיני המוצלח ביותר של בריה"מ, לפחות מאלה שנחשפו, בעשרים השנים האחרונות.

אגב, צי ארה"ב משה את שרידי הצוללת הגרעינית סקורפיון ובבדיקה נקבע מעל לכל ספק שהצוללת אבדה כתוצאה מתאונה בחדר הטורפדו שגרמה לפיצוץ ראשי הנפץ. לפחות באסון הזה לא היה ווקר מעורב.

גד שמרון

הנזק

עד כמה חמורה היתה פגיעתה של רשת ווקר? חצי האמריקני ניסה להמעיט בגודל הנזק וטען כי מדובר "בנזק גדול, אך לא כזה שדורש שידוד מערכות". קספר וויינברגר הסתפק גם הוא בציון העובדה שנגרם נזק חמור מאוד. סגנו, ריצ'ארד פרל, היה כבר יותר ספציפי. הוא קבע כי "רשת הריגול של ג'ון ווקר איפשרה לסובייטים לצמצם את הפער הטכנולוגי עם המערב מעשר לשלוש שנים".

מומחי ביון עצמאים טענו כי ווקר ובני משפחתו סיכנו ישירות את בטחון ארה"ב. להערכתם, המידע שסיפקה הרשת של ווקר לסובייטים נתנה בידיהם כלים למנוע מחצי האמריקני לפעול ביעילות בעת מלחמה, לעקוב ולשבש שדרים מבצעיים ולאתר במהירות צוללות גרעיניות של ארה"ב.

מדיווחים שהתפרסמו בשנים האחרונות בעתונות זרה עולה כי הסובייטים יישמו היטב את החומר שקיבלו מווקר. ממידע זה התברר להם כי חצי האמריקני תצליח בעבודת מחקר מאומצת שנמשכה שנים לחבר "קלסתרון" של חצי האדום, שזיהתה כל צוללת סובייטית על פי רעש המדחפים שלה. הצוללות הסובייטיות מצויידות בשני מדחפים, בניגוד לאמריקניות המונעות בכוח מדחף אחד, שקט. החלפת יחידת ההנעה בכל הצוללות הסובייטיות היתה מבצע יקר ובלתי אפשרי. את הפתרון לבעיה מצאו הסובייטים במערב... הם פנו לחברת "טושיבה" היפנית וחברת "קונגסברג" הנורבגית והזמינו אצלם מדחפים משוכללים, שקטים. החברות המערביות התעלמו מהוראות האוסרות למכור מידע מתקדם כזה לבריה"מ והתוצאות נשמעו, או יותר נכון לא נשמעו יותר, במימי האוקיינוס. עתוני סקנדינוויה דיווחו בקיץ 1987 כי המיקרופונים של נאט"ו ושל צי ארה"ב לא קולטים יותר את הצוללות הסובייטיות. עתונים אלה ציינו מיד כי הצעד הסובייטי נבע מהמידע שקיבלו הרוסים מווקר.

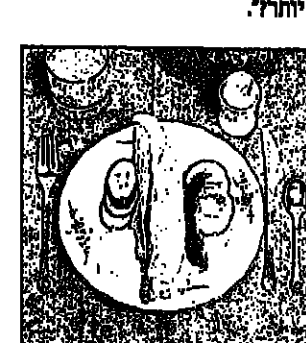
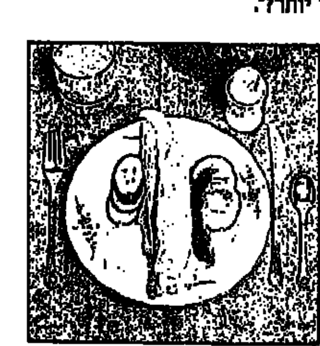
חשיפת ווקר גרמה גם לשידוד מערכות בתחום בטחון השדה במימסד הבטחוני האמריקני. לתדהמתם גילו האמריקנים כי קצין כמו ווקר, שישב במרכז העצבים של הצי, חדר המבצעים, עבר תחקיר בטחוני אחד ויחיד בכל הקריירה שלו. חשיפת רשת מרגלים בהיקף כזה, שפעלה אך ורק ממניעים חומריים, הראתה שהחיפוש אחרי בעלי נטיות "שמאלניות" בקהילת הבטחון לא נותן תשובה לבעיית העברת מידע מארה"ב למזרח.

עוד הסתבר כי 4.2 מיליון אמריקנים מחזיקים בסיווג בטחוני המאפשר להם גישה למידע המוגדר כ"סודי ביותר", שפע מידע מופיע במקורות גלויים, והאינפלציה בבעלי הסיווג הבטחוני מקלה על הרוסים להגיע למקורות חסויים. מאז 1986 קפוצה היד המחלקת אישורים, אך אין ספק כי עוד מספר רשתות עובדות בהצלחה בימים אלה ממש.

אין דיאטות שמחות

(המשך מעמוד 13)

עם מעט מאוד שומן, ודאי בלי שומן מן החי, אבל טעים ומוגש יפה. במסעדות המפוארות ביותר בקליפורניה מגישים היום כמויות קטנות מאוד של אוכל, אבל במנות שנראות נהדר והן מאוד טעימות. כולם אוכלים מעט. כשמישהו אוכל כמויות גדולות, מסתכלים עליו כעל חריג. אין ספק שחל מהפך עצום במחשבה על אוכל. וכאן גם נכנסת הפסטה. מדובר על פסטה בכמויות מוגבלות, עם רטבים לא משמינים, ועשויה בצורה נכונה. הפסטה היא דלת שומן, מקור טוב לחלבונים, מכילה שמונה מתוך החומצות האמיניות החיוניות, וכן ויטמינים, מינרלים ופחמימות מורכבות. אם אחרי כל זה היא גם טעימה ומשביעה, מה צריך יותר?".

"אחד ההבדלים המרכזיים בין רזים לשמנים נעוץ בכך שאנשים רזים לא חוטפים בין הארוחות. אין להם צורך בזה".

ד"ר ציון זינגר הוא רופא כללי, מומחה לאקפונקטורה ולתזונה. יחד עם פסיכולוגים, דיאטנים, רופאים וכירורגים הוא פיתח שיטת דיאטה המכונה "בריאות 2000". בהתאם לעקרונות השיטה לא מגבילים את האדם בכמויות, לא סופרים קלוריות. הדיאטה דלה מאוד בשומן, ולעומת זה מותר למשתמש בה לאכול דברי מאפה מחיטה מלאה ללא הגבלה, וכן גם תפוחי־אדמה – בתנאי שהם מבושלים או אפויים בתנור. גם הירקות כאן לא מוגבלים, ופירות מותר עד שישה ביום.

דיאטת האלפיים היא רק דוגמה נוספת למגמות החדשות בתחום הבלתי־נדלה הזה, מאלה שימשיכו לצבור תאוצה אדירה גם בשנים הקרובות. פתאום מתברר שדייסות, למשל, אלה שפעם חשבנו שמשמינים רק מלהריח אותן, הן אלמנטים חיוניים וטובים בדיאטות – אם לא מוסיפים להן סוכר וחמאה... רות קרייצר אומרת שכוס מיץ אשכוליות שווה בכמות הקלוריות שבה לכוס תה עם שבע כפיות סוכר. שבצלחת סלט גדולה עם כפית שמן יש אותו מספר קלוריות שיש בשתי פרוסות לחם. יש להניח שהמשוגעים לדיאטות יאכלו יותר ויותר דברי־מאפה מחיטה מלאה, ופחות ופחות לבן וגבינה כחושה. ארוחת צהרים של אדם בדיאטה תכיל צלחת מלאה תפוחי־אדמה, מעט מאוד בשר, פה ושם חתיכת עוף, פסטות למיניהן, אורז מלא, קטניות.

ועדיין נשארה ללא פתרון שאלת השאלות: מדוע כשאנחנו אוכלים סלט ומרק ירקות אנחנו מרזים, וכשאנחנו אוכלים לחם בלי הגבלה, אפילו זה לחם מחיטה מלאה – אנחנו משמינים. יכול להיות שהקלוריות לא קוראות את הספרים הנכונים?

יעל פז־מלמד

מתחדשים בחמי טבריה

הכל חדש עכשיו בחמי טבריה. בקיץ האחרון הספיקו להשלים שם עבודה של שנתיים: הרסו את הישן, שיפצו, בנו, ולאחרונה חנכו מתקן חדש ונוח, שמקנה למערך הטיפולים בחמי טבריה מימד חדש. נוהרים לשם, לטיפולים וטבילה, בעיקר מי שסובלים מכאבי גב, כאבים ראומטיים, פרקים, גפיים ועוד. מחקרים מדעיים: "תוצאות הטיפולים מצויינות. גם מבריאים, גם מהנים".

מאת גד בירון / תדמית

לחשוב על טבריה, על כנרת מקסימה, על עיר עם מסורת עשירה, זה גם לחזור אלפי שנים אחורה, לימים שגילו שם את מה שהיום קרוי "חמי טבריה". בשנות החמישים בנתה חברת "חמי טבריה" את מיבני מרחצאות הטיפולים ובהם מתקנים משוכללים. מתקנים אלה משכו אליהם המונים, בעיקר אנשים הסובלים מבעיות גב, בעיות ראומטיות, פרקים וגפיים. במשך השנים התיישנו המתקנים ונתקבלה החלטה בחברה שהגיע הזמן לחדשים. בימים אלה, לאחר קיץ אינטנסיבי, הספיקו להשלים שם עבודה של שנתיים וסיימו את עבודות השיפוץ והבינוי מחדש של מרחצאות המרפא ומב"ם, בהם מתקנים וציוד חדיש, המעניקים למתרפא את מיטב השכלולים בתחום מרחצאות המרפא.

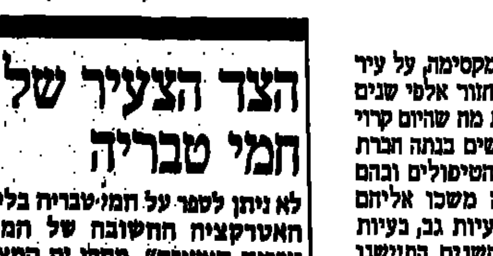
יש המעריכים ששמונים אחוז מאוכלוסיית העולם כלולים בקטגוריה של סובלים מכאבי גב. מי שניסה למצוא מזור לכאביו בדרכים קונבנציונליות – תרופות או התעמלויות שונות – יודע את השפעתן המוגבלת, שלא לדבר על תופעות לוואי לא נעימות לעיתים קרובות.

איך למנוע כאבים בעתיד?

מערכת הטיפולים בחמי טבריה, המבוססת בעיקרה על טיפול במים מינרליים בטמפרטורות שונות ובבוץ טיפולי בשילוב של ציוד מודרני וטכניקות משוכללות, מקיפה היום טיפולים בקשת רחבה של בעיות בתחומים של כאבי גב, פרקים, בעיות ראומטיות, דרכי נשימה, כאבי פאנטום, בעיות גינקולוגיות ועוד.

אמבטיית טיפולים פרטית, עם מיכשור מתקדם (חמי טבריה)

הצד הצעיר של חמי טבריה

לא ניתן לספר על חמי־טבריה בלי להזכיר את האטרקציה החשובה של המקום: "חמי טבריה הצעירה". מתקן זה המצוי על שפת הכנרת, מיועד לנופש ובילוי. מגיעים אליו במטרה לבלות יום או מספר שעות של הנאה. חלק ניכר מן האורחים במקום הם צעירים שיודעים לדרוש ולקבל פינוקים של ממש. הסיסמה הידועה: "תוך שעתיים תרגיש בשמיים" מתבצעת במקום, יום יום, בדרך כלל על־ידי זוגות ומטיילים בצפון, שיודעים לשלב את "חמי טבריה הצעירה" במסלול שלהם.

הם מגיעים להתפנק או לטיפול מונע. לטבול בבריכה התרמאלית המקורה, שחלונותיה הענקיים משקיפים לכנרת, או בבריכה התרמאלית החיצונית, הכוללת ג'אקוזי תת־מימי ומשקיפה לכנרת ולגולן. טבילה בריאה כזו מרגיעה ומשחררת מכאב ולחץ. הכל מכוון להירגע. אפשר לקבל טיפול באמבטיית הרפיה מיוחדת, לשיחרור שרירים כואבים, או עיסוי "יבש" ממעסה מומחה. בחוץ מדשאות ירוקות ומטופחות, כסאות נוח, וחדשו: בריכה חיצונית עם מי כנרת מתוקים! לסיום: אוכלים במסעדת הדגים הממוזגת. התפריט עשיר. בצמוד – מוזיאון חמי טבריה. זה דיזון צעיר ומפנק וגם טוען מצברים אמיתי.

סדרות טיפול וכיף

כדי להשיג תוצאות טובות בטיפולים בכאבים – גב וראומטיים – ממליצים רופאים על סדרות טיפול בין שבוע לשלושה שבועות – לפי המקרה. למי שמגיעים לסידרת טיפולים כזו, מומלץ לשהות במלון "גני חמת" הסמוך (שהוא חלק מהקומפלקס של חמי טבריה). ואז לשלב בריאות עם נופש אמיתי.

מלון גני חמת, 4 כוכבים בלב גן סובטרופי, חדרים שמשקיפים לנופה הקסום של הכנרת, וגם: נופש פעיל עם מיגוון פעילויות חברתיות ובידור מדי ערב, חוף ים פרטי, רכיבת על סוסים, מחול אירובי, מגרשי טניס, ארוחות טובות והנאה של ממש.

רופאים אחרים יודעים לציין את העובדה החשובה הבאה: שימוש בבריכות הטרמליות בחמי טבריה, תורם גם למניעת הופעת כאבים בעתיד. מסקנה: לא תמיד כדאי לחכות עד שמופיעים כאבים בלתי נסבלים. אפשר למנוע. כל טיפול במקום נקבע, בדרך כלל, על־ידי רופא המשפחה, או רמטולוג, או על־ידי הרופא בחמי טבריה.

הטיפולים נעשים הפעם במבנה ובמתקנים המחודשים: המים התרמאליים נובעים מבטן האדמה בטמפרטורה של 60 מעלות. לצורך הטיפולים מקוררים המים לטמפרטורות הנעות בין 36-39 מעלות. למים העשירים במינרלים, סגולות מרפא מגוונות. המים מאפשרים מתן טיפול, תוך הפחתה משמעותית של הכאבים ואי־הנוחות הכרוכים בטיפול. הטיפולים במים מתבצעים במתקנים שונים: בריכות אמבטיה למיניהן ומתקנים נוספים.

ויש גם "טיפולי בוץ". אנחנו מדברים על בוץ ה"פילומה", שהרכבו המינרלי, הכימי והתרמי בחמי טבריה הוא מן המעולים בעולם. החומר הבוצי נמשח על כל הגוף או על איברים פגועים, ממש "חבישת בוץ". מוליכות החום של הפילומה הינה איטית מאד, ולכן הקרנת החום לגוף נעשית בהדרגה ומאפשרת טיפול בטמפרטורה גבוהה של עד 50 מעלות.

לא כדאי לצאת מהבוץ

כיצד זה פועל? מרכיבי הפילומה מעוררים גירוי בכלי הדם של האיבר הנגוע. זרימת הדם המוגברת גורמת לזירוז קצב חילוף הדם ומסייעת לריפוי יעיל.

סקר שבוצע בנושא זה העלה כי אחרי טיפולים משולבים ב"פילומה", טבילה במים מינרליים ועיסויים רפואיים במרחצאות, הצהירו 40 אחוז מהסובלים ממחלות שיגרוניות שהכאבים והגבלות התנועה שלהם נעלמו. 40 אחוז נוספים דיווחו על הקלה רבה, עד כדי ויתור על תרופות.

ואחרי הבוץ מגלים את הטיפולים הפיזיותרפיים לסוגיהם השונים. אלה נעשים על־ידי פיזיותרפיסטים מומחים והם כוללים התעמלות תת־מימית, פיזיותרפיה יבשה (מכשירים), טיפול בקרינה אולטרה־סגולית ואינפרה־אדומה, טיפול אולטרה־סאונד, טיפול אלקטרותרפי ועוד.

העיסוי הרפואי משלים את מעגל הטיפולים מסוג זה והוא נעשה על־ידי מסג'יסטים מקצועיים. הוא משחרר ומרפה שרירים כואבים, מתח ועצבנות.

התפנית במצבם הבריאותי של מטופלים בחמי טבריה ובהרגשתם הכללית, מלמדת שהטיפולים והשהות שם, אינם עניין של לוקסוס. זה פשוט רצוי. ואם גם מגבירים בכך את הסיכוי למנוע בעיות בעתיד – זאת אולי הזכות לכל אחד.

משחק מוות

סופשבוע. שמונה נערים ונערות מכונסים בבית בערד, מוסיקה ברקע, והצורך להוכיח גבריות רוחש באוויר: כן או לא יצמידו לרקה אקדח טעון בכדור בודד – וילחצו על ההדק ברולטה רוסית. יאיר ויצמן, בן 17, שיחק – והפסיד. את צרחות האימה ואת ה"לא, לא, לא" הוא לא שמע. גם לא את הבכי אחרי מותו. זה היה משחק, בסך הכל משחק. על החיים – ועל המוות.

מאת אבי מורגנשטרן ורוני סופר

השעון של הסיפור הזה, מתחיל לתקתק למעשה ביום שישי אחר הצהרים, לפני שבועיים. יאיר ויצמן, בן 17 וחצי, מארח כמה חברים בדירת הוריו, שנסעו צפונה לבקר קרובי משפחה. מגיעים כמה חבר'ה מבית הספר ועוד חברים אחרים שלו. יומן ארועים לא מחייב. ריקושטים של זכרונות.

יום שבת, חמש אחר הצהריים. שמים על הפטיפון תקליט של הפינק־פלויד. ברקע כטח זורמת לה הגיטרה של דיוויד גילמור, עם "תמשיך לזרוח יהלום מטורף". והטירוף הזה, יקבל מאוחר יותר מימדים של טרגדיה תחת הכותרת "רולטה רוסית". זה התחיל ממשפט סתמי של ג'ייסון, חבר של יאיר ויצמן, על מציתי "זיפו". אם אפשר להדליק מצית עשר פעמים ברציפות. מציתים כמו אלה שהאמפרי בוגארט הדליק בהם את הסיגריות הנצחיות שלו. אבל האמפרי בוגארט לא שייך לסרט הזה.

שרון וגליה (שמות בדויים), שתי נערות בנות 17 שנכחו באותו סופשבוע קטלני, לא זוכרות בדיוק את ההקשר שבו הועלה הנושא. אחר כך הזכיר ג'ייסון, הבוגר שבחבורה, טריק שהוא מכיר: מכניסים כדור לאקדח, מסובבים את התוף ויורים. "הוא אמר שאתה יכול לירות בעצמך ובמישהו אחר, אבל אף אחד לא נפגע. מין קסם שכזה. לא קורה לאדם שום דבר", אומרת גליה, והמשפט הזה, יכול היה להישאר תלוי באוויר ולהתאייד הלאה. אבל יאיר, קם לרגע מהסלון, הלך לחדר השינה וחזר עם אקדח. אקדח ובלי 0.38, בעל תוף מסתובב. אמר שהאקדח שייך לו ולאביו במשותף.

הוא יצא רגע החוצה וירה לעבר הוואדי. מכאן הכל טס במהירות. עכשיו, בדיעבד, אפשר לנתח מהלכים ברמוט־קונטרול. אבל אז, בדקה או בשתי הדקות האומללות האלו, הסרט פשוט טס קדימה ואף אחד לא יכול היה לעצור אותו. "אחר כך, יאיר הוציא את הכדורים והשאיר רק אחד. ג'ייסון לקח את האקדח וכיוון לראש. התחלנו לצרוח, מה אתם עושים, תפסיקו. ג'ייסון הוריד את האקדח מרקתו ואמר שאין סיכוי שהכדור ייפלט בירייה ראשונה. הוא כיוון לוואדי ולחץ על ההדק, אבל לא נפלט כדור. אז יאיר לקח ממנו את האקדח וכיוון לראש".

שניות אחרונות של יאיר בחיים. זכרונות טריים אבל מקוטעים. פה חיוך, שם מבט, נפילה, כתם דם, פחד, היסטריה, צעקות. הכל מתערבב. "אני זוכרת" אומרת שרון, "הוא חייך לפני שירה. צרחנו לו, 'יאיר אל תעשה שטויות', 'יאיר תחזיר את האקדח'. וזהו. הספקנו לומר שתי מילים, אבל הוא היה עסוק בעצמו. כל הצעקות וההיסטריה מסביב כאילו לא נגעו לו. הוא היה מנותק לחלוטין. חייך כמין תחושה של 'לי זה לא יקרה'. הוא היה בן אדם שלא רצה למות, כיוון את האקדח והסתכל עלינו במבט של 'היי, חבר'ה תרגעו, יש לי אומץ לעשות את זה'. הוא לא אמר מילה, אבל ככה נדמה לי שהוא הביט עלינו", משחזרת לעצמה שרון.

עכשיו כשהן חוזרות לסיוט, הדברים יוצאים בקצב איטי. מאוד. פשוט מחפשים את המילים. מין תחושה של מבוכה, חוסר אונים. יש חלל גדול בלב. ריקנות מבהילה. שבוע אחרי, ועדיין ההלם מחלחל. יש ניסיון לחזור לשגרה, ללימודים, לחברים, אבל כל פסק זמן קצר מהמציאות, מחזיר אותן אל אותו סופשבוע קטלני.

שקט. מרכינים ראש. מביטים אחת על השניה. חוזרה לאחר הצהריים של פורענות. טרגדיה שמקופלת בשתי דקות. "הכל התרחש במהירות. אי אפשר לתאר את זה. פתאום אקדח, והוא יורה לו... אבל פתאום הוא ... כיוון או...

האקדח וירה בראש. בהתחלה חשבנו שיהיה איזה טריק. אבל הוא נפל על הרצפה והתחיל לזרום לו דם מהאוזן. היינו בהלם, עוד חשבנו לרגע שזה קשור בטריק, לא הבנו מה קורה. אחרי שניה וחצי רצנו אליו. שתי בחורות שהיו שם הן מתנדבות במד"א. אחת החלה להנשים אותו". ברקע צרחות. פאניקה. היסטריה. בכי. "אנשים צרחו ומאידך אמרו אחד לשני 'תרגעו יהיה בסדר, אנשים יודעים מה הם עושים ומטפלים בו'. המתנדבת השניה התקשרה למד"א בערד והזמינה אמבולנס."

תוך דקה וחצי האמבולנס היה בביתו של יאיר. דקה וחצי של נצח מבחינתם. האמבולנס היה קצה חוט של תקווה. משהו שיפוצץ להם את חלום הבלהות. "הרגשתי מין תחושת ריקנות כזאת לפתע", אומרת גליה. "פתאום לראות את יאיר שוכב על הרצפה כשמנשימים אותו והוא לא מסוגל לזוז... תמיד הוא היה עוזר לאחרים ואנשים פנו אליו ופתאום הוא כזה... אתה לא יכול לתפוס את זה שהוא לא יכול לנשום. אף אחד לא התמוטט פיסית, אבל כולם צרחו ובכו".

הרופא של מד"א נכנס והחל לטפל ביאיר. במקביל הגיעה המשטרה. הם רצו לעלות איתו לאמבולנס, להיות איתו, אבל לא התירו להם. האמבולנס יצא לכיוון בית החולים. המשטרה לקחה את השבעה לתחנה המקומית וגבתה עדויות. בסביבות אחת אחר חצות הגיעו ההורים. מין משענת שעוזרת להתייצב מעט. אפשר לבכות, לפרוק את המראות החוצה. בסך הכל ילדים בני 17.

נוסעים הביתה. כל אחד לחדר שלו. לתוך הוואקום הפרטי. הזכרונות, הרגעים. בלילה הראשון הן לא ישנו. שכבו במיטה. מסתכלים על התקרה. תחושת של שיתוק. רצון להתנתק, להיות לבד. אבל היו גם שיחות עם ההורים שרצו לדעת. להרגיע. להוציא דברים שישבו במוח.

"ברגעים האלו בבית, אתה חושב רק על יאיר. קודם על מה שקרה, ואחר כך אתה חושב אם בכלל יש לו סיכוי. אם הוא יכול לצאת מזה. דיברנו בינינו אם אנחנו אשמים, אם יכולנו למנוע את היריה הזו. לא היו רגשי אשם".

"אני", אומרת שרון, "ראיתי את התמונה הזו שהוא לוחץ על ההדק חולפת לפני עשרות פעמים... אף אחד לא אשם, וכולנו אשמים".

יאיר למד בבית ספר אקסטרני בשם "בית הפקיד". הוא הגיע לערד רק השנה. החבר'ה מבית הספר מכירים אותו למעשה רק כשלושה חודשים, אבל בתוך תקופת הזמן הזו כבר הספיקו להבין שמדובר בבחור חברמן, שכייף לבלות ולהיות איתו. גליה נזכרת שהיו נפגשים מידי סופשבוע כמה חברים. פעם אצל יאיר, פעם אצלה, פעם אצל מישהו אחר. מין סבב לא מחייב. חבר'ה בני 17, גיל התבגרות. מקלפים לאט אבל בטוח את הכייף של החיים. יושבים, צוחקים, מעבירים חוויות, שומעים מוסיקה. רוק כבד, דני רובס, פינק פלויד. הן מרגישות, דבר שיתוו שוב ושוב כדי

(המשך בעמוד הבא)

החאו., יוסי ויצמן ואחנו מבוותיו הצעירות "אנחנו משפחה ממוצעת"

יאיר ויצמן. "הוא חייך במין הבעה של 'לי זה לא יקרה'". צילום: מאיר אוולאי

"יאיר חייך לפני שירה. צרחנו לו, 'יאיר אל תעשה שטויות', 'יאיר תחזיר את האקדח'. וזהו. אבל הוא היה עסוק בעצמו. כל הצעקות וההיסטריה מסביב כאילו לא נגעו לו. הוא היה מנותק לחלוטין".

"בהתחלה חשבנו שיהיה איזה טריק. אבל הוא נפל על הרצפה והתחיל לזרום לו דם מהאוזן. היינו בהלם, עוד חשבנו לרגע שזה קשור בטריק. לא הבנו מה קורה".

"הרגשתי מין תחושת ריקנות כזאת לפתע, לראות את יאיר שוכב על הרצפה כשמנשימים אותו והוא לא מסוגל לזוז... אתה לא תופס שהוא לא יכול לנשום".

(המשך מהעמוד הקודם)

שלא תהינה ספקות, שבמפגשים האלו לא היו סמים, לא אלכוהול, לא אורגיות.

האנשים ברחוב והתקשורת, דיברו בימים שאחרי, על הילולת סמים או אורגיה שהובילה לירייה. חיפשו באובססיביות את הדרך שהובילה לאסון. אבל שרון מרגישה שלא היו דברים כאלו. על אחת מאלה שנכחו בשישישבת יש שמועות שהיא "משתמשת". כלומר לוקחת סמים. במהלך הערב דיברו על זה פה ושם, אבל לא גלשו מעבר. לקראת ערב החלו להכין ארוחת ערב. "דיברנו, שיחקנו משחקים שטותיים כאלו, היו צחוקים. אחר כך ראינו בווידאו סרט של צ'אק נוריס. בלילה, לא הלכנו לישון. שכבנו בסלון ופטפטנו. צחקנו. במהלך הלילה כמה אנשים פרשו הביתה. גם בבוקר. נשארנו שבעה חברה".

הם יודעים שהרחוב הצביע עליהם במין אצבע מאשימה. איך יתכן שהיתה רולטה רוסית והם לא אשמים. אלה בטח פורקי עול, מהרהרים אנשים בינם לבין עצמם. ושרון וגליה, שקיבלו נוק אאוט חסר תקנה באותה שבת כשיאיר לחץ על ההדק, יוצאות התוצה וסופגות עוד נוק אאוט. הפעם מהחברה. בזווית העין מסתכלים עליהם במבט מאשים של מחוללי אורגיות, אלכוהוליסטים. במין מבט מעורב של "תראו מה עשיתם. תתביישו". "כשיצאנו לרחוב, אנשים הסתכלו עלינו כמי שמשתמשים בסמים. באר שבע זה מקום קטן. זרקו לנו כל מיני הערות ברחוב. אמרו לנו, בטח היתה מסיבת סמים ושתיתם ולא ידעתם מה אתם עושים. היתה הרגשה שמאשימים אותנו ובטח יכולנו למנוע את זה. מצד שני, אני יכולה להבין את האנשים האלו. הם לא היו שם וגם אני, אם הייתי נייטראלית, בטח הייתי חושבת שהיה משהו".

ולא יכולתם לעשות כלום?

"אני לא חושבת. תמיד עוברת לי בראש המחשבה שאולי היה חלקיק שניה שיכולנו לעשות משהו, אבל בראיה מפוכחת אי אפשר היה לעשות כלום. אי אפשר להתנפל על בן אדם שמחזיק אקדח. אי אפשר לדעת מה הוא יעשה ברגע שתנסה להוציא את האקדח ממנו. לא חשבתי לקפוץ עליו כי הוא יכול לירות על מישהו, וזה הדבר היחיד שיכולנו אולי לעשות. אבל הכל רץ מהר. אם מישהו היה מנסה להוציא את האקדח, אז מישהו אחר היה יכול להיהרג ואז לא היו מאשימים אף אחד".

זו פעם ראשונה שראיתם שיש לו אקדח?

"ידענו שיש לו אקדח בבית. בטיול לאילת הוא בא עם רובה, היה לו רישיון. לא זכור לי שהאקדח היה באירועים קודמים".

איך התמודדתם עם המבטים של החברים בבית ספר, השכנים?

"בהתחלה זה היה קשה. הסטיגמה של מסוממים נדבקה, אבל לאט לאט אתה מספר לחברה הקרובים מה היה שם. שלא היו סמים ולא משקאות חריפים. אבל נשאר בנו כתם. אין עשן בלי אש, ולא משנה שמה שכתבו ואמרו היה שקר אחד גדול. זה נשאר באוויר. תמיד ישאר מעלינו הספק".

ביום ראשון, כלומר למחרת, נסעו לבית החולים. יאיר שכב בטיפול נמרץ, עם חור בראש. הוריו כמובן היו לצידו. גליה ושרון ושאר החברים הגיעו. נכנסו לחדרו, ראו את יאיר החכרמן, האיש שמגניב את כולם, שעוזר, שוכב חסר אונים, מחובר לצינורות. ידעו שיאיר הולך ודועך להם. "ישבנו עם ההורים שלו. הם היו ממש בסדר, לא האשימו אותנו. בשלב מסוים קראו להם בדחיפות לבוא פנימה. הבנו שזה הסוף, כי המצב שלו לא יכול היה להשתפר. פשוט כבר לא היה לו מות. ההורים יצאו ואמרו שהכל נגמר".

שקט. עוד פעם העיניים בתוך הרצפה. קול שקט. בלי בכי. "הרגשנו ריקנות. שהלך משהו. לא סתם משהו, אלא משהו טוב. יקר. אחד שלא היה צריך ללכת מאיתנו. בהתחלה לא בכינו. אחרי שעה וחצי התחלנו לבכות. הגיעו חברים מהכתה וחברים שלו. כולם בכו והיתה היסטריה. הלכנו כולם לבית של אחד החברים והתחלנו להעלות זכרונות. סיפרנו עוד פעם לכולם על הרגעים האחרונים. ולאט לאט התחילו לעלות סיפורים על יאיר. איזה בחור נהדר הוא היה".

"אני זוכרת" אומרת שרון, שלמדה איתו באותה כתה, "שנסענו לטיול לאילת, הוא נפצע בראשו מאיזה סלע. ניגש אליו החובש עם מים ורצה לטבול לו את הראש במים שנועדו לשעת חירום. כשיאיר ראה שאלו מים לשעת חירום הוא אמר לחובש, 'עזוב זה בסדר, תשמור את המים האלו למישהו שבאמת יצטרך אותם. אני כבר אסתדר'. הוא דאג לאחרים, התחשב בזולת. תמיד אומרים את זה על מי שמת, אבל אצל יאיר זה היה ככה".

עוד סיפור. "באותו טיול לאחת הבנות נפל תיק במפל גבוה. היה כמעט בלתי אפשרי להגיע לשם. אבל יאיר הלך ובסוף, דרך סלעים וצוקים הגיע אל התיק". ויאיר מסתבר היה גם הרפתקן. הן לא זוכרות מקרים ספציפיים, אבל היו סיפורים שהוא אהב סכנות.

עכשיו, חוזרים למציאות. בית ספר. שיעורים. אבל הכל מתגמד. הכאב עדיין מפרפר חזק בלב. הן לא נפגשו עם יועצים פסיכולוגים למרות ששמעו שהיו בבית הספר. מנסות להתמודד לבד. רק הזמן יכסה לאט אבל בטוח את הכאב, ויטשטש את הזכרונות הטריים. "אתה נזכר ברחוב שהלכת איתו, או במקומות שישבת איתו בבית הספר. כל דבר מזכיר אותו. כל רגע מחכים בכיתה שיאיר יגיע ויכנס, אבל הוא לא יגיע. קשה לעכל את זה. הנה למשל השבוע איזה מורה אמר משהו על רובה, בלי קשר למה שקרה. אבל מיד עלתה לי בראש סיטואציה של יאיר, ורובה ואיך שהוא יורה בעצמו בראש ונופל. ויותר אתה כבר לא בשיעור. אני חושבת שהתקרבנו" מהרהרת בקול רם שרון. "כל החברים התקרבו עכשיו אחד לשני. כולנו מנסים לחזור לשיגרה. אומרים שיהיה בסדר, אבל יודעים שלא יהיה כסדר, וצריך לקבל את זה. זה לא דבר ששוכחים. זה דבר שמשנה את החיים מקצה לקצה".

עכשיו מדברים על דרך להנצחת זכרו של יאיר, שבהרף־עין של איבוד שפיות רגעי, ירה בעצמו. "חייבים לעשות משהו. לא יודעת מה, אבל אסור שהוא ישכח, חייבים להנציח את שמו" אומרת שרון.

גליה נזכרת שלפני כמה ימים קראה ספר ונתקלה במשפט פילוסופי שמקפל בתוכו למעשה את מה שהתרחש בערד. "אל תאמר לי זה לא יקרה, אמור לי זה גם יכול לקרות". גליה אומרת שאולי זה נשמע נדוש, אבל עכשיו המשפט הזה מקבל משמעות אחרת. "גם אני, עד היום אמרתי לי זה לא יקרה, אבל אחרי מה שקרה אי אפשר לדעת מתי ואיך זה יפול עליך".

ובדרך הביתה, מנגן הרדיו בשעת בוקר מוקדמת, את הביטלס. ג'ון לנון, שנורה לפני שמונה שנים, צורח "אושר הוא אקדח חם". בערד, הוא בטח יקבל משמעות אחרת. ■

יערת ואביבית ויצמן, האחיות הקטנות, ליד קברו של יאיר.

מתגרים בגורל

ביום ראשון האחרון, נקבצו עשרות מכרים וחברים בבית העלמין הקטן בערד. ימימת ויצמן, גמגת בת 42, הניחה על קבר בנה יאיר את בגדי העבודה הכחולים שהיו אהובים עליו. ומחתה דמעות.

האב יוסי ויצמן, מחסנאי בן 42 במפעלי ים המלח, חיבק את כתפי אשתו. את פניו עיטרו זיפי זקן בן שבוע. הוא נעץ מבט משמים בקבר. האחות הבכירה, יעלה, נתמכה בידי בעלת דני. שתי האחיות הצעירות, יערה, בת תשע וחצי ואביבית, בת שמונה, הסתובבו מאחורי הקהל, קולטות לא־קולטות את גודל האסון. המשפחה עמדה רגעים ארוכים אחר חום טקס גמר השבעה, בוהה בערימת העפר מתחתיה טמונה גופת בנם. אחר כך הלכו הביתה וצפו בצילומי וידאו, בהם נראה יאיר העליז ומלא החיים מפזז בשמחות משפחתיות.

"אקדח המזבלי נמצא ברשותי כבר 18 שנה", סיפר יוסי, יושב על קצה מיטתו של יאיר, בחדר חקטן מעוטר בפוסטרים וכרזות מפ"ם. "פעם עבדתי בעצמאי והסתובבתי הרבה בין שבטי הבדווים באיזור. נזקקתי לאקדח לבטחוני. אבל, מהרגע שהתחלתי לעבוד בים המלח, לא היה לי צורך בו, והוא היה נעול בקופסה בארון. התחמושת היתה מונחת במגירה מרוחקת, בנפרד. יאיר היה מודע לסכנות שבשימוש בנשק וסמכתי עליו. לא פעם ולא פעמיים הדגשתי בפניו את הסכנה הזו. מאז שהיה ילד קטן, הירבה להסתובב ולטייל איתי, ואף השתתף עימי מידי פעם בציד. אני לא מדבר כבר על זה, שיאיר השתתף במטווחים של המשמר האזרחי וכמתנדב במגן דוד אדום, הכיר היטב את קטלניותו של כלי הנשק. סמכתי עליו", אומר יוסי.

"המשפחה שלנו היא משפחה ממוצעת, חחית את המציאות בישראל", הוא מנסה להסביר את מניעי בנו שנקלע למשחק הקטלני. "האנשים חיים כאן במתח בטחוני, יומיומי, יותר מכל מדינה אחרת בעולם. הנוער שומע כל יום בחדשות שזה נהרג ואחר נפצע והוזר חלילה. זה מכניס אותם למתח, לאי שקט. במצב הבטחוני בארץ, כמעט לכל נער יש נגישות לנשק וזאת, לצערי, התוצאה. קח את הנתון הזה וצרף לו את הנסיבות בהם קרה המקרה, של חבורת בנים ובנות צעירים היוצרים גירוי סביבתי להוכחת גבריות, וקבל את המינון לאסון", הוא אומר.

"יאיר היה ילד חייכני, עם ראש גדול על הכתפיים", אמרה לאחר השבעה האם ימימה. "מגיל צעיר מאוד היה דמות דומיננטית בחברה, ודאג תמיד להיות במרכז העניינים. הוא היה גם ילד שובב שאהב להתנסות בכל. הוא שנא מרות ומסגרות, אך עם זאת היה נער טוב לב שעזר לכולם. שמחת הבית והמשפחה. אחרי מה שקרה, אני אומרת לכל אם שתיזהר, שזה יכול לקרות גם לילדים הטובים. שאף אחד לא יחשוב שלו זה לא יקרה. לא התסרנו דבר בחינוך של יאיר, ודמה לי שלא יכולנו לעשות משהו, על מנת למנוע את המכה הקשה הזאת", היא אומרת, מתקשה לנסח את הדברים בבהירות.

"תראה למשל את נושא תאונות הדרכים", אומר יוסי. "כל נהג בארץ מודע לסכנה בכבישים, אבל, כשהוא יושב מאחורי ההגה, הוא נוהג כמו משוגע. מחפש את סף הגורל. אומרים, לי זה לא יקרה. ככה זה גם עם הנשק ואולי זה מה שקרה לבן שלי. יודעים את הסכנה ומתעלמים ממנה. משחקים בגורל".

לאכול בחוץ

ויפה ים המים וטובים הדגים בחורף

סוף סוף בא החורף. הים החליף את גווניו. טמפרטורות המים ירדו. היו כמה סערות בריאות – ויש יותר דגים ברשת. ואם אתם רוצים לדעת מה נשמע ברשת, יש כמה כתובות לברר את העניין. אחת מהן אצל שאול הדייג, שהוא עכשיו יותר מסעדן מאשר דייג, אבל עדיין בעניינים של הים.

המסעדה של שאול הדייג נמצאת בבת־ים (רחוב הים 2), בחלק הצפוני של הטיילת. מיבנה חדש. הכל נקי ומבהיק. אזור המקררים שלו ניצב בתוך המסעדה ודרך דלתות הזכוכית שלו אתה יכול לראות חלק מן ההיצע – דגים מכל המינים, ביניהם לוקוס ענקי אותו פורסים לפרוסות, מטגנים ומגישים לך כ"סטייק לוקוס". אתה יושב בתוך המסעדה ורואה דרך השימשה הגדולה את הים הגדול.

אם אתה בא בשעה שאין לחץ, שאול יספר לך ברצון מה קורה עכשיו בים. קח איזה עראק עם מים קרים. זה משפר את השמיעה, ואת התיאבון. שלא תדאג, יחד עם העראק מביאים לשולחן מגש ענקי ועליו איזה תריסר צלחות עם המטאמים של המקום. תבחר מה שבא לך, אבל תשתדל שיהיו שם פרוסות ארוכות מטוגנות של קישוא. אלה מצויות על צלחת אחת עם פרוסות ארוכות מטוגנות של חציל. נראה כמעט אותו דבר. החציל נהדר גמור. אבל הקישוא – שגעון. משהו עדין ואמיתי. ואל תוותר על האלפלים הירוקים־חריפים שטוגנו בשמן, ולא על קליפות הלימון שבושלו ואחר־כך נכבשו, ולא על מעיכת החצילים שעורבבה עם עגבניות ושאר ירקות.

◆

כן, אז מה נשמע בים. יש דגים יש. קודם כל לוקוסים, שהם "לוקחים" את הסוור הכי טוב. יש אינתיאסים, שהם – כמו הלוקוסים – טובים מאוד לחריימי, אבל זולים יותר. עכשיו הזמן להסתלבט על הלוקוסים, מסביר שאול הדייג, מפני שבחודש ינואר הכמויות שמעלים הדייגים פוחתות והמחירים מתחילים לעלות.

ועכשיו, אחרי שירדו כבר גשמים, יש הרבה טוסארים, אומר שאול הדייג מתוך של קורת־רוח. וחסילונים גם כן יש בשפע. בקיץ, יסביר לך שאול, הדייגים שלנו מצליחים להוציא מעט חסילונים. השוק נשאר רעב. פעם היו פותרים את הבעייה בעזרת דייגים מצריים, שהיו מעבירים, בלב ים, את החסילונים שלהם לספינות הישראליות. בגלל האינתיפאדה ה"סחר־הימי" הזה הופסק, וכך, בקיץ האחרון, הגיע מחיר החסילונים (קריסטל) ל־50 שקל הקילו. עכשיו, עם השפע, ירד לכ־30 שקל. הקלאמרי באותו מצב. בקיץ קפצו המחירים עד 50 שקל הקילו. עכשיו הם נעים בין 10 ל־15 שקל.

ובדיוק ברגע שמזכירים את מחיר הקלאמרי מגיעה לשולחננו צלחת שטוחה גדולה ועליה ערימה של קלאמרי מחותך, בהיר־בהיר, עשוי עלא־כייפאק. ואחריו מופיעים החסילונים בחמאה ושום – גדולים, נקיים מגרגר החול האחרון, טעימים. וקשה להתאפק שלא לטבול את הפיתה הטרייה ברוטב הפיקנטי והריחני שבו הם שרויים.

או מה עוד נשמע בים? יש יותר דניסים, שהם קשי תפישה ברשת וכדרך כלל תופשים אותם בצלילה. כל צולל מיומן יכול להעלות 8־7 קילו, אבל זו עבודה קשה ביותר ורבים מבין העוסקים בזה לוקים באוזניהם. ויש, כמובן ברבוניים. וכמו שמתחילים לדבר עליהם, הם מגיעים לשולחננו כשהם עוטרים סביב־סביב, כמו זר חגיגי, רג פארידה מטוגן, מקושט בירקות, ולימונים ששוליהם שוננו בסכין. גם הפארידה וגם הברבוניים עשויים כמו שצריך. בקטע הזה מסביר שאול הדייג כי בהרבה מסעדות מגישים "בננות" ר"ג'דבירות" (שהם דגים נחותים־יחסית) כתחליף לסולטאן־איברהים, שהוא הברבונייה האמיתית. והסועד הממוצע, אללי, אינו מבדיל בין האמיתי לבין התחליף.

עוד כוס עראק ועוד סיפור. קפה שחור וקטן על השולחן. ים ירקרק־אפור וגדול מול העיניים. טובים הדגים בחורף ויפים גלי הים. שאלוהים רק יתן לנו תיאבון ובריאות.

מיבחר דגים אצל שאול בבת־ים. מכל שמעלה חרשת (צילום: שמואל רחמני).

קונכיות ביבשה

פעם היתה שם מסעדה שקראו לה "פונדו". עדיין מגישים בה פונדו, אבל עכשיו קוראים לה "פרננדל" (רחוב אבן־גבירול 129, ת"א). פעם היתה זו מסעדה כברת־עיצוב, אפלולית משהו. היום, לאחר מהפך דקורטיבי מוחלט, היא בהירה, קלילת גוונים, נושמת בחיוך מתרצה. "פרננדל" שייכת לקבוצת המסעדות המומלצות שמעבר לממוצע. התפריט שלה מגוון, מעניין, אינו ניתן להגדרה ברורה וחד־משמעית.

"פרננדל" בצהריים היא בעיקרה מסעדה עיסקית, עם תפריט מיוחד לארוחה אקונומית ומכאן סוג האוכלוסייה – אנשי צווארון לבן העובדים בסביבה ונזקקים לארוחת צהריים שיש בה "קצת יותר" ועדיין משאירה אותם במסגרת תקציבית מתקבלת על הכיס. בפחות מ־20 שקלים אתה יכול "לבנות" לך שם ארוחת צהריים מכובדת, הכוללת ירק ממולא כלשהו או סלטים מהבר, מנה עיקרית ומנת קינוח.

בערב "פרננדל" היא מסעדה "רצינית" יותר בה כורכים סעודה ובילוי. אז, כמובן, גם המחירים אחרים. בערב אפשר לפתוח ארוחה בביצי שליו עשויות ברוטב חרדל (9 שקלים), בחסילונים מוקרמים בגבינת פרמזן (18 שקלים), וזו רק תחילת הרשימה.

מכאן ניתן לעבור למנות־הביניים (15 שקלים) שכולן על בסיס של קונכיית בצק עלים ממולאה על פי מיטב דמיונו של הטבח. קונכיית הבצק נראית בדיוק, בצורתה ובגודלה, כמו קונכיית ים. ההבדל הוא שאת זו של "פרננדל" אתה יכול ללעוס ולבלוע בהנאה.

בתפריט מופיעות הקונכיות למיניהן בשם "פינכה". יש פינכת־האיכר, אותה ממלאים בלבבות ארטישוק ופיסות של בשר פסטרמה; ויש פינכת־המלח, אותה מלאים בתרד וכבד־אווז. קונכיות אלו ואחרות טובלות ברוטב בשמל מעושר. נסה אחת מהן, ואם הובב פירות־ים אתה, אל תוותר על קלאמרי שלם המחזיק בתוכו פטריות, חסילונים, שקדים, צימוקים ועוד.

אחרי־כן עוברים לבשרים ולדגים. ההמלצה שלנו: אומצת פילה בקר רוסיני – נתח יפה וטוב, מכוסה בפיסות דקות של כבד אווז, עם רוטב מצויין שיש בו פטריות ויין פורטו. וזהי המנה היקרה ביותר בתפריט. מחירה 35 שקלים.

בערבי החורף ניתן להזמין פונדו גבינה או בשר בשמונה צורות שונות. המחיר לסועד נע בין 20 ל־27 שקלים. מנות הקינוח אף הן ברמה גבוהה – החל ממוס השוקולד, דרך מיקפא השקדים וכלה בדבלים השורות ביין חם. מי שאוהב שטרודל תפוחים חם יקבל אותו עם רוטב וניל וגלידה, כשהוא מכוסה בקצפת. את כל מה שהזכרנו ניתן לקבל גם בצהריים, שלא במסגרת מחירי העיסקה.

"פרננדל" פתוחה לארוחות צהריים וערב כל ימות השבוע. סגורה בשבת בצהריים. מכבדים בה כרטיסי אשראי של ויזה וישראכרט.

מאו"ל

ורק הנסיך נשאר צפרדע

מאת יהודית חנוך

מעצבים אוהבים אותם, שמים אותם בכל תצוגת אופנה, לא רק הגדולים, גם יצרנים מליגה ב' של רובע הבגדים באיזור כלבו שלום. בגדי הערב.

בשבועות הקרובים נראה אותם בחלונות הראווה, נוצצים ומבריקים, מחכים לנשפי חנוכה וסוף השנה האזרחית ושאר שמחות גרנדיוזיות. בגדי הערב של חורף 89' מזכירים את הבגדים של סינדרלה. בגדים של חלומות, של נשפים שלובשים בהם טפטה מרשרשת וקטיפה רכה. בגדים שברגע אחד יעשו את השינוי הגדול ויהפכו ברווזה מצוייה ליפהפית הערב. ומי יודע, אולי יגיע למקום גם נסיך ויהיה לסיפור סוף טוב.

איפה לובשים אצלנו את כל בגדי הערב האלה? מלבד אירועים נוצצים אחדים בפילהרמונית ובהילטון, ערבי החורף המקומיים הם אפורים וחסרי ברק. בתיאטרון, אפילו בבכורות, עדיין מככבים הסוודרים, מקסימום שמלות וחליפות צמר. בדיסקוטקים לובשים ג'ינס, גם במסיבות ובנשפים לא מתלבשים מי יודע מה, חושבים יותר על זה שבגב חשוף יהיה קר מאשר על הזוהר.

הנוצצים והמבריקים נראים בעיקר בשמחות משפחתיות, בחתונות ובבר־מצוות. כשיש חגיגה במשפחה מורידים את היד מהלב ומהכיס, והופכים את החלום לקטיפה וברוקאר וזהב וכסף, מפרקים כסף בלי חשבון על בגד לערב אחד שמגשים את כל החלומות.

אחרי עשור של טשטוש בין בגדי יום לערב, התחילו בחורף שעבר שוב להפריד ביניהם. זה לא רק עניין של אופנה, אלא גם קטע סוציולוגי. לאט לאט חוזרים לסגנון החיים של שנות החמישים, כשהחוקים של מה שלובשים בכל מקום היו ברורים וקבועים. אז היו בגדים שונים ליום ולעבודה, ואחרים לערבים. כשיצאו בערב, התכוננו לאירוע, כמו לחגיגה. גברים לא יכלו להיכנס למסעדה בלי מקטורן ונשים לבשו את השמלה הכי יפה לערב בתיאטרון.

עכשיו זה חוזר, עם השמרנות והרומנטיקה. בחו"ל, אנשים שוב מתלבשים בחגיגיות כשהם יוצאים בערב. בתיאטרון בלונדון ובניו־יורק עוד רואים ג'ינס וסווטשירטים, אבל לאופרה כבר מתלבשים כמו לנשף, וגם לערבים פחות רשמיים לובשים בגדי ערב.

לא רק הדור שעוד זוכר את שנות החמישים משקיע שוב בבגדי ערב. גם אנשים צעירים קלטו את הכיף של להתלבש לקראת אירוע, הבינו שלשנות דקורציה זה כמו להתחפש ולהיכנס למצב רוח שונה. מעצבי־האופנה, נאחזו בשינוי הזה ומדגישים את הקטע של בגדי הערב. החזירו חצאיות ארוכות ומחושפים, אריגים מרשרשים ורקמות נוצצות. הבגדים של איב סאן לוראן, קארל לגרפלד וכריסטיאן לקרואה, שמיועדים לערב בארמון של הרוטשילדים וגם הולכים לשם, מקרינים על כל תעשית האופנה. יש הרבה יותר בגדים נוצצים והדורים, גם בבגדים שכולם יכולים לקנות.

בגדי הערב החדשים הם הרבה שחור, בקטיפה שחזרה למרכז האופנה, בטפטה משיית ומרשרשת, בתחרה סקסית שמכסה את הפלג העליון של הגוף, אבל גם בצמר ובסריגים, שמקושטים ברקמות של דיסקיות פלסטיק קטנות ונוצצות. משלבים חופשי־חופשי, סטודטיבי וזוהר. אפודת צמר שחורה הולכת עם חצאית משי. מכנסיים רחבים שחורים, עם מקטורן קטיפה. את השחור מאירים החורף בצבעים צועקים – ורוד־פוקסיה, כחול רגניות, ירוק אזמרגד, ארום עגבניה.

שחור הוא יפה, אבל בערב, צבעים עליזים הסמוכים לפנים מתאימים יותר. גם לבן ושנהב מככבים בערב, בחולצות סאטן מבהיקות שהולכות עם חליפות שחורות. זהב וכסף עדיין מנצנצים על הבגדים, ברקמות אבל גם במהדורות יותר זולות שמשחזרות את המראה הבארוקי העשיר, באותיות זהב וכסף שמודפסות על חזית שלסוויט שירט עממי. נסיכת האופנה, שמתאימה לכל אירוע היא שוב השמלה הקטנה השחורה, עם כתפיים חשופות, או רכוסה עד לצוואר, מקטיפה ועד סריג, מוארת בתכשיטים גדולים ומבריקים, מזהב או מכסף. ■

מימין – ורוד שמתניף לפנים והולך טוב עם שחור (מונדי)
במרכז – השחורה הקטנה, חושפת כתפיים, עדיין במרכז העניינים (יהודה דור)
משמאל – סגול ושחור, על טפטה מבהיקה וצמודה (עודד פרוביזור)

שיכורים

משהו:
תוקם מיד ממשלת אחדות לאומית בלי המפלגות הגדולות!

קטע אינסטלטורי חדש

יום סחוף תנועה מעורבלת בעיר גדולה. עקריבית נברוטי מקפץ אל הטלפון ומתקתק עליו את מספר האינסטלטור. תפוס. האיש פולט אנחת יאוש יללנית, ומעביר לנודניק. חלל החדר מתמלא בקירקורי החייגן האוטומטי ובצלילי תפוס גורמי־צרבת. מישהו כרירה סמוכה מתאבד ורש. פתאום אות פנוי.

"הלו", צווח האיש, "הלו".

"הלו". נשמע קול בוטח מרמקול הטלפון.

– זה האינסטלטור?

– כן. בבקשה?

– מה שלומך?

– תודה.

– יש לי בעיה. אולי אתה יכול לעזור לי?

– (שקט לאות שיש אישור להמשיך).

– הצינור־כמו־חבל, כאילו, של הטוש במקלחת שלי הלך.

– זה לא בעייה. תחליף.

– ניסיתי. לא הלך לי. קניתי צינור ארוך מדי.

– אין דבר כזה. זה קל, אתה יכול. יש בתוך השקית הוראות.

– אני לא בשביל דברים כאלה. אין לי מפתח שוודי.

– לא צריך, אפשר ביד. זה בסדר, אל תדאג, אתה מסוגל בקלות.

– אתה לא יכול לבוא?

– קשה לי בזמן הקרוב.

– מתי אתה יכול?

– תן לי לראות. עוד חודש, חודש וחצי אולי.

– טוב, בוא נקבע.

– למה מה קרה, מי מת? יותר טוב תצלצל עוד חודש ונראה.

– ואז אולי לא תוכל?

– מה אני אגיד לך? יכול להיות שלא. נסה עוד פעם־פעמיים לתקן בעצמך. יש גם קורסים של משרד העבודה שמכשירים אותך תוך שלושה חודשים בלבד.

– השתגעת? אני לא יכול לחכות שלושה חודשים.

– אני לא חושב שאוכל לבוא לפני זה.

– מה אתה עושה כל היום?

– אתה רואה מה. אני עונה לטלפונים. צריך להסביר לאנשים שאני לא אוכל לבוא.

– למה אתה לא הולך אל האנשים האלה?

– אי אפשר, אין לי רגע זמן. אנשים מצלצלים, צריך לענות באריכות.

– זה נשמע נורא.

– לא מתים מזה. יש אנשים טובים שמוותרים לי, ומנסים להסתדר בעצמם.

– אתה יודע מה? אני באמת אעשה עוד מאמץ ואתקן בעצמי.

– תודה רבה, תודה. הצלת אותי. לפני שאתה סוגר תן לי את הכתובת שלך, אשלח לך מתנה לחגים. זו המדיניות שלנו לגבי קליינטים טובים.

– עזוב, לא צריך... תגיד, זה המצב אצל כל האינסטלטורים?

– יותר גרוע. יש לי חברים אינסטלטורים שעשו מנוי והם משלמים לאנשים בשכונות שלמות סכום חודשי קבוע כדי שלא יקראו להם לתיקונים.

קטע קטן על האנשים שלא כותבים עליהם

קטע קטן־קטן על הגיבורים שלא מזכירים. על האנשים היפים והכואבים ביישובי קו העימות והספר. חלוצים, המכונים משום מה מתנחלים, כינוי מבדיל משונה. קטע קטן עליהם, אלה שלא משמיעים ולא מצלמים לנו כלום על חייהם במאבק יומם ובשמירת לילם. כלום על מושבותיהם, גבורותיהם, זעקותיהם.

•

עוד קטע קטן־קטן על האנשים היקרים, זהב החברה, שלא שומעים עליהם, על הסוהרים נמיתקי הכליאה. אנשים שלקחו על עצמם, על גבם ועל כאב ראשם לעשות למען עם ישראל, זאת אומרת למעני ולמען אהובי באופן אישי, את מה שכמעט אף אחד לא מסוגל לעשות בילתם. קטע קטנטן עליהם, שלא שומעים עליהם ולא ישמעו עליהם, על מצוקותיהם, מאבקיהם, קשייהם, ייאושם, גדולתם, התכווצויות הבטן שלהם וחריקות השיניים שלהם. קטע קטן־קטן עליהם.

•

וקטע קטן־קטן על הערבים שאנחנו לא יודעים עליהם כלום, כי רוצים שלא נרע. על הערבים השוחרים שלום, מבועתי אימת רצח. על הערבים שרוצים להמשיך לעבוד עם היהודים אוהם, ומתחמקים אל מקומות עבודתם תוך כיסוי מספר מכוניותיהם בשקית ניילון שחור. קטע קטן־קטן.

לא לקח הרבה מקום, נכון?

פינת השלולית

מאחורי דלת אדומה חיה נסיכה שאף אחד לא יכול להיות שווה את האור הקורן ממנה. בייחוד לא צפרדעים.

ידעה הנסיכה את כללי חיי הנסיכות, ונענתה לנסיכים שביקשו את קירבתה בכל ליכם הנסיכי והמשעמם.

שיעמם לה. היא ניסתה, באמת ניסתה, אבל השיעמום אכל אותה, ואז היא פנתה אל הצפרדעים.

יפה ומלאכית היא בוססה בין הצפרדעים שאתם פשוט לא מתארים לעצמכם כמה מכוערים קרים וחלקלקים הם יכולים להיות.

צפרדע אחד היה אחר. וכמה ימים ושעות שהיו להם יחד יצרו די אושר לחיים שלמים בשלולית. טוב בשבילו שהוא חי בשלולית, אבל מה על הנסיכה? כן, מה על הנסיכה?

זה לא סיפור צורק, זה סיפור אהבה.

כל עמודי הפוליטיקה בקיצור

ואחרי התייעצויות אין ספור קרא אליו הרצוג את בוש, והטיל עליו להקים את הממשלה הבאה.

מאיר עוזיאל

שנאת אחים

(המשך מעמוד 8)

עליה הרבה טיפות משלו. האברך – כפי שנתברר לי אחר כך – הוא מן הפעילים בחצר חסידית ידועה.

ועוד תופעה המעידה על אווירת הפחד השוררת בעולם החרדי: רבים מסרבים לדבר עם אדם מבחוץ. אלה שהסכימו להיפגש ולשוחח עימי ביקשו, רובם ככולם, לעתים ממש התחננו, שלא להביא דברים בשמם. "אל תגרום לי צרות", היה נוסח חוזר ונשנה. אני מכיר את הציבור הזה שנים הרבה ולא ידועה לי תקופה שהפחד היה בה רב ותקיף אנשים רבים כל כך כמו בימים אלה. הכוונה מופעלת גם פנימה. הפחד הוא מפני רדיפה ואלימות. האמת היא, שיותר משהאלימות קיימת – היא מאיימת.

בנו של בעל הבית, בקונדיטוריה הצמודה למסעדת גדליץ בשכונת גאולה, בית ועד לחרדים מכל הזרמים.

הדברים באים מלמעלה. מה שנאמר ונלחש למעלה עובר מפה לאוזן במהירות הקל. ניתן לחוש בהשפעה המאגית של אדמו"רים וראשי ישיבות – שיש להם היום סמכות גדולה לאין־שיעור מזו של רבנים – בכל הנוגע ליחס החיובי או השלילי אל הזולת. אם, למשל, האדמו"ר מסלונים בירושלים נהג הפעם בנייטראליות כלפי הניצים במחנות החרדים ואף אמר לחסידיו שיצביעו בעד רשימה חרדית (להוציא ש"ס) כרצונם – דיבורם של בני־הישיבה שלו מתון משל בני־ישיבות של גור מזה ושל בעלז מזה.

דוגמה אחרת: עוד בטרם התפרסמו בעתונות החרדית דברי האדמו"ר מבוסטון במועצת גדולי התורה של "אגודת ישראל" ודברי הרב עובדיה יוסף לאנשי ש"ס בדבר הליכה עם הליכוד ולא עם המערך ("המות אמר מערך, אך הרגש נטה לליכוד, וזה מה שהכריע"), נפלטו אמרות אלה מפי תלמידי ישיבות ויהודי "עמך". זה היה האות שצריך לתמוך בליכוד. ואם הרגש נוטה לליכוד – ממילא הוא מופנה נגד המערך והשמאל. בעצם, אין צורך לכוון את היחס השלילי העמוק כלפי השמאל, שאצל רבים במחנות החרדים הוא ממילא בבחינת "מוקצה מחמת מיאוס".

יש ראשי ישיבות ורבנים המודאגים מהיחס הזה. הם חוששים מפני קרע מוחלט בין החרדים לבין השמאל. "מרובר בציבור גדול, אולי הוא רוב בקרב החילונים, שיש לו שורשים עמוקים בארץ והשפעה רבה על הנעשה בה", אמר לי מנהל ישיבה ליטאית. "מה גם", הוסיף, "שאין לדעת מה יילד יום. אנחנו עוד עלולים לשלם מחיר יקר על שריפת הגשרים". אחד המקורבים לאדמו"ר מבעלז הביע דעה דומה. אבל דברים אלה – ספק אם הם מגיעים להמוני החרדים, וכמידה שמגיעים ספק גדול יותר אם הם משפיעים.

לא מעטים ביהדות החרדית חשים לאחר הבחירות במצב של "וגילו ברעדה". גיל – בשל ההישג החשוב שבהגברת כוחה של היהדות החרדית; רעדה – מפני העמקת השנאה הפנימית בין המחנות ומפני הגברת השיסוי בציבור החרדי מצד הציבור החילוני. "כאשר בידי נציגי החרדים למחנותיהם יהיו יותר עמדות־כוח, תקציבים ושטחי־פעולה – הקנאה עלולה להיות גדולה יותר והמחלוקת – עמוקה יותר. והקנאה מולידה שנאה", מביע אחד הרבנים את חששותיו. "זה כלפי פנים. וכלפי החילונים – אפשר שמפריזים אצלנו בהסתערות על הכל בבת אחת. זה רק מרגיז ומעורר יצרים אצלם".

התלהטות היצרים במחנות החרדים יוצרת חששות נוספים. אחד מהם נוגע לתנועת החזרה בתשובה. המחלוקות הפנימיות – סבורים לא־מעטים – עלולות אולי לעצור את תהליך החוזרים בתשובה "משום שהסכסוכים המכוערים והמעכירים את האווירה בתוכנו נראים ומורגשים גם בחוץ".

החוזרים בתשובה, שבצעדיהם הראשונים נתקבלו בחשדנות, מהווים היום נכס חשוב. הם חוללו שינוי ביהדות החרדית. הם קירבו חרדים להכרת העולם שמחוצה להם בלי לחיות בתוכו. הם – ויותר מהם העולים שבאו מארצות אנגלו־סכסיות, בעיקר ארה"ב – הביאו אל משכנות החרדים הרבה תיחכום והרבה שיטות פעולה המקובלות בעולם החילוני המודרני.

"אנו נהנים היום מיתרון לעומת החילונים", אמרה לי אישיות בולטת ביהדות החרדית. "החילונים אולי יודעים עלינו משהו, אבל לא מכירים אותנו. כמה חילונים באים אלינו? גם אלה שבאים – דרך ראייתם היא כשל תיירים. הם רואים בנו אנשים זרים, מוזרים, משונים, תמהוניים, בטלנים, מפגרים, משהו מעולם אחר. אבל אנחנו מכירים אותם היום מכל צדדיהם. לא מהעתונים ולא משמועות ורכילויות. הרבה יידע הביאו לנו החוזרים בתשובה. לרבים בתוכנו יש קשרים הדוקים עם חילונים. אנחנו מבקרים אצלם, באים אליהם, מופיעים בחוגים ובמוסדות שלהם. זה יתרון עצום. זה נותן לנו אפשרות לשנות את שיטות הפעולה שלנו ולהתאימן יותר למציאות כדי להרחיב את השפעתנו ולהגדיל את כוחנו. חלקו של אדם כמו ר' אורי זוהר בהצלחת ש"ס – אדיר ממש. הוא השתמש בטכניקה של החילונים כדי לקרב אנשים לא דתיים לחוגים חרדיים ותורניים ולהצביע עבורם".

•

אך חרף מחלוקות אידיאולוגיות חריפות ושנאות עמוקות, ומעבר להן, יש עניינים שלגביהם מאוחד העולם החרדי ברובו המכריע. החרדים רואים בהם נכסי־צאן־ברזל ומוכנים להיאבק למענם כאיש אחד.

ראש וראשון להם – שמירה על מיבצר הישיבות ועל הלומדים בהן (כלומר, פטור מהשירות בצה"ל). מתנגדים וחסידים וספרדים רואים בכך עיקר־העיקרים. הם מתפארים בגידול מספר הישיבות ותלמידיהן ב־40 השנים האחרונות. היום אין כמעט רחוב ושכונה בירושלים ובבני ברק ללא ישיבה, או כולל. יש איזורים שבהם מצויות שלוש־ארבע ישיבות, אם לא למעלה מזה, ברחוב אחד, או עשר וחמש־עשרה ישיבות בשכונה אחת. ברחבי הארץ אין עיר, עיירה ומושבה ללא ישיבה אחת לפחות.

"בעזרת ה' יש פריצה גדולה ופריסה רחבה", מתהדרים ראשי־ישיבות ואנשי־ציבור. ואמנם, אם בשנת 1948 היו בארץ לא יותר מחמישים ישיבות – מספרן ביום כבר למעלה מ־600. הן מתחלקות באופן שווה בין ליטאים, חסידים וספרדים. מספר תלמידי הישיבות (מגיל 14 ומעלה) – יותר מ־40 אלף. הגידול השנתי הוא ב־1300־1500, ומשנת 1994 יתווספו מדי שנה לפחות 2000 תלמידים. זאת, תודות לילודה הגבוהה אצל החרדים (ממוצע של 4.7 ילדים למשפחה לעומת 1.3 אצל החילונים). מובן מאליו כי בצמוד לריבוי מספר בני הישיבות גדל מספר הפטורים משירות בצה"ל.

עניין שני: חיזוק מוסדות החינוך החרדי לענפיהם ולצורותיהם. מוסדות אלה הם מיבצרים רוחניים, אך המנהיגים החרדים מודים שהם גם כוחניים. "מי שמתחנך בהם יחזק בבחירות בעתיד את מחנות החרדים". שלא כבעבר, החרדים מכל המחנות אינם מסתפקים היום רק במוסדות החינוך הקיימים, אף לא בתוספת תקציבים הניתנים ממקורות ובשמות שונים ומשונים.

העניין השלישי הוא תכליתי. בזמן האחרון חל שינוי מהותי בתפיסתם של רוב המנהיגים הרוחניים והפוליטיים בעולם החרדי. הם מייחסים חשיבות רבה לתכלית כפשוטה. מכאן התביעות הנחרצות שיפקידו בידיהם נציגיהם משרדים כלכליים־חברתיים דוגמת בינוי ושיכון, עבודה ורווחה, מפעל הפיס ועוד. השיכון נראה בעיני הציבור החרדי כדבר ראשון במעלה. "בניית בתים בשביל זוגות צעירים שיקימו משפחות היא יותר חשובה אפילו מחוקים", אומר ההיסטוריון החרדי ר' יעקב גליס, שרוב שנותיו היה פעיל ב"אגודת ישראל" והיום הוא משקיף מן הצד.

ביטוי מוחשי לעמדה זו נותן ר' דוד נחמן בלוי, נכדו של הרב משה בלוי, שהיה מנהיג "אגודת ישראל" במשך יובל שנים. בניגוד לסבו המתנגד ולבנו התומך ברב שך (למגינת לבו) שייך בלוי למחנה החסידים, תוקף בחריפות את הרב שך ורואה בהתנהגותו "עוון שאין תמור ממנו". אך למרות זאת הוא שותף לדעתם של עסקנים מה"אגודה" ו"דגל התורה" בדבר "העוול המשווע שנגרם עד היום לצעירים חרדים בענייני דיור". האיש, בן 55, מפקח בחינוך העצמאי, מכיר את הבעייה אישית כאב ל־15 בנים ובנות וסבא ל־50 נכדים ונכדות, "כן ירבו, בעזרת השם". הוא אומר: "הציבור שלנו משווע לדיור – אם בהשכרה ואם ברכישה". והפוליטיקאים יודו כי בנוסף לכך שמשרד השיכון יפתור בעיות מציקות לציבור שלהם הוא יכול לשמש אבן שואבת לקולות רבים בעתיד.

בימים אלה כבר נערכים דיונים פנימיים מוקדמים בנושא השיכון, ובהם נבחנת גם הצעה לפיה ייקבעו הקדימויות לבניית שיכונים ורמת העזרה הממשלתית למשתכנים לפי מספר הנפשות במשפחה. והרי אצל החרדים כולם, ללא הבדל מחנה ועדה, הילודה גבוהה. נכון, יש בעייה: גם במיגזר הערבי הילודה גבוהה. האם ערבים כיהודים ייהנו מהעדיפויות? אנשי־ציבור חרדים מתחמקים מתשובה. "יש דרכים לטיפול נאות בעניין, ואין להרבות דיבור על כך", אמרה לי אישיות חרדית. "מצאנו סידור להבטחת הכנסה לבני־ישיבות נשואים ואבות לילדים באמצעות גורמים ממשלתיים אחרים, ולא דרך הביטוח הלאומי. בעזרת השם נמצא גם בעניין זה דרך נכונה".

יש עוד כמה דברים יסודיים שלגביהם יש "קונסנסוס חרדי", משותפים למחנה החרדי ברובו, בניגוד למפד"ל, וכמובן מימר, והצד השווה בהם מתבטא בפסוק אחד: התקרבות למדינה, אך לא הזדהות עימה. התקרבות – משמע: השתתפות ממשית יותר בממשלה ובקואליציה. אי־הזדהות – משמע: הכנסת איננה סמכות עליונה. יום העצמאות איננו חג מן הבחינה הדתית (ולכן, תפילת "הלל" אינה כלולה בתפילת אותו יום). הנפת דגל המדינה היא רשות ולא חובה. ומובן מאליו – הלימוד בישיבה דוחה שירות בצה"ל גם בימי מלחמה.

ניתן לסכם את הדברים בפסוק אחר: לאחר הבחירות קיימת בציבור החרדי תחושה של יתר עוצמה – והיא גם מעוררת יצרים, שהבולט בהם הוא יצר השנאה פנימה וחוצה.

"הרבה יידע על החילונים הביאו לנו החוזרים בתשובה. זה נותן לנו אפשרות לשנות את שיטות הפעולה שלנו ולהתאימן יותר למציאות".

לוי יצחק הירושלמי

חיים ואוהבים

כאשר המציאות חזקה מן המודעות או: במצב הנוכחי

כמעט התפתיתי לפתוח את הקטע הזה במשפט כמו: "אף אחת מן העתונאיות הבכירות ומפי־קות הטלוויזיה האמריקנית לא נראתה כבתדמותה של פיי ראנוויי, המפיקה הזוהרת מרשת שידור". מי שהיה נקלע בטעות לכנס שנערך לפני מספר ימים במשכנות שאננים בירושלים היה חושב כי יש לו כאן עניין עם קבוצת מורות". כן, אבל המשפט המתחכם הזה, גבירתי, הוא לא לעניין, מפני שאת הולכת עכשיו לספר על אירוע הראוי להערכה וברגע שאת מכניסה לעסק את פיי ראנוויי – את נסטייל הלא נכון.

אז מוטב להתחיל אחרת.

אם הרוח ששרתה בדיאלוג שהתקיים בין עתונאיות בכירות מארה"ב לבין עתונאיות בכירות ישראליות ב"משכנות שאננים" בירושלים היא אינדיקציה למצב הכללי השורר כיום במקצוע זה – הרי נראה כי עברנו את השלב בו נסתיימו הקיטורים על קיפוח ודחיקת רגליים.

מסמינרים וכנסים של עתונאיות בארץ ובעולם לא נעדרות אף פעם טענות ותלונות על חוסר שוויון. הפעם – כמעט לא היו. כמאמר כמה מן המשתתפות, עתונאיות המכסות קונפליקטים מקומיים ובינלאומיים ובעלות עמדות ניהול בכירות במדיה: הבעיה של אי־שוויון כבר אינה מורגשת. אם "עשית את זה" ואת מנים – מעריכים אותך לפי ההישגים שלך ואת שווה להם. את עסוקה בכיסוי הנושא ולא בזכויותיך. נוצרת רעות עם האנשים שאת יוצאת עמם לעבוד, וזו מכסה על הבדלי המינים.

בין עשר העתונאיות שהוזמנו מחו"ל לדיאלוג ולסיור בישראל (על ידי פרוייקט אינטרצ'יינג ומכון ירושלים לחקר ישראל), ניתן היה למצוא, בין היתר, את בוני אנג'לו, ראש סניף ניו־יורק של שבועון החדשות "טיים", לורל שקלפורד, בעלת טור בעמוד "דעות" של ה"לואיוויל קוריר ז'ורנל", סנדרה חברמן, עורכת־בפועל של ה"טנסי אן", קרולין וויו, מנהלת תחנת טלוויזיה של CBS בסאן־פרנציסקו (מבין 850 תחנות טלוויזיה מסחריות בארה"ב, רק 15 מנוהלות בידי נשים"), ועוד מפיקות בכירות של רשתות טלוויזיה. לגבי עתונאיות אלה, המלה "קיפוח" כבר אינה קיימת. מיקומן העכשווי בסמוך לצמרת נראה בעיניהן טבעי לחלוטין, והן איזכרו בסלחנות את שלבי קידומן. ואם עדיין בכל זאת דל מספרן של הנשים בעמדות בכירות של עריכה וניהול – יש להניח כי במשך 10־20 השנה הבאות יתוקן הפער.

מה שאפיין את הדיאלוג וגם את אופי המשתתפות ואת יציאתן מן הגטו של עיסוק בנושאים נשיים מסורתיים בתקשורת של בית־משפחה – והדבר נראה בעיניהן מובן מאליו. תמר גולן (מ"מעריב", שהוזמנה לכנס מפאריס) עוסקת בכיסוי אירועים בינלאומיים באירופה ובאפריקה, ברברה גוטיריץ אחראית על מחלקת הביצוע בתחנת ABC במיאמי, יעל חן עורכת את יומן "השבוע" בליל שבת בטלוויזיה הישראלית – כולן נשמעו כשייכות לדור אשר לא ידע את קשיי הקידום בעבר של הנשים בתקשורת. והיה טוב להיווכח שעלינו כיתה.

לורל שקלפורד מלואיוויל הודתה: "הגעתי למעמדי גם תודות לפמיניזם, ואני פמיניסטית, אלא שיותר איני נוטה לכתוב על ענייני נשים. אבל כאשר דנים בישיבת המערכת בנושאים כמו ענישת אנסים והיתר ההפלות – אני מנסה לשכנע את חברי לטפל בנושאים הללו. אין הם בהכרח הנושאים 'שלי'". בוני אנג'לו מ"טיים" ציינה את ההתקדמות הרבה של נשים בכיסוי חדשות ועיצובן (ראה כיסוי מערכת הבחירות בארה"ב). סוף־סוף לוקחים אותנו ברצינות, סיכמה.

אבל הנה באה יעל חן הישראלית וכמעט הפכה את הקערה על פיה. אל סדנת הדיון "נשים בתפקידי ניהול במדיה" היא הגיעה הישר מן המאבקים שהיתה נאלצת לערוך, יחד עם חבריה בטלוויזיה, נגד מגבלות השידור שהטילה ההנהלה על כיסוי העוידה הפלשתינית באלז'יר. יעל חן כבשה את הקהל בסערה, כמו שאומרים, בדבריה הבוטים: "במחלקת החדשות עובדים אצלנו 65 איש, מהם ארבע נשים. במשך 15 שנות עבודתי בטלוויזיה המצב אינו משתנה. הצטרפו אלינו רק 5–6 איש כך שנכנסנו למין סטגנאציה. כמעט בלתי אפשרי להגיע אצלנו לעמדה סמכותית. המערכת נשלטת על ידי גברים, קיימת פוליטיזציה, ואפשרות הקידום שלנו כמעט אינה קיימת".

קריאות מן הקהל: אז מדוע אינך נלחמת?

יעל חן משיבה באירוניה: "המכשול העיקרי שלי אינו היותי אשה, אלא הרפוטאציה הפוליטית שלי הרודפת אחרי כבר שנים".

בטון קרבי המשיכה חן לרתק בכנותה: "למרות שהייתי רוצה לקדם ענייני נשים לשורה הראשונה של הריווח ב'יומן' – זה בלתי אפשרי במצב הנוכחי בארץ. כשאני מתכננת את ה'יומן' אני נותנת עדיפות לנושא הפוליטי, לנושא הבטחוני (ובקושי מוצאת מקום לנושא חברתי. הנושא הראשון במעלה בעינינו הוא כיום המאבק על הדמוקרטיה, ועלינו לדווח על כך ביושר ובאומץ. אני מצטערת, אך מעמד האשה הוא לא הכי חשוב עתה, המציאות הישראלית חזקה מן המודעות שלנו. כאשר עלי להילחם כל השבוע על זכותי לפרסם חומר על הנושא הפלשתיני – בסוף השבוע אין לי כוח לנושא הנשי. בעבורי, זה עיסוק של מותרות".

יעל חן, עורכת חדשות בטלוויזיה הישראלית (בצילום עם חיים יבין; צילום רחמים ישראלי). הנושא הנשי – מותרות.

האין בכך משום הפניית גב לנשים מצידה של מי שכבר כבשה לעצמה מעמד?

"לא. אני מורגלת בטיעון הנ"ל אבל אני חושבת ביושר על הנושא. שלא כאחרות איני רואה שזה ייפתר בהדרגה במרוצת עשר שנים. תחילה עלינו לפתור את הבעיות החברתיות הגדולות שלנו".

•

בצד הדיאלוג ערכו המשתתפות סיורים בארץ, נפגשו עם אישים מכל גווני הקשת הפוליטית. את קולט אביטל, השגרירה החדשה היוצאת לפורטוגל, פגשו לצהריים ביום עבודתה האחרון בירושלים.

בין המשתתפות עמדה להיות כלולה גם ברברה כהן מוואשינגטון, מפיקת תוכנית היוקרה "פגוש את העתונות" ב־CBS, אלא שברגע האחרון נאלצה לוותר על הנסיעה: כאשר שמעה על הכוונה למזג את תוכניתה עם תוכנית הבוקר הגדולה של CBS ביום א', היא נשארה כדי להילחם על מעמדה. ואין כאן כל אלמנט פמיניסטי. פשוט – קריירה.

מראה הסבתא

גם מורל החיקוי של נשות ארה"ב היא הגברת הראשונה שלהם, ואם השפעת אורח החיים האמריקני על אורח החיים הישראלי תמשיך להיות כפי שהיא כיום (דהיינו חזקה עד חזקה מאוד) – יש להניח שימים קשים מצפים ליצרני צבעי שיער, למנתחים פלאסטיים ולמעצבי אופנה עילית.

ברברה בוש (בצילום של אי.פי.): לא מנסה להיראות צעירה ולא נלחמת בגיל.

מאידך עשוייה דוגמתה של ברברה בוש, רעיית הנשיא הנבחר באמריקה, לחזק את יציבות חיי המשפחה, להאריך את משך חיי הנישואים ולהנחית מכה על תדמיתה של "האשה החדשה", זו בעלת הקריירה העצמאית והלוחמת לשוויון.

ברברה בוש, אשה נשואה במישרה מלאה מזה 43 שנה, אינה טורחת להצעיר את מראה פניה הקמוטים ואינה לוחמת בעובדה שהיא נראית קשישה מבעלה ב־20 שנה. היא גילתה כי באמצעים אחרים ניתן להיות מאושרת וכי מראה צעיר ושיער צבוע אינם ערובה להרמוניה משפחתית. מתכון האושר שלה הוא אי־התערבות בענייני הבעל, וטיפוח החלקה שלה. משהו סטייל תקופה אחרת, טרום 1960, הידועה בארה"ב כ"עשור האשה" או כ"מהפכה הנשית".

ברברה בוש המפוזרת סביבה נינוחות לא תיטע נחיתות באף אשה בעלת מראה ביתי על גבול ההזנחה העצמית. את הקמטים שלה היא הרוויחה ביושר, ואני מצפה יום־יום למאמר החושפני הראשון שלה שישתף את הקוראים בפרטי תלאות חייה. אני מצפה מעתה כי התואר "פרצוף של סבתא" לא יהיה יותר תואר גנאי, כי נשים לא תתביישנה להיראות כמו האמא של הבעל. הרי אם כל זה עבר יפה אצל הגברת הראשונה של האומה האמריקנית – למה שזה לא יעבור גם בשביל האחרות.

או הסגנון החדש יהיה, ודאי – אל תתערבי במה שאינו בתחום שלך, והתחום הוא מה שהיה התחום של הסבתא שלך: הבית והילדים והנכדים. והעיקר – היי נינוחה ואל תרוצי אחרי קריירה וכן הלאה. ואשר להופעה החיצונית: לבשי בגדים תכליתיים, לא יקרים, הקרישי לאיפור היומי חצי דקה, אל תבזבזי זמן וממון על צביעת שיער השיבה שלך. במקום זה: היי חברה של בעלך. איזו נ, באמת. כאן לא ניתנת הרצאה רבת היקף ואוניברסלית על הדרכים לשיפור חיי הנישואים. כאן מדובר בהשלכות חיי הגברת הראשונה על חייהן של הגברת זילברברג או כהן מתל־אביב.

תמר אדיר

אסטרולוגיה

כנסת ישראל – דיוקן אסטרולוגי

ממשלות מתחלפות זו בזו. כל ממשלה יש לה האיפיונים שלה, ואין האחת דומה לקודמתה. ממשלה עולה וממשלה יורדת – אך הכנסת לעולם נשארת. לכנסת, כמו לכל מוסד או גוף ציבורי (וכמו לכל מדינה) – אופי משלה, הנקבע על פי תאריך ושעת "לידתה". למרות שקיימת בה תחלופת אנשים מתמדת, היא תשמור על אופיה הבסיסי והייחודי כל עוד תמשיך תתקיים. מבחינה אסטרולוגית, ניתן להתייחס למפת "לידתה" של הכנסת (קרי: הקמתה) כאל הורוסקופ אישיותו של אדם פרטי. רציתי לנתח את הורוסקופ הכנסת, אך כדי לא לחטוא בחוסר אובייקטיביות מסרתי את תאריך הקמתה לאסטרולוגית אחרת מבלי לגלות לה מי ה"רמות" שמסתתרת מאחורי התאריך. את הערותיה אני מביאה כאן:

"טיפוס מסכן מלא קונפליקטים פנימיים. סובל מפיצול אישיות, כאילו צד אחד שבתוכו מתנגד לצד השני... כאילו יד ימין נאבקת בשמאל. הוא בעל אוריינטציה חברתית חזקה ויוצא מכליו כדי לשאת חן, מנסה להיות בסדר, לעמוד בהתחייבויותיו ולעשות מה שצריך. למרבה הצער, הוא לא תמיד מצליח משום שסדר ואחריות אינם החלק החזק ביותר באופיו. הם חלק מהצגה גדולה שנועדה להרשים את הזולת. יתכן שמדי פעם הוא 'מתלבש' על נושא זה או אחר באחריות או במסירות פנאטית, אך לגבי נושאים אחרים המלהיבים אותו פחות הוא מסוגל לפרוק עול לחלוטין.

"במהותו הוא 'בנוי' למתן שרות; אבל במקום להשלים עם עובדה זו, הוא מפתח עליונות מוסרית מזויפת שלפעמים גובלת בקנאות ובהתנהגות אינפנטילית. הוא נמצא ב'אגו טריפ' מתמיד ומבקר ומשמיץ אחרים בלי הרף, בטענה שטובת הזולת לנגד עיניו. הוא גם מלא כרימון אידיאלים אנושיים נשגבים, אך למעשה, האדם כפרט, רגשותיו ודעותיו – לא מעניינים אותו. הוא מוקסם מרעיון הצדק, האבירות והאחווה – בתנאי שאחרים יממשו אותם. הוא תומך נלהב בעקרונות הדמוקרטיה – בתנאי שכולם יעשו מה שהוא רוצה.

"הצרה היא שהוא עצמו אינו יודע מה הוא רוצה! כתוצאה מכך, הוא אינו זוכה לחיבה ולהערכה שהוא זקוק להן. עם כל התודעה החברתית שלו, הוא אינו יודע להסתדר עם חברה, ומעדיף לדבר, לא להקשיב. יש לו 'פה גדול' ואוי למי שמרגיז אותו. הוא נהנה מעצם הוויכחנות וזקוק לקהל שיהנה משנינותו. לפרקים הוא עלול לגלוש לאלימות מילולית של ממש.

"שורש בעייתו של ה'איש' – בבית הוריו. האווירה בבית – עכורה. ההורים במצב קשה, אם מבחינה כלכלית ואם מבחינת מתחים ומריבות. הם מפעילים עליו לחץ משום שיש להם ציפיות גבוהות ממנו. מצד שני – הם לא כל כך אוהבים ומעריכים אותו.

"יתכן שהאלימות הפנימית והמילולית שבעל המפה האסטרולוגית הזו לוקה בה, מקורה באווירה האלימה בבית הוריו. יש לו אב אינטליגנטי אבל קיצוני, פנאטי ואנטי־דמוקרטי, העושה תמיד את רצונו, מבלי להתחשב בחוקי הבית ובצרכי שאר בני המשפחה. האם, לעומת זאת, שונה לחלוטין: היא סגורה, עצורה ומדוכאת, ומזרימה את כל כוחותיה למאבק הקיומי. משום כך היא גם נוקשה, ביקורתית וממורמרת, ומתקשה להעניק אהבה. יתכן שההורים התגרשו, או שהתחוללה טרגדיה כבית. מכל מקום, אולי בגלל היחסים הקשים עם האם, ניכר אצל בעל המפה עיוות ביחסו לנשים – חרדה או כעס כלפי המין הנשי בכלל והפגנת שוביניזם גברי מובהק. על כן יש לו בעייה חמורה עם שותפויות בכלל ועם נישואים בפרט. הוא מאשים ומבקר, בועט ומתפרפר, צועק ודורש. אין פלא שהוא אינו מצליח לממש את האידיאל השיתופי שלו. נשואיו יסתיימו בפרידה. האיש אינו מסוגל לקיים שום קשר לאורך זמן.

"לא מן הנמנע שבעל המפה התפרסם באיזשהו אופן – אך לא בהכרח לטובה. בפרסום שלו דבק שמץ של שערוריה (האם הוא עוסק בעבודה ציבורית כל שהיא?). אם כן, חבל, כי יש לו מעוף ואינטליגנציה ואפילו רצון טוב; אך תכונות אלה כמעט אינן ניכרות בהתנהגותו. הוא עסוק מדי בעצמו, בפנטזיות שלו, במלחמותיו הקטנות ובנסיונות הסרק שלו לשאת חן בדרכים הלא נכונות. התוצאה: דחייה חברתית, אויבים גלויים וסמויים ושערוריות מזיקות.

"למעשה, גם בעניין זה בא לידי ביטוי הפיצול האישיותי שלו שכבר הוזכר. מצד אחד יש בו אינטליגנציה, מעוף רעיוני ורגישות מחשבתית, אך מצד שני הוא לוקה באטימות אידאולוגית ובמוגבלות רגשית. יש להניח שלפרקים מתפרצים אצלו ניצוצות של גאוניות ושל מעשים טובים; אולם בטווח הרחוק ובסה"כ של חייו והתנהגותו הבין־אישית גוברת האטימות והורסת את שמו הטוב ואת מסלול הצלחותיו.

"חבל על האיש הזה! דווקא יש לו פוטנציאל. הייתי מציעה לו לפנות בדחיפות לטיפול פסיכולוגי. אולי עוד אפשר להציל אצלו משהו..."

עד כאן דברי האסטרולוגית על הדיוקן המצטייר מתוך מפת "לידתה" של הכנסת. השמטתי מתוך הניתוח נושאים מספר (כמו נטיותיו הרומנטיות והתייחסותו המינית של ה"ילוד", יחסו לילדיו, ענייני פרנסה וכדומה).

כמו כן, לא מקובלת עלי המלצתה בדבר טיפול פסיכולוגי לבעל המפה, שכן לדעתי "הוא" קשור ל"הוריו" בטבורו, וכל עוד תשרור אווירת מצוקה, אלימות, ביקורת, שרדה ופנאטיות בבית "הוריו מולידיו" – כאלה יהיו גם פניו.

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 25 בנובמבר ל־1 בדצמבר

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
יש לכם הרבה מה לומר, אבל עכשיו חשוב יותר לדעת להקשיב; רסנו נטיה להתפרץ לדברי אחרים, או לשנות את הנושא. בתחום הרומנטי, נסו לא ללחוץ יותר מדי. אין זו תקופה טובה לעסקות פיננסיות.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם נוטים עכשיו להתייאש בעניין פרוייקט מסויים בעבודה, אך אם תפגינו אופטימיות תוכלו להרשים את הממונים עליכם. בעיה משפחתית עלולה להעסיק אתכם השבוע. ביחסים קרובים כדאי להיות יותר גלויים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
הרומנטיקה פורחת עכשיו, אך נסו להימנע מאנשים המבזבזים את זמנכם ומפעילויות חברתיות שחוקות. בתחום העבודה, אל תאיצו בפרוייקט מסויים – הקפידו על יסודיות והקדישו לכך תשומת לב מיוחדת.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע תתקשו להשיג התקדמות בפרוייקטים מסויימים. נטיה לוכחנות עלולה להעכיר על מפגשים חברתיים. לעומת זאת, בני משפחה יסבו לכם אושר. אתם עשויים לקבל עצה חשובה הקשורה בטיפול בילדים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
ייתכן שתוטעו השבוע בשל דבר־מה שמישהו יאמר לכם; התקשורת לקויה עכשיו, ואתם עלולים להבין דברים בצורה שגויה. בתחום הקריירה, הישמרו מפני שיפוט מוטעה. עניין משפחתי ייפתר בצורה טובה.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
אף שתוכלו להשתכר עכשיו יפה בעבודה, אין זה זמן טוב למעורבות פיננסית בעניינים חדשים. לא כל מה שתשמעו בימים אלה נכון – מישהו פועל מאחורי הקלעים. הקשר בין בני־זוג הולך ומעמיק.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע תצטרכו לנהוג טאקט ביחסיכם עם חברים ועם שותפים. הימנעו ממריבות בענייני כספים. בתחום הקריירה מושגת בימים אלה התקדמות יפה. במישור החברתי אתם בולטים מאוד ומותירים רושם חזק.

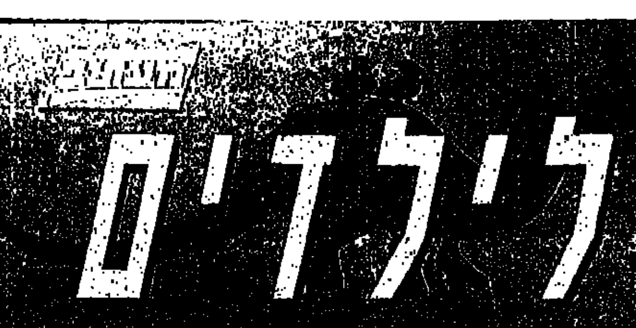
סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
ייתכן שאתם מתאמצים יותר מדי לפתור בעיה אישית שלכם; מוטב להניח לה לפי שעה – הפתרון יבוא מאליו. זה זמן טוב לפעילויות בחיק המשפחה, אך בשיחות עם הממונים עליכם תצטרכו לנהוג בזהירות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
התחום החברתי יסב לכם בימים אלה הנאה רבה, אך אחד מחבריכם עלול להיות מיטרד. בערבים אתם נוטים להיות חסרי מנוחה. נסו למצוא פורקן יצירתי למרצכם הרב. התמקדו בביצוע משימות שדחיתם.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בתחום העסקים צפויה עכשיו התקדמות, למרות בעיות מסויימות. יהיה עליכם לשמור על אורח רוח בינתיים. ידיד נוטה בימים אלה להסתבכות. זמן זמן טוב להשקעות בנדל"ן ולביצוע שיפוצים בבית.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
הקסם האישי שלכם וחופן אתכם למסמר המסיבה, אך מישהו שתדברו איתו ינסה להתחמק מתשובה ישירה; נסו לקרוא בין השורות. בין שותפים שוררת עכשיו הרמוניה. זה זמן טוב לביקור אצל קרובי משפחה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
לא מומלץ עכשיו לנסות לגייס כספים – אנשים שתיצרו איתם קשר עלולים לא לקיים הבטחות. הקפידו השבוע להיענות להזמנות לאירועים ושימו דגש מיוחד על הלבוש. אתם מיטיבים לבטא את דעותיכם עכשיו.

25 בנובמבר 1988 ט"ז בכסלו תשמ"ט גליון 363

עריכה בת דורה בר עריכה וראפיה חוה עילם.

בֵּית הַחֲלוֹמוֹת

יְלָדִים רַבִּים חוֹלְמִים לָגוּר בְּבַיִת כְּמוֹ בָּאַגָּדוֹת, בּוֹ הַגַּמָּדִים הַטּוֹבִים עוֹשִׂים כָּל מְלָאכָה. אֲבָל רַק מְעַטִּים זוֹכְרִים אֶת חֲלוֹמוֹת הַיַּלְדוּת כְּשֶׁמִּתְבַּגְּרִים וִיכוֹלִים לְהַגְשִׁים אוֹתָם. אַחַד הַמְּעַטִּים הָיָה אִישׁ שֶׁהָיָה בְּאִי וַנְקוּבֶר, לֹא הַרְחֵק מִן הָעִיר הַקְּנָדִית בְּשֵׁם זֶה, לְחוֹף הָאוֹקְיָנוֹס הַשָּׁקֵט. בָּאִי הַיָּפֶה, שֶׁאֵלָיו מַגִּיעִים בְּמַעְבֹּרֶת, יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה מְקוֹמוֹת שָׁוִים בִּקּוּר: הָעִיר וִיקְטוֹרְיָה וְ"גַנֵּי בּוּצֶ'רְט" הֵם הַמְּפֻרְסָמִים בְּיוֹתֵר. אֲבָל לִילָדִים הֲכִי כְּדַאי לְבַקֵּר בְּ"אֲתַר קוֹטֶג' הָאַגָּדוֹת", ESTATE FABLE COTTAGE.

בְּפַארְק יָרֹק, בֵּין עֵצִים גְּבוֹהִים, מִדְשָׁאוֹת וּשְׁלַל פְּרָחִים, בָּנָה אִישׁ עָשִׁיר שֶׁשְּׁמוֹ הָאָרִיס בַּיִת כְּמוֹ הַבָּתִּים הַמְּצֻיָּרִים בְּסִפְרֵי אַגָּדוֹת וּבְסִרְטֵי וָולְט דִּיסְנִי. בַּיִת נָמוּךְ, עִם גַּגּוֹת וּפְתָחִים מְעֻגָּלִים, בְּדִיּוּק בְּמִדּוֹת שֶׁצָּרִיךְ אָדָם מְבֻגָּר כְּדֵי לְהִתְנוֹעֵעַ, בְּלִי דְּלָתוֹת וְתִקְרוֹת גְּבוֹהוֹת. לְאֹרֶךְ הַשְּׁבִילִים עוֹבְרִים הַמְבַקְּרִים בַּאֲתָרִים שֶׁסֻּדְּרוּ לְפִי נוֹשְׂאִים מֵאַגָּדוֹת הַיְּלָדִים – שִׁלְגִּיָּה וְשִׁבְעַת הַגַּמָּדִים, כִּפָּה אֲדֻמָּה וְעוֹד. גַּמָּדִים עֲשׂוּיִים עֵץ מַפְעִילִים כְּלֵי־עֲבוֹדָה שׁוֹנִים בְּכָל הָאֲתָרִים – מִשְׁאָבוֹת, מַסְגֵּרִיָּה, נַגָּרִיָּה, עֲבוֹדוֹת־בִּנְיָן וְעוֹד.

מַר הָאָרִיס בָּנָה אֶת הַכֹּל בְּמוֹ יָדָיו וּבְהַתְחָלָה הִתְכַּוֵּן רַק לָגוּר עִם מִשְׁפַּחְתּוֹ בַּמָּקוֹם הַחֲלוֹמִי, הַנִּשְׁקָף עַל הָאוֹקְיָנוֹס. אֲבָל עַד מְהֵרָה הֵחֵלּוּ הַשְּׁכֵנִים לְבַקֵּשׁ רְשׁוּת לְבַקֵּר, אַחַר־כָּךְ הֵבִיאוּ קְרוֹבִים וִידִידִים. גַּם רָשׁוּיוֹת הַתַּיָּרוּת בָּאִי בִּקְּשׁוּ לִפְתֹּחַ אֶת הַמָּקוֹם לִפְנֵי הֲמוֹנֵי הַתַּיָּרִים הַפּוֹקְדִים אֶת "גַּנֵּי בּוּצֶ'רְט" הַשּׁוֹכְנִים רַק עֶשֶׂר דַּקּוֹת נְסִיעָה מִ"קּוֹטֶג' הָאַגָּדוֹת". מַר הָאָרִיס נֶעֱנָה לַבַּקָּשׁוֹת, אֲבָל כְּשֶׁרָאָה שֶׁאָבְדָה לוֹ הַפְּרָטִיּוּת, עָבַר לָגוּר בְּמָקוֹם אַחֵר וְהָאֲתָר נִשְׁאַר פָּתוּחַ רַק לְתַיָּרִים.

כָּתְבָה וְצִלְּמָה: תְּהִלָּה

נסך עם מורקה, אחת הפינות באתר

בזוקה, מחליפה צורה

הבזוקה הכמעט נצחית משנה את פניה. דורות רבים גדלו על המסטיק המצחיק עם בזוקה ג'ו וחבורתו ועם אותן בדיחות ועתידות, שגם אם לא מאמינים להן, הם עושים משהו. 30 שנה מלאו לבזוקה בארץ.

לרגל האירוע החליטה חברת "עלית", המייצרת את המסטיק בארץ, לחדש סוף סוף את הבדיחות, שליוו כל כך הרבה ילדים ומבוגרים. גם העתידות, התוורות על עצמן (כמה כבר אפשר לשמוע שצפויה לנו הצלחה) עומדות לפנות את מקומן ל"הידעת?".

הידעת, כי יש פרפרים בעלי חוש־טעם כה חד, עד שהם מצליחים לגלות תמיסת סוכר דלילה ביותר: תמיסה של כפית סוכר באמבט מלא מים!!

ולסיום איך אפשר בלי בדיחות בזוקה חדשה: "הצילו".

"מוטי נפלת לבור הביוב הזה?".

"לא רק סללו את הכביש סביבי".

אז שתהיה לכולנו בזוקה נעימה.

עופר פטרסבורג

וחבורתו BAZOOKA JOE

אוי ואבוי...

הידעת? שעוני־הכיס הראשונים היו כה גדולים וכבדים, עד שמשרת מיוחד היה חייב לשאת אותם בכל אשר ילך אדונם!

מְנוֹרָה מַמְזֶרִית

מְנוֹרַת־רְחוֹב בְּיִשּׁוּב קָרוֹב שֶׁבְּסְקוֹטְלַנְד "נוֹקֶמֶת" בְּאֶזְרָחִים בִּלְתִּי־רְצוּיִים. מִסְתַּבֵּר, שֶׁעַמּוּד הַמְּנוֹרָה נוֹשֵׂא מִטְעָן חַשְׁמַלִּי לֹא־גָּדוֹל, וְהַדָּבָר גּוֹרֵם לְתוֹפָעוֹת "מְעַנְיְנוֹת" בְּמְיֻחָד. בְּדֶרֶךְ זוֹ גָּרְמָה הַמְּנוֹרָה הֶלֶם לִשְׁלֹשָׁה כְּלָבִים שֶׁנִּגְּשׁוּ וְהֵרִימוּ אֶת הָרֶגֶל לְיָדָהּ", הִיא גַּם גָּרְמָה לְכֶלֶב אַחֵר לְהִתְפָּרֵץ בְּזַעַם כְּנֶגֶד גְּבִירְתּוֹ וְלִנְשֹׁךְ אוֹתָהּ, וּלְבַסּוֹף – הַמְּנוֹרָה אַף הִבְרִיחָה שׁוֹטֵר־חוֹקֵר שֶׁהִתְקָרֵב אֶל הָעַמּוּד וְסָבַל כְּתוֹצָאָה מַכָּה וְזַעֲזוּעַ קָשֶׁה...

רוֹנִי לֶרְנֶר

עתידנות

דַּבֵּר אֶל הַטֶּלֶפוֹן

אִם תִּרְצֶה לְטַלְפֵּן בֶּעָתִיד לְחָבֵר שֶׁלְּךָ לֹא יִהְיֶה צֹרֶךְ שֶׁתְּחַיֵּג אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן שֶׁלּוֹ בְּעַצְמְךָ. יוֹתֵר מִזֶּה – אֲפִלּוּ לֹא תִּצְטָרֵךְ לוֹמַר אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן שֶׁלּוֹ. בְּעֶצֶם, כָּל מָה שֶׁתִּצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת הוּא לוֹמַר לַטֶּלֶפוֹן, בְּדִבּוּר, אֶת שְׁמוֹ הַמָּלֵא שֶׁל חֲבֵרְךָ. הַטֶּלֶפוֹן כְּבָר יַעֲשֶׂה אֶת כָּל הַשְּׁאָר – יִמְצָא אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן הַמַּתְאִים, יְחַיֵּג אוֹתוֹ בִּשְׁבִילְךָ וְיוֹדִיעַ לְךָ אִם הַטֶּלֶפוֹן בָּעֵבֶר הַשֵּׁנִי מְצַלְצֵל אוֹ שֶׁהוּא תָּפוּס וְכוּ'. כָּל שִׂיחָה טֶלֶפוֹנִית תּוּכַל לְהִתְבַּצֵּעַ עַל־יְדֵי דִּבּוּר אֶל הַטֶּלֶפוֹן.

הַטֶּלֶפוֹן הַמֻּפְלָא הַזֶּה יִתְאַפְשֵׁר הוֹדוֹת לְמַעֲרֶכֶת מְיֻחֶדֶת לִקְלִיטַת דִּבּוּר שֶׁתִּהְיֶה מֻתְקֶנֶת בְּתוֹךְ הַטֶּלֶפוֹן וְהוֹדוֹת לִמְחַשֵּׁב מְשֻׁכְלָל מְאֹד שֶׁיֻּתְקַן גַּם הוּא בְּתוֹךְ הַטֶּלֶפוֹן. מַעֲרֶכֶת קְלִיטַת הַדִּבּוּר "תִּשְׁמַע" אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הַדּוֹבֵר אֶל הַטֶּלֶפוֹן וְתַעֲבִיר אֶת הַנְּתוּנִים שֶׁהֻעַבְרוּ בְּדִבּוּר, אֶל הַמַּחְשֵׁב. הַמַּחְשֵׁב, עַל פִּי הַנְּתוּנִים שֶׁקִּבֵּל, יְאַתֵּר אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן וִיחַיֵּג.

וְאוּלָם הַשִּׂיחָה הַטֶּלֶפוֹנִית כְּשֶׁלְּעַצְמָהּ לֹא תִּהְיֶה הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁיּוּכַל הַטֶּלֶפוֹן הַמֻּפְלָא הַזֶּה לְבַצֵּעַ עַל־יְדֵי פְּנִיָּה אֵלָיו בְּדִבּוּר. אֶפְשָׁר יִהְיֶה לְהוֹרוֹת לוֹ, בְּדִבּוּר, לְהִתְקַשֵּׁר לְמִישֶׁהוּ בְּשָׁעָה מְסֻיֶּמֶת וּלְהוֹדִיעַ לָנוּ עַל בִּצּוּעַ הַהִתְקַשְּׁרוּת זְמַן־מָה לִפְנֵי־כֵן. נוּכַל לְבַקֵּשׁ מִן הַטֶּלֶפוֹן, מַמָּשׁ כְּמוֹ פִּיּוֹ, לְאַפְשֵׁר לָנוּ שִׂיחָה בְּלִי צֹרֶךְ בְּשִׁמּוּשׁ בַּיָּד לְהַחֲזָקַת הַשְּׁפוֹפֶרֶת וְאָז יִבָּקַע הַקּוֹל הַמַּגִּיעַ מִן הַטֶּלֶפוֹן מֵרַמְקוֹל הַמָּצוּי בְּתוֹךְ הַטֶּלֶפוֹן וְשֶׁאֶת קוֹלוֹ נוּכַל לִשְׁמֹעַ, אִם נִרְצֶה, גַּם עַד לְמֶרְחָק שֶׁל עֲשָׂרָה מְטָרִים. נוּכַל גַּם לְהוֹרוֹת לַטֶּלֶפוֹן לְהַנְמִיךְ אוֹ לְהַגְבִּיהַּ אֶת עָצְמַת הָרַמְקוֹל, תּוֹךְ כְּדֵי שִׂיחָה. נוּכַל גַּם לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהִתְקַשֵּׁר לְמִישֶׁהוּ וּלְהוֹדִיעַ לָנוּ רַק לְאַחַר שֶׁעָנוּ מִן הַצַּד הַשֵּׁנִי.

הַטֶּלֶפוֹן הַמַּדְהִים הַזֶּה יִהְיֶה, קָרוֹב לְוַדַּאי, בְּשִׁמּוּשׁ כְּבָר תּוֹךְ חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת. אֲנִי בָּטוּחַ שֶׁאַתֶּם תִּתְרַגְּלוּ אֵלָיו מַהֵר מִשֶּׁאַתֶּם חוֹשְׁבִים וַאֲנִי כְּבָר רוֹאֶה אֶת הַחִיּוּךְ הַמְּשַׁעֲשֵׁעַ הַמָּרוּחַ עַל פְּנֵיכֶם כְּשֶׁתִּזָּכְרוּ כֵּיצַד הָיָה עֲלֵיכֶם לְחַיֵּג פַּעַם בְּמוֹ יְדֵיכֶם אֶת מִסְפַּר הַטֶּלֶפוֹן הַמְבֻקָּשׁ.

יורם אורעד

לוחץ לי

לְדוֹרִית הַקְּטַנָּה

אַתְּ כְּבָר בְּכִתָּה ה' וַעֲדַיִן מַרְטִיבָה לִפְעָמִים בַּלֵּילוֹת. אַתְּ כּוֹתֶבֶת שֶׁהַנּוֹשֵׂא מַפְרִיעַ לָךְ מְאֹד וְאַתְּ נִמְנַעַת מִטִּיּוּלִים אֲרֻכִּים וּמִלִּינָה מִחוּץ לַבַּיִת. בְּגִילֵךְ הַרְטָבָה אֵינָהּ דָּבָר רָגִיל וְיֵשׁ לְטַפֵּל בָּהּ בְּעֶזְרַת מֻמְחֶה. פְּנִי לְיוֹעֶצֶת בֵּית־הַסֵּפֶר וּבַקְּשִׁי אוֹתָהּ כִּי תַּפְנֶה אוֹתָךְ לִפְסִיכוֹלוֹג בְּבֵית־הַסֵּפֶר, אוֹ בַּקְּשִׁי מֵהַהוֹרִים כִּי יַפְנוּ אוֹתָךְ לְיוֹעֵץ פְּסִיכוֹלוֹגִי בְּאֹפֶן פְּרָטִי. הַיּוֹם קַיָּמִים גַּם אֶמְצָעֵי־עֵזֶר לִגְמִילָה כְּמוֹ סָדִין חַשְׁמַלִּי אֵלָיו תַּגִּיעִי דֶּרֶךְ פְּסִיכוֹלוֹג. וְיָפֶה שָׁעָה אַחַת קֹדֶם!

לִבְנוֹת הַסַּקְרָנִיּוֹת

אַתֶּן שׁוֹאֲלוֹת אוֹתִי כֵּיצַד בָּאִים יְלָדִים לָעוֹלָם וְאֵין זֶה הַמָּקוֹם לַעֲנוֹת לִשְׁאֵלָה זוֹ. יֶשְׁנָם סְפָרִים הָעוֹסְקִים בַּנּוֹשֵׂא, כְּמוֹ "תִּינוֹק בָּא לָעוֹלָם" שֶׁתּוּכְלוּ לִשְׁאֹל אוֹתָם בְּסִפְרִיּוֹת. כְּמוֹ־כֵן פְּנוּ אֶל אֲחוֹת בֵּית־הַסֵּפֶר וּבַקְּשׁוּ מִמֶּנָּה הֶסְבֵּר וְהַדְרָכָה – הִיא תִּשְׂמַח לַעֲזֹר לָכֶן.

שָׂרָה שַׁי

מַלְכֹּדֶת לְתִיקָנִים

מִי מֵאִתָּנוּ אֵינוֹ מְפַחֵד, נִגְעָל, שׂוֹנֵא תִּיקָנִים (ג'וּקִים)?

עַד הַיּוֹם הֵם הִצְלִיחוּ לַעֲמֹד בִּפְנֵי כָּל אֶמְצָעִי שֶׁהֻמְצָא לְהַשְׁמִיד אוֹתָם. אוּלָם אוֹסְטְרָלִי בְּשֵׁם גְּרֶג נוֹרִיס הִמְצִיא מַלְכֹּדֶת אֶלֶקְטְרוֹנִית חֲדָשָׁה וְהוּא טוֹעֵן, כִּי אַף תִּיקָן לֹא יֵצֵא מִמֶּנָּה חַי.

זוֹ קֻפְסָה שְׁטוּחָה הַמְּכִילָה טַבְלִית מָזוֹן לְמָשֹׁךְ אֶת הַחֶרֶק פְּנִימָה. כַּאֲשֶׁר הוּא נִכְנָס לַקֻּפְסָה, נוֹגְעִים הַחִישָׁנִים שֶׁלּוֹ, אֵלּוּ שְׁנֵי "הַחוּטִים" הַיּוֹצְאִים מֵרֹאשׁוֹ, בְּלוּחִית מַתֶּכֶת אַחַת וְהָרַגְלַיִם שֶׁלּוֹ בַּשְּׁנִיָּה וְכָךְ נִסְגָּר מַעְגָּל חַשְׁמַלִּי הַהוֹרֵג אוֹתוֹ.

הַמְצָאָה שֶׁל הַמַּלְכֹּדֶת אָרְכָה 5 שָׁנִים וּמַדְּעָנִים מֵאוּנִיבֶרְסִיטַת קְוִינְסְלַנְד שֶׁבְּאוֹסְטְרַלְיָה בָּדְקוּ אוֹתָהּ וְאִשְּׁרוּ שֶׁהִיא יְעִילָה וְגַם אֵינָהּ מְסֻכֶּנֶת לִבְנֵי אָדָם.

נוֹרִיס, הֵקִים חֶבְרָה לְיִצּוּר הַמַּלְכּוֹדוֹת, אֲשֶׁר כִּי הוּא מִתְכַּוֵּן לְשַׁוֵּק אֶת הַמְצָאָתוֹ בְּכָל הָעוֹלָם וְהַצָּבָא הָאֲמֵרִיקָאִי כְּבָר מִתְעַנְיֵן בִּקְנִיָּה.

רָחֵל שַׁי

סָאפוֹ קוֹסֶמֶת שֶׁל צְלִילִים

מִי שֶׁאוֹהֵב אֶת הַזַּמֶּרֶת עָפְרָה חָזָה בְּוַדַּאי יֹאהַב גַּם אֶת סָאפוֹ. שְׁתֵּיהֶן דּוֹמוֹת הֵן בַּשִּׁירָה, וְהֵן עַל הַבָּמָה.

סָאפוֹ שֶׁהִיא יְלִידַת מָרוֹקוֹ הִגִּיעָה לְצָרְפַת בְּגִיל 15 וְהַיּוֹם נֶחְשֶׁבֶת לְאַחַת מְזַמָּרוֹת שִׁירֵי עַם מֵהַטּוֹבוֹת בָּעוֹלָם, וּבְצָרְפַת לְטוֹבָה בְּיוֹתֵר.

לְסָאפוֹ בְּתִזְמָרְתָּהּ שִׁבְעָה נַגָּנִים שֶׁהֵם מוּזִיקָאִים מְעֻלִּים, כָּל נַגָּן הוּא אָמָּן עַל כַּמָּה כֵּלִים וְכָל הַשִּׁבְעָה בְּיַחַד עִם סָאפוֹ מַצְלִיחִים לְהַלְהִיב אֶת הַשּׁוֹמְעִים עַד כְּדֵי קְפִיצָה מִכִּסְאוֹתֵיהֶם.

סָאפוֹ שָׁרָה בְּחָמֵשׁ שָׂפוֹת: צָרְפָתִית, עֲרָבִית, סְפָרַדִּית, אַנְגְּלִית וְעִבְרִית.

כְּשֶׁהַנַּגָּנִים לְבוּשִׁים בִּבְגָדִים סְפָּגוֹנִיִּים שֶׁל כָּל עַם שֶׁהַשִּׁיר מִשְׁתַּיֵּךְ אֵלָיו, הֵם יוֹצְרִים קַרְנָבָל נִפְלָא שֶׁל מוּזִיקָה בֵּינְלְאֻמִּית.

לְהוֹפָעָתָהּ שֶׁל סָאפוֹ עַל הַבָּמָה אֶפְשָׁר לָתֵת תֵּאוּרִים שׁוֹנִים: זַמֶּרֶת דִּיסְקוֹ, רוֹק עֲמָמִי, מַה שֶׁיְּלָדִים וְנֹעַר וּמְבֻגָּרִים כָּל כָּךְ אוֹהֲבִים, אוֹ הַהַצָּגָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל סָאפוֹ עִם שִׁבְעַת הַקּוֹסְמִים.

כִּי בֶּאֱמֶת מִי שֶׁרָאָה וְשָׁמַע אֶת שְׁמוֹנַת הַמֻּפְלָאִים מֻבְטָח לוֹ שֶׁרֹאשׁוֹ יִסְתַּחְרֵר מֵהַכִּשּׁוּף הַזֶּה.

סָאפוֹ הִיא אִישִׁיּוּת רַב־גּוֹנִית, הִיא לֹא רַק זַמֶּרֶת, הִיא גַּם מַלְחִינָה, מְעַבֶּדֶת וַאֲפִלּוּ סוֹפֶרֶת. סִפְרָהּ הָאַחֲרוֹן "הֵם הֶעֱדִיפוּ אֶת הַיָּרֵחַ" זָכָה לְהַצְלָחָה גְּדוֹלָה בְּצָרְפַת. וְלֹא דַּי בְּזֹאת, הֲרֵי שֶׁהִיא גַּם מְדִינָאִית וְעָזְרָה רַבּוֹת בַּבְּחִירוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת לִנְשִׂיאוּת בִּנְאוּמִים מַלְהִיבִים לְטוֹבַת הַנָּשִׂיא מִיטֶרָן וְתָפְסָה כּוֹתָרוֹת עֲנָק בְּעִתּוֹנוּת וּבְטֶלֶוִיזְיָה.

הַיּוֹם לְסָאפוֹ יֵשׁ שֵׁם בֵּינְלְאֻמִּי. הִיא הוֹפִיעָה בְּארה"ב, בְּקָנָדָה, בִּסְקַנְדִינַבְיָה, בְּאַפְרִיקָה וּבְיַפָּן, שָׁם הִיא מְדֻרֶּגֶת רִאשׁוֹנָה בְּסֻלַּם מְכִירוֹת הַתַּקְלִיטִים בְּצָרְפָתִית. עַד הַיּוֹם הִיא הֵפִיקָה כְּבָר שִׁשָּׁה אַלְבּוֹמִים.

בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ סָאפוֹ וְלַהֲקָתָהּ יָבוֹאוּ לְכָאן וּמִכָּאן יִסְּעוּ לְיַרְדֵּן. כְּשֶׁסָּאפוֹ עַל הַבָּמָה וְתִקַּח אֶתְכֶם לְסִיּוּר אִתָּהּ" מֻבְטָח לַשּׁוֹמְעִים שֶׁמִּמִּדְבַּר סַהֲרָה וְעַד לְמֶקְסִיקוֹ הָרְחוֹקָה לֹא תַּחְמִיצוּ שׁוּם מַנְגִּינָה מַלְהִיבָה.

שמואל אוליצקי

משתעשעים

יון במילים

הרי לפניכם הגדרות למילים אשר כולן מסתיימות ביון.

1. ארץ ישראל. 2.דף נייר גדול. 3.התר לנסוע בכלי רכב למשל. 4.מספר גדול. 5.איש זרוע תוקפן. 6. נמצא למעלה. 7. לפני הלידה. 8.ראש ממשלתה הראשון של ישראל. 9. פרח נפוץ. 10. מתילות צ.ה.ל.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

התוכל למצוא 10 שגיאות המסתתרות בתמונה?

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

לפניכם הגדרות למילים אשר אם תוסיפו בראשן את האות ת' תקבלו מלה חדשה שגם הגדרתה ניתנת

1. נַעַר – קַשׁ.
2. בֵּית הַצֹּאן – הַמּוֹפִיעַ לְעִתִּים קְרוֹבוֹת.
3. צֶבַע הָאֲדָמָה – גְּבוּל קַו מַפְרִיד בֵּין שְׁתֵּי מְדִינוֹת
4. מַאֲכָל לְפֶסַח – צִיּוּן דֶּרֶךְ.
5. בֶּן הַנֶּכֶד – בַּע"ח טוֹרֵף הַשַּׁיָּךְ לְמִשְׁפַּחַת הַזּוֹחֲלִים.
6. עָשׂוּי לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ רַע – מַעֲשֶׂה שׁוֹבָבוּת.
7. נִמְצָא בָּעַיִן – כִּסּוּי וּמָגֵן לַחַלּוֹן.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

מימי

הזוכים בהגרלה מיום: 14.10.88 מצא את המילים לפי טופז: אפרת מור רחוב הארזים 7 קריית ביאליק 27000 זכתה בסט צבעוני

הרפתקאות מלפפון פרק 17 כתב וצייר אורי פינק

אתה רואה מלפפון! זו עגבניה ירוקה! הדרגה שלו ה...בוקר

אוי אוי נמאס לי נמאס לי...

